

Osanottajat

Arkkipiispa Jukka Paarma	Turku
Biskop Erik Vikström	Borgå
Piispa Eero Huovinen	Helsinki [poistui 13 §:n jälkeen]
Piispa Voitto Huotari	Mikkeli
Piispa Jorma Laulaja	Lapua
Piispa Wille Riekkinen	Kuopio
Piispa Juha Pihkala	Tampere
Piispa Ilkka Kantola	Turku
Piispa Samuel Salmi	Oulu
Kenttäpiispa Hannu Niskanen	
Aessori Kari Mäkinen	Turku
Aessori Pekka Särkiö	Tampere
Aessori Viljo Juntunen	Oulu
Aessori Matti Wirilander	Mikkeli
Assessor Kasten Österholm	Borgå
Aessori Hannu Komulainen	Kuopio
Aessori Tapio Luoma	Lapua
Aessori Jaakko Simojoki	Helsinki
Kirkkoneuvos Seppo Häkkinen	
Piispainkokouksen sihteeri Kalervo Salo	
Piispainkokouksen teologinen sihteeri Hannu Juntunen[samoin]	
Arkkipiispan sihteeri Heikki Jääskeläinen	

Valmistusvaliokunta

Valmistusvaliokunta kokoontui Helsingissä 26.5., Turussa 5.8. sekä lopuksi vielä Helsingissä 19.8.2003.

Jäsenet

Piispa Ilkka Kantola, puheenjohtaja
Aessori Pekka Särkiö
Aessori Hannu Komulainen
Aessori Jaakko Simojoki
Teol. toht., Hannu Juntunen, 2. sihteeri
Teol. toht., Kalervo Salo, sihteeri

1 §

Piispainkokouksen istunnon avaus

Piispainkokouksen istunto Porissa, Porin seurakuntakeskuksen kokoustiloissa, alkoi tiistaina 9.9.2003 klo 9.00.

Istunnon aluksi toimitettiin *arkkipiispa Jukka Paarman* johdolla aamurukous (*laudes*). Tämän jälkeen *piispa Ilkka Kantola* piti seuraavan avauspuheen:

SUOMALAISENA KRISTITTYNÄ OJENNAN KÄTENI

Piispainkokouksen esityslistalla on muiden joukossa asia, joka koskee ulkomaalaisten ja maahanmuuttajien asemaa kirkossa. Asia on maamme kansainvälistymisen myötä tullut ajankohtaiseksi seurakuntien elämässä erityisesti Etelä-Suomen suurimmilla paikkakunnilla. Maahamme sijoittuneiden ulkomaalaisten joukossa on ihmisiä, jotka etsivät monenlaista apua ja tukea paitsi yhteiskunnalta myös kirkolta. Paikallisella tasolla papit ja muut työntekijät ovat pyrkineet rakentamaan oikeita tapoja vastata näihin odotuksiin. Seurakunnat ovat parhaimmillaan osallisuutta tarjoavia yhteisöjä. Seurakunnan yhteyteen liittäminen tapahtuu sekä teologisesti että sosiaalisesti tärkeän juhlan, kasteen kautta. Kirkon parituhatvuotisessa perinteessä kaste on ollut se tapa, jolla uusi jäsen toivotetaan tervetulleeksi seurakunnan yhteyteen.

Historiallisista syistä maamme lainsäädäntöön sisältyy kytkentä, jossa seurakunnan jäsenyyden ehtona on henkilön kotipaikka-oikeus Suomessa. Osalle maassamme asuvaa ulkomaalaisväestöä tämä lainsäädännöllinen kytkös merkitsee estettä päästä osalliseksi seurakunnan jäsenyydestä ja kasteesta. Piispainkokoukselle asiaa valmistelleen työryhmän tavoitteena onkin se, että myös ilman kotipaikka-oikeutta oleva, maassamme asuva ulkomaalainen

voitaisiin toiveittensa mukaisesti kastaa ja ottaa seurakunnan jäseneksi siten kuin kirkko omassa teologiassaan ja käytännössään oikeaksi harkitsee. Tavoitteena on parantaa yhden väestö-ryhmän mahdollisuuksia osallisuuteen seurakunnassa.

Kun kirkkohallitus joulukuussa 2001 antoi sisäasiainministeriölle lausuntonsa ulkomaalaislakityöryhmän mietinnöstä, se kiinnitti huomiota mm. tähän epäkohtaan. Kun oleskelulupa-anomusten käsittelyajat ovat huomattava pitkiä, joutuvat monet maahan tulleet odottamaan paitsi kotipaikkaoikeuden mahdollistavaa oleskelulupaa myös mahdollisuutta liittyä heille läheiseksi tulleen luterilaisen seurakunnan jäseneksi. Valtion osoittamat voimavarat ulkomaalaisten maahantuloa koskevien asioiden käsittelyyn vaikuttavat nykytilanteessa suoraan siihen, miten seurakunnat voivat vastata eräiden ulkomaalaisten hengellisiin ja sosiaalisiin tarpeisiin.

Ulkomaalaislain uudistaminen on parhaillaan vireillä eduskunnassa. Ulkomaalaislain valmistelu eteni loppusuoralle vaaleja edeltäneen hallituksen toimesta, mutta raukesi teknisistä syistä kun vaalikausi päättyi. Nyt eduskunnan käsittelyssä oleva hallituksen esitys noudattaa pääosin aikaisemman valmistelun linjauksia. Uudessa laissa merkittävä perheen kannalta hyvä parannus aikaisempaan nähden on se, että suomalaisen kanssa avioliitossa olevalla ulkomaalaisella on oikeus hakea oleskelulupaa myös Suomesta käsin. Voimassaoleva laki lähtee siitä, että oleskelulupa-anomus pitää tässäkin tapauksessa tehdä ulkomailla. Esitetty muutos poistaa toteutuessaan yhden nykyisen lain räikeimmistä epäkohdista. Pariskunnan ei enää tarvitse erota toisistaan päästäkseen yhteen.

Ulkomaalaislain valmistelussa yhtenä lähtökohtana ovat periaatteelliset kysymykset yhtäältä valtion itsemääräämisoikeudesta ja toisaalta kansainvälinen lainsäädäntö, ihmisoikeussopimukset sekä eräät muut sopimukset. Hallituksen esityksen mukaan valtion itsemääräämisoikeus tarkoittaa sitä, että ulkomaalaisella ei ole ehdotonta oikeutta saapua vieraaseen valtioon ja oleskella ja

työskennellä siellä ja että valtioiden noudattaman maahanmuuttopolitiikan sisältö voi määräytyä niiden omien tarpeiden ja kansallisten etujen mukaan.

Tätä valtion itsemääräämisoikeuden käyttämistä ohjaavat ja rajoittavat monet kansainväliset sopimukset, joihin Suomi on allekirjoittajana sitoutunut. Nämä sopimukset sisältävät ajatuksen yksilön oikeudesta saada suojaa vainolta ja vakavilta ihmisoikeusloukkauksilta. Ne kieltävät palauttamasta henkilöä epäinhimillisiin olosuhteisiin kuten kidutettavaksi. Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksella taataan, ettei lasta eroteta vanhemmistaan heidän tahtonsa vastaisesti paitsi milloin se on lapsen edun mukaista.

Hallituksen esityksessä ulkomaalaislaki on kirjoitettu muotoon, jossa vastakkain näyttävät olevan kansalaisten tarpeet ja Suomeen pyrkivän ulkomaalaisen tarpeet. Kun esityksessä puhutaan oleskeluluvan myöntämisen yleisestä ehdoista todetaan: ”Maahantulon edellytyksenä on, että ulkomaalaisen ei katsota vaarantavan yleistä järjestystä ja turvallisuutta, kansanterveyttä tai Suomen kansainvälisiä suhteita.”

Yleinen järjestys, turvallisuus, terveys ja rauha ovat meille tärkeitä asioita. Tätä meille tärkeätä elämää, jota halutaan ulkomaalaislain avulla varjella, kuvataan tarkemmin, kun hallituksen esityksessä sanotaan: ”Yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen katsotaan kuuluvan kaikki se, jolla pyritään takaamaan yhteiskunnan jäsenille turvallinen ja viihtyisä elin- ja toimintaympäristö, torjumaan ja selvittämään rikoksia ja oikeudenloukkauksia sekä ennaltaehkäisemään ja poistamaan niitä.”

Asetelma on eettiseltä ja moraaliselta kannalta tavattoman vaativa. Käytännön tilanteissa vastakkain ovat usein yhden henkilön yksilöllinen elämäntilanne ja oman maan kansalaisten turvallisuutta puolustava viranomainen.

Ihmisoikeusajattelu on aikanaan syntynyt yksilön suojaksi niiden tilanteiden varalle, joissa hallitukset keskittyvät puolustamaan valtion intressiä tai kansalaisten enemmistön etua. Ihmisoikeus-

ajattelun merkitystä voi kuvata merenkulusta otetun esimerkin avulla. Merenkulkua säätelevässä normistossa on säännöksiä, jotka muistuttavat ihmisoikeussopimuksia. Kun matkustajalaivan kapteenille tulee tieto, että joku on pudonnut laivasta, hänen on keskitettävä kaikki taitonsa ja kykynsä tuon henkilön pelastamiseksi. Huolimatta laivan matkustajien mahdollisista toiveista matkan jatkumisen suhteen, laiva on pysäytettävä. Mereen pudonneen avuksi on laskettava vene. Kadonnutta en etsittävä, kunnes hänet löydetään tai kun toivoa löytymisestä ei enää ole.

Yrittäessään pelastaa kadonnutta kapteenin on samalla huolehdittava siitä, että matkustajalaiva ei joudu vakavaan vaaraan ja ettei muiden matkustajien turvallisuutta vaaranneta. Yhden ihmisen pelastamisyritys ei saa johtaa siihen, että sivulliset joutuvat hengenvaaraan. Pelastamisyrityksestä ei kuitenkaan saa luopua sillä perusteella, että laivan pysäyttäminen aiheuttaa häiriön muiden matkustajien hauskanpitoon ja viihtymiseen.

Ulkomaalaislain uudistamisen yhteydessä käydyssä kansalaiskeskustelussa, annetuissa lausunnoissa ja julkisissa kannanotoissa on kiinnitetty huomiota muutamiin asioihin, joiden kohdalla näyttää siltä, että uudessa laissa ei riittävän vakavasti oteta huomioon maahan pyrkivän ulkomaalaisen avuntarpeen ja hädän yksilöllisyyttä. Joissakin kohdin lakiesitys antaa niin paljon välineitä suomalaisten edun turvaamiseen, että voidaan kysyä, toteutuvatko tänne pyrkivän ja täältä suojaa hakevan ihmisen edut kaikissa tapauksissa sillä tasolla, joita erilaiset kansainväliset ihmisoikeus- ja muut säännökset edellyttävät. Tuleeko hyvinvointilaivamme tämän lain ohjaamana pysäytetyksi silloin, kun se tulee pysäyttää?

Vuodesta 2000 käytössä ollut ns. nopeutettu turvapaikkamenettely on herättänyt arvostelua myös kansainvälisesti. Menettelyllä pyritään vähentämään asioiden käsittelyn ruuhkaa ja antamaan viesti siitä, että ns. perusteettomia turvapaikkahakemuksia on turha tehdä. Jos tässä ehkä onnistutaankin jossain määrin, on todellisenä vaarana, että myös lapsi menee pesuveden mukana. Toisin

sanoen, nopeutettu käsittely aivan ilmeisesti vähentää turvapaikan hakijan mahdollisuutta selvittää viranomaisille perustellusti sitä, miksi hän on turvapaikan tarpeessa. Kun nopeutettu menettely väistämättä johtaa joissakin tapauksissa yksilön ihmisoikeuksien vakavaan vaarantumiseen, olisi syytä pyrkiä ratkaisemaan ulkomaalaisasioiden käsittelyssä oleva ruuhkaongelma pikemminkin lisäämällä asioiden hoitoon tarvittavia resursseja kuin vaarantamalla yksilöiden ihmisoikeuksien toteutuminen. Uskon, että kansantaloutemme kestää tällaisen rahallisen panostuksen, joka edistää samanaikaisesti sekä omien kansalaisten hyvää että turvapaikan tarpeessa olevien ulkomaalaisten ihmisoikeuksia. Nopeutetun käsittelyn soveltaminen on erityisen ongelmallista siksi, että turvapaikanhakijoiden asioiden käsittely on aikaa vievää jo kielitaitovaatimusten takia.

Kansainvälistyvä Suomi tulee ulkomaalaisasioissa hitaasti ja kaukana esimerkiksi naapurimaamme Ruotsin perässä. Mielikuvat ja toiveet kansalaisten keskuudessa ovat vaihtelevia. Omista nuoris-tani huomaan, miten paljon luontevammin kuin minä omassa nuoruudessani he suhtautuvat Turussa ja ulkomailla näkemiinsä muista maista kotoisin oleviin ihmisiin. Vain pieni osa nuorista kokee ulkomaalaiset uhkana tai kanssakäymisen heidän kanssaan pelottavana. Suomalaisen yhteiskunnan yleisen ilmapiirin kannalta tässä asiassa olisikin tärkeätä, että yhteisin päätöksin ja julkisin varoin toteutettava ulkomaalaispolitiikka koetaan oikeudenmukaiseksi ja kohtuulliseksi.

Tällainen tavoite ei edellytä sitä, että pidämme rajamme tiukasti kiinni tai että suojelemme Suomeamme ulkomaalaisilta. Asetelman ei tarvitse olla se, mitä ylempänä kärjistäen kuvasin: maahan pyrkijöiden etu vastaan meidän etumme. Erityisesti maamme elinkeinoelämän historia osoittaa, että edut voivat olla myös yhteiset. Tärkeätä on se, että ihmiset löytävät oman paikkansa tässä maailmassa, jota meidän on yhteisesti rakennettava. Kullekin sopivan paikan löytäminen on kaikkien yhteinen tehtävä. Ei ole kenenkään etu, että monet joutuvat vuosia elämään epävarmuudessa ja odottamaan toisten tekemää päätöstä heidän tulevai-

suudestaan.

Onkin vaikeata ymmärtää, miksi ulkomaalaislakiin esitetään muutosta, jossa pysyvän oleskeluluvan saamisen edellytykseksi tulee neljä vuotta Suomessa oloa aikaisemman kahden vuoden sijasta. Kaksi vuotta lisää epävarmuutta tulevaisuuden perustavimman asian suhteen. Psykologiset ja henkiset edellytykset oman paikan löytämiseen heikkenevät. Kun omaa paikkaa ja tulevaisuuden toivoa ei anneta, ei muodostu edellytyksiä sellaiselle aktiivisella elämälle ja toimeliaisuudelle, jonka tuloksista hyötyisivät sekä suomalainen yhteiskunta että kansantalous. Siellä täällä seurakunnilla on hyviä kokemuksia maahan tulleista ulkomaalaisista työntekijöinä ja viranhaltijoina.

Ihmiset, jotka pyrkivät maahamme, tulevat tänne siksi että tämä on Suomi. He eivät tule muuttamaan maataamme toisenlaiseksi tai ottamaan meiltä pois meidän Suomeamme. Siksi ei meiltäkään edellytetä sitä, että me ulkomaalaisten tullessa unohtaisimme suomalaisuutemme. Liiankin paljon me kristittyinä olemme sillä tavalla kohteliaita, että yritämme häivyttää kristillisyytemme, kun kohtaamme muiden uskontojen piiriin kuuluvia. Eikö ole kuitenkin suurempaa kohteliaisuutta se, että olemme aidosti ja rehellisesti sitä, mitä olemme? Että puolustamme omia etujamme kohtuullisesti ja että kuitenkin asetumme herkin mielin niiden tueksi, jotka hakevat meitä turvaa. Että otamme avoimin mielin vastaan ne ulkomailta tulevat, jotka hyvin perustein ja vakain aikein etsivät itselleen paikkaa meidän maastamme. Ja että heidät vastaanottaessamme olemme reilusti suomalaisia, eurooppalaisia ja kristittyjä kukin sen mukaan kuin sisimmässään todeksi tietää.

Avauspuheen jälkeen *arkkipiispa Paarma* toivotti piispainkokouksen istunnon jäsenet tervetulleiksi ja julisti istunnon avatuksi.

2 §**Nimihuuto**

Suoritetussa nimihuudossa todettiin kaikkien piispainkokouksen jäsenten olevan läsnä.

3 §**Työjärjestys**

Piispainkokous päätti

hyväksyä esityslistan istunnon työjärjestykseksi.

4 §**Pöytäkirjan tarkistajat**

Piispainkokous päätti

valita pöytäkirjan tarkistajiksi asessori Jaakko Simojoen ja asessori Pekka Särkiön.

5 §

Piispainkokouksen kehittäminen

Taustaa

Piispainkokous asetti istunnossaan 11.-12.2.1997 (6 ja 19 §) työryhmän **1)** kartoittamaan piispainkokouksen asemaan, tehtäviin ja kokoonpanoon liittyvät periaatteelliset kysymykset, **2)** selvittämään ajankohtaiset piispainkokouksen toimintaan liittyvät ongelmat, jotka edellyttävät välittömiä toimenpiteitä sekä **3)** tekemään piispainkokoukselle ehdotuksensa tarvittavista jatkotoimenpiteistä. Työryhmän puheenjohtajaksi nimettiin piispa Erik Vikström sekä jäseniksi piispa Eero Huovinen, asessori Jaakko Ripatti ja kirkkoneuvos Heikki Mäkeläinen. Työryhmän sihteeriksi kutsuttiin pääsihteeriksi Ilkka Kantola, mutta hänen tultuaan valituksi Turun arkkihiippakunnan piispaksi ei sihteerinä ollut ennen kuin vasta toukokuun 2001 jälkeen, jolloin vs. piispainkokouksen sihteeriksi Kalervo Salo kutsuttiin työryhmän sihteeriksi.

Työryhmän asettamisen taustana oli Tampereen hiippakunnan tuomiokapitulin 20.11.1996 tekemä aloite piispainkokouksen aseman ja tehtävien määrittelemiseksi. Aloitteessa todetaan, että kirkon keskushallinnon uudistamisen jälkeen piispainkokouksen ja kirkkohallituksen tehtävät lankeavat osittain päällekkäin. Tästä syystä toimivaltasuhteita tulisi selventää. Toiseksi aloitteessa esitetään harkittavaksi piispainkokouksen kehittämistä piispojen päätös- ja neuvotteluelimeksi. Tätä ehdotusta perustellaan sillä, että piispainkokouksen lisäksi piispat pitävät omia neuvottelu-

kokouksiaan. Luterilaisissa kirkoissa piispainkokoukset ovat yleensä piispojen kokouksia. Kirkkomme tarvitsee episkopaatista koostuvan elimen opillisten kysymysten selvittämistä ja päättämistä varten.

Työryhmän asettamisen yhteydessä piispainkokous edellytti, että työ sopeutetaan tuolloin meneillä olleeseen hiippakuntahallinnon kehittämishankkeeseen. Hiippakuntahallintokomitean mietinnössä (Sarja A 1998:1) todetaan, että “piispainkokouksen asema ja tehtävät piispojen ja hiippakuntien yhdysorganisaationa vaatii erikseen selvittämistä (s. 84)”. Työryhmän ei ollut tarkoituksenmukaista tehdä esitystään ennen kuin voitiin hahmottaa, aiheuttaako hiippakuntahallinnon uudistaminen myös piispainkokouksen toimintaan kohdistuvia muutostarpeita.

Kirkolliskokous päätti syksyllä 2002 hiippakuntien hallinnon uudistamisesta siten, että hiippakuntakokouksen korvaa hiippakuntaneuvosto (14 maallikkoa ja 7 pappia). Tuomiokapitulin kokoonpanoon lisätään yksi maallikkojäsen ja hiippakuntadekaani. Uudistus tulee voimaan 1.1.2004, mikäli eduskunta hyväksyy kirkkolain kyseiset muutokset.

Virkarakennekomitean (Sarja A 2002:1) ehdotusten toteuttaminen jossakin muodossa vaikuttaisi piispainkokouksen tehtäviin ja käytännön työhön. Tämä kehitys loisi myös uuden tehtäväkentän tuomiokapitulien yhteistyölle, jonka hoitaminen on piispainkokouksen keskeisiä tehtäviä.

Työryhmän mietintö

Piispainkokouksen 12.2.1997 asettaman työryhmän mietintö *Piispainkokouksen kehittäminen* (Sarja B 2003:6) jätettiin 4.8.2003. Työryhmä esittää seikkaperäisen katsauksen piispainkokouksen syntyvaiheisiin ja tähänastiseen kehitykseen, selvittelee piispainkokouksen asemaa ja tehtäviä osana kirkon keskushallintoa, kirkkohallituksen ja piispainkokouksen työnjakoa sekä käytännön uudistustarpeita.

Työryhmä toteaa, että piispainkokous syntyi 1800-luvun lopulla epäviralliseksi piispojen ja tuomiokapitulien yhteistyöelimeksi, jonka työn keskeisen sisällön muodostivat hiippakuntien hengelliset ja toiminnalliset kysymykset. Virallistamisen (v. 1908) myötä piispainkokous sai lisäksi kirkolliskokouksen valmistelu- ja toimeenpanotehtäviä. Jo 1920-luvulta alkaen kävi kuitenkin ilmeiseksi, että tämä järjestelmä ei ollut riittävä kirkon keskushallinnon tarpeiden kannalta.

Laajennettu piispainkokous (1944-1973) oli selkeästi kirkon hengellinen ja toiminnallinen johtoelin. Piispainkokouksen rooli kapeutui tämän ajanjakson aikana ennen muuta tuomiokapitulien työtä koordinoivaksi neuvotteluelimeksi.

Vuonna 1974 toteutetun kirkon keskushallinnon uudistuksen yhteydessä piispainkokouksen tehtäviin liitettiin neuvottelemisen kirkon julistusta ja työtä koskevista asioista. Piispainkokous sai myös oikeuden tehdä esityksiä ja antaa lausuntoja kirkolliskokoukselle ja kirkkohallitukselle kirkon uskoa ja oppia koskevissa asioissa. Piispainkokous paneutui edelleenkin tuomiokapitulien työn koordinointiin.

Kirkolliskokouksen päätöksen (8.11.1974) perusteella piispainkokous antoi toimivaltaansa kuuluvissa asioissa suosituksia tuomiokapituleille ja kirkon keskuksille; näillä oli myös aloiteoikeus piispainkokouksessa. Piispainkokouksen toiminnassa korostui opillisten asioiden ja koulutuskysymysten hoitaminen.

Vuonna 1994 tapahtunut kirkkolainsäädännön ja kirkon keskushallintojärjestelmän uudistus ei työryhmän mukaan muodostunut piispainkokouksen tehtävien kannalta merkittäväksi muutokseksi. Piispainkokous vastaa yhä edelleen opillisista kysymyksistä ja tuomiokapitulien yhteistyön koordinoinnista. Piispainkokouksen sitova päätösvalta on yksilöity erityissäännöksiin kirkkolaissa ja kirkkojärjestyksessä.

Työryhmän mukaan piispainkokouksen tehtäväkuvassa ovat korostuneet **a)** tuomiokapitulien yhteistyö, **b)** kokonaiskirkon johtaminen ja **c)** kirkon opillisten kysymysten hoitaminen. Työryhmä osoittaa mietinnössään, että piispainkokouksen historian kehityskaari on johtanut alun perin hiippakuntien ”hallintoa ja hoitoa” koordinoivasta neuvotteluelimestä yhä selvemmin kirkon keskus-hallinnon elimeksi, jonka keskeisimmäksi tehtäväksi on muodostunut kirkon opin tulkinta ja soveltaminen sekä kirkon hengellisen työn johtaminen.

Työryhmä viittaa Kirkkojärjestyskomitean (1979, s. 44, 96) esitykseen, jonka mukaan piispainkokouksella tulisi olla ratkaiseva vaikutus kirkon uskoa ja oppia koskevissa asioissa. Piispoilla olisi kirkolliskokouksessa aina aloiteoikeus näissä asioissa. Kirkolliskokous voisi ainoastaan

hyväksyä piispainkokouksen esityksen muuttamattomana tai hylätä sen. Mikäli tällainen asia tulisi vireille edustaja-aloitteena, piispainkokous joko tekisi asiasta esityksen tai jättäisi sen raukeamaan. Kuitenkaan komitea ei tehnyt tästä asiasta nimenomaista esitystä. – Todetessaan, että piispojen kaitsentavelvollisuus ja kirkolliskokouksen ratkaisut voivat joutua ristiriitaan keskenään, työryhmä viittaa mahdollisuuteen harkita, pitäisikö kirkkoomme luoda auktoritatiivinen toimielin selvittämään syntyneitä opillisia jännitteitä.

Ratkaisuvaihtoehdot

Työryhmän mukaan piispainkokouksen kehittämisen perusvaihtoehdot ovat

- 1) piispainkokouksen säilyttäminen rakenteeltaan nykyisellään;
- 2) piispojen neuvottelun muuttaminen viralliseksi kollegiokokoukseksi, joka käyttäisi piispainkokouksen päätösvaltaa kirkon uskoa ja oppia koskevissa asioissa;
- 3) piispainkokouksen muuttaminen koostuvaksi pelkästään hiippakuntien piispoista.

Vaihtoehto 1 merkitsisi vakiintuneen ja suhteellisen toimivan nykykäytännön jatkamista. Tässä mallissa painottuu piispainkokouksen rooli hiippakuntien yhteistyöelimenä. Aessorien työpanos piispainkokouksen valmisteluissa on edelleen merkittävä. Hankaluuksina ovat harva kokousrytmi sekä aessorien kohtuuton työtaakka varsinkin valmisteluun osallistuvien aessorien osalta. Kokousrytmin

tihentäminen kasvattaisi asessorien työmäärää entisestään sekä lisäisi kustannuksia.

Vaihtoehdon 2 tarkoittama kollegiokokous voisi kokoontua nykymuotoista piispainkokousta useammin ja toimia joustavasti kirkon äänenä. Varsinaisen piispainkokouksen työ painottuisi hiippakuntien yhteistyön organisointiin. Sen tehtäväkuva sekä suhde kirkolliskokoukseen säilyisivät ennallaan. Piispojen neuvottelun virallistaminen varsinaisen piispainkokouksen rinnalle merkitsisi kuitenkin hallinnon monimutkaistumista. Samalla jouduttaisiin rajanveto-ongelmiin, mitkä asiat kuuluvat piispojen kollegiokokoukselle, mitkä piispainkokoukselle. Asioita tuntematon sekoittaisi nämä kaksi elintä helposti toisiinsa. Työryhmän mielestä ei myöskään ole luontevaa, että piispojen neuvottelu määriteltäisiin säädösten sijaan, että sillä olisi esimerkiksi oikeus antaa lausuntoja.

Vaihtoehtoja analysoituaan työryhmä päätyy Tampereen hiippakunnan tuomiokapitulin alkuperäisen aloitteen mukaisesti esittämään *vaihtoehtoa 3* eli että piispainkokouksen jäseninä olisivat hiippakuntien piispat.

Työryhmä pitää tarpeellisena kirkon uskoa ja oppia koskevien asioiden entistä selkeämpää painottamista piispainkokouksen tehtäväkuvassa. Kehitys on johtanut siihen, että piispainkokouksen hallinnollisten ja tuomiokapitulien yhteistyöhön kuuluvien tehtävien osuus on vähentynyt. Vastaavasti kirkon uskoon ja oppiin liittyvien, koko kirkkoa koskevien kysymysten käsittely on tullut yhä tärkeämmäksi. Tämä kehitys puoltaa piispainkokouksen kokoonpanon muuttamista vaihtoehdon 3 mukaisella tavalla.

Nykyisen piispainkokouksen käyttäminen tuomiokapitulien yhteistyöelimenä ei työryhmän mukaan enää ole luontevaa muutoin kuin niissä kysymyksissä, jotka kuuluvat keskeisesti piispan tehtäviin. Alun perin asessorien mukanaolo piispainkokouksessa on työryhmän tulkinnan mukaan perustunut tuomiokapitulien yhteistyötarpeeseen tai kirkolliskokouksen valmistelutehtäviin. Nykyisin näiden tehtävien hoitamiseen on kehittynyt yhtäältä lukuisia epävirallisia tuomiokapitulien työntekijöiden yhteistyökokouksia ja toisaalta kirkkohallituksen virallinen organisaatio.

Vaihtoehto 3 edellyttää piispainkokouksen valmisteluorganisaation huomattavaa vahvistamista.

Työryhmän keskeiset esitykset

Työryhmä esittää, että kirkkolain 21 luvun 1 §:n 1 momentti kuuluisi seuraavasti:

Kokoonpano. Piispainkokouksen jäseniä ovat hiippakuntien piispat.

KL 21:2 §:n 1 momentin 1 kohta kuuluisi seuraavasti:

Tehtävät. Piispainkokous

- 1) käsittelee kirkon uskoa, oppia ja tehtävää sekä hiippakuntien hallintoa ja toimintaa koskevia asioita.

(Voimassaolevan säännöksen mukaan piispainkokous ”käsittelee kirkon uskoa, julistusta ja työtä sekä hiippakuntien hallintoa ja hoitoa koskevia asioita”.)

Muut kirkkolaissa ja kirkkojärjestyksessä säädetyt piispainkokouksen tehtävien määritykset säilytetään työryhmän esityksessä ennallaan. Mahdollinen päätös kirkon virkarakenteen uudistamisesta saattaa aiheuttaa joitakin muutoksia piispainkokouksen tehtäviin.

Työryhmän esityksen mukaan piispainkokouksen jäseniä ovat hiippakuntien piispat. Puheenjohtajana toimii arkkipiispa. Varapuheenjohtajana on kokouksen keskuudestaan kahdeksi vuodeksi kerrallaan valitsema piispa. Piispanviran ollessa avoimena tai piispan ollessa estyneenä kyseinen tuomiokapituli määrää keskuudestaan pappisjäsenen osallistumaan piispainkokouksen istuntoon läsnäolo- ja puheoikeudella. Arkkihiippakuntaan tätä sovelletaan vain, mikäli molemmat piispat ovat estyneitä.

Aloiteoikeus piispainkokouksessa ilmaistaisiin työryhmän säännösesityksen (KJ 21:2 § 1 mom.) mukaan nykyistä täsmällisemmin, mutta se olisi nykyiseen tapaan jäsenillä, kirkolliskokouksella, tuomiokapituleilla, kirkkohallituksella, kirkon ulkoasiain neuvostolla sekä Kirkon sopimusvaltuuskunnalla. Lisäksi aloiteoikeus olisi myös Kirkkohallituksen toiminnallisen osaston johtajana toimivalla kirkkoneuvoksella. Tällä uudistuksella voitaisiin kirkkohallituksen yhteyksiä piispainkokoukseen muuttaa joustavammin hoidettavaksi.

Erillistä valmistusvaliokuntaa ei olisi, vaan esittelijöinä voisivat toimia jäsenet, piispainkokouksen sihteerit tai toiminnallisen osaston johtajana toimiva kirkkoneuvos. Päätoimisten piispainkokouksen sihteerin ja teologisen

sihteerin lisäksi käytettävissä tulisi olla Kirkkohallituksen yhden juristin sivutoiminen työpanos valmistelutehtäviä varten ja myös esittelijänä. Mainituilla virkamiehillä olisi läsnäolo- ja puheoikeus piispainkokouksen istunnoissa. Puheenjohtaja voisi nykyiseen tapaan kutsua asiantuntijoita kuultaviksi istunnoissa.

Piispainkokouksen johtoryhmän muodostaisivat puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja sihteerit. Johtoryhmä päättäisi asioiden valmistelusta ja esittelystä. Istuntoja varten tarvittavan valmistelutyön hoitaisi pääasiassa palkattu henkilöstö, mutta mahdollisesti myös jotkut jäsenistä voisivat valmistella asioita.

Mietintö sisältää esitysluonnokset perusteluineen

- kirkkolain (KL 21:1 § ja 2 § 1 mom. 1 kohta),
- kirkkojärjestyksen (KJ 21:1 § ja 2 § 1 mom.) ja
- piispainkokouksen työjärjestyksen muuttamiseksi.

Lisäksi työryhmä esittää, että piispainkokous esittäisi kirkkohallitukselle piispainkokouksen teologisen sihteerin viran perustamista pysyväksi päätoimiseksi (100 %) viraksi ja että kirkkohallitus sisällyttäisi yhden juristin toimenkuvaan piispainkokouksen juridisia valmistelu- ja esittelytehtäviä sekä neuvontaa.

Valmistusvaliokunta

Työryhmän esityksessä on keskeistä piispainkokouksen *tehtäväkuvan* painopisteen tarkistus. Piispainkokous olisi entistä selvemmin *kirkon opin tulkinnasta ja soveltamisesta* päättävä kirkon keskushallinnon elin. Piispainkokouksen tehtäväkuva ja kokoonpano liittyvät toisiinsa. Tämä tehtäväkuvan painottaminen on työryhmän esityksessä keskeinen perustelu piispainkokouksen muodostamiselle koostuvaksi hiippakuntien piispoista. Piispoilla onkin kirkossa erityinen vastuu kirkon julistuksen, opetuksen ja toiminnan pysymisestä kirkon opin ja tunnustuksen pohjalla. Näin ajatellen voisi olla perusteltua, että piispoilla myös kollegiona eli *piispainkokouksella* olisi virallinen asema kirkossa. Piispainkokouksen opillis-hengellinen tehtäväkuva voisi myös selkeyttää sen ja kirkkohallituksen työnjakoa nykytilanteessa, jossa kirkkohallitukselle kirkon keskushallinnon yleishallintoviranomaisena on annettu myös toiminnallinen tehtävä.

Työryhmä perustelee keskeistä esitystään nimenomaisesti piispainkokouksen tehtävällä. Tämä esitys herättää kuitenkin myös muita periaatteellisia kysymyksiä. Valmistusvaliokunta oli erityisesti pohtinut asessorien aseman muutosta, mikäli edetään työryhmän esittämään suuntaan. Työryhmän esitystä ei lähemmin perustella virkateologisesti. Tällöin herää kysymys, vaikuttaako taustalla ajatus piispuuden ja pappeuden keskinäisestä ”porrastamisesta”, vaikkei työryhmä olisi tätä tarkoittanutkaan. Kyseistä hierarkkisen pappeuden ajatusta ei luterilaisessa virkateologiassa voida pitää ainakaan ongelmattomana.

On mahdollista, että työryhmän esitys perustuu enemmänkin käytännön näkökohtiin. Näiden osalta voidaan toki viitata tunnettuihin hankaluuksiin, jotka johtuvat varsinkin nykymuotoisen piispainkokouksen harvasta kokoontumisrytmistä ja valmisteluresurssien niukkuudesta. Esitettyä muutosta on mahdollista asiallisesti perustella käytännön seikoilla, esimerkiksi tarpeella muodostaa kirkon kanta ilman piispainkokouksen nykyisestä kokousrytmistä johtuvia viivytyksiä.

Tuomiokapitulien asesessorien aseman muutos on joka tapauksessa merkittävä asia sekä periaatteessa että käytännössä. Työryhmä perustelee asesessorien osallistumista alusta alkaen piispainkokouksen työskentelyyn sillä, että piispainkokous luotiin tuomiokapitulien yhteistyötarpeiden takia. Tämä argumentti ei valmistusvaliokunnan mielestä enää ole kovinkaan merkittävä. Tuomiokapitulien yhteistyötä ja koordinointia harjoitetaan nykyisin monilla muillakin tavoin. Piispainkokouksen alkuperäinen perinne ei myöskään sellaisenaan ole itseisarvo. Olennaista sen sijaan on, että pappisasessorit, jotka kaikissa tapauksissa ovat virassa olevia seurakuntapappeja, edustavat välittömästi kirkon kenttää eli seurakuntia. Kaikessa kirkon hallinnossa tulee sekä hiippakuntarakenteen että seurakuntien edustuksen olla läsnä.

Vaikka juuri piispojen erityisenä tehtävänä onkin valvoa kirkon pysymistä opin ja tunnustuksen pohjalla, piispainkokouksen tehtäväkuvan painottaminen kirkon oppia soveltavana kirkon keskushallinnon elimenä ei välttämättä edellytä asesessorien jäämistä pois piispainkokouksesta.

Useissa piispainkokouksen käsittelemissä asioissa on myös tarvittu käytännön seurakuntatyön asiantuntemusta. Tässä suhteessa pappisasessorien panos on ollut merkittävä. Aessorien jääminen pois piispainkokouksesta eittämättä heikentäisi tätä asiantuntemusta piispainkokouksessa, vaikka asessoreja voitaisiinkin edelleen käyttää piispainkokouksen työryhmissä ja mahdollisesti muissakin valmistelutehtävissä.

Työryhmän esitykselle vaihtoehtoisena ratkaisumallina valmistusvaliokunnassa oli mainittu järjestely, jossa piispainkokouksen valmisteluissa ja läsnäolo-oikeudella istunnoissa olisi mukana esimerkiksi kolmivuotiskausittain asessori vuorotellen kolmasosasta tuomiokapituleja (eli 3 asessoria kerrallaan).

Piispainkokouksen merkitys tuomiokapitulien yhteistyöelimenä on vähentynyt. Valmistusvaliokunta viittasi myös kirkkoherran viran ehdollepanoa koskevan asian (8 §) yhteydessä tekemäänsä esitykseen tuomiokapitulien kollegioiden kokouksista, jotka järjestettäisiin 2-3 vuoden välein.

Työryhmän esityksen mukaan piispanviran ollessa avoimena tai piispan ollessa estyneenä kyseisen tuomiokapitulin keskuudestaan määräämä pappisjäsen osallistuisi piispainkokouksen istuntoon vain läsnäolo- ja puheoikeudella. Valmistusvaliokunnan mielestä varajäsenen tulisi – kuten nykyisinkin – olla pääsääntöisesti tuomiorovasti, joka olisi täysivaltainen istunnon jäsen. Jokaisessa piispainkokouksen istunnossa tulee jokaisen hiippakunnan olla edustettuna.

Valmistusvaliokunta piti työryhmän esitystä joka tapauksessa harkinnan arvoisena. Samalla kun piispojen ja tuomiokapitulien itsenäinen toimivalta säilytetään kirkkomme hallinnon periaatteiden mukaisesti, piispainkokouksen tehtäväkuvaa voidaan painottaa entistä selvemmin kirkon uskoa ja oppia tulkitsevana sekä hengellistä toimintaa johtavana kirkon keskushallinnon elimenä. Tässä yhteydessä voitaisiin ottaa uudelleen harkittavaksi Kirkkojärjestyskomitean edellä selostettu esitys piispainkokouksen ja kirkolliskokouksen toimivaltasuhteista opillisissa asioissa. Erillisen oppineuvoston luominen ei kuitenkaan liene ajankohtaista.

Työryhmän kaavailut piispainkokouksen sisäiseksi organisaatioksi vaikuttavat toimivilta. Informaation vaihtoa piispainkokouksen ja kirkkohallituksen välillä on syytä tehostaa. Esitys Kirkkohallituksen toiminnallisen osaston johtajana toimivalle kirkkoneuvokselle annettavasta aloiteoikeudesta piispainkokouksessa tekisi mahdolliseksi kirkkohallituksessa valmisteltujen asioiden toimittamisen sujuvasti piispainkokoukselle niissä tapauksissa, joissa asioista päättäminen kuuluu piispainkokoukselle.

Piispainkokouksen kanslian valmisteluresurssien lisääminen työryhmän esittämällä tavalla on perusteltua jo nykytilanteessa ja täysin välttämätöntä, jos työryhmän esitystä ryhdytään toteuttamaan. Käytännössä tämä merkitsee ainakin teologisen sihteerin viran perustamista koko-aikaisena sekä piispainkokouksen valmistelutehtävien liittämistä Kirkkohallituksen tietyn juristin toimenkuvaan.

Työryhmän mietintö sisältää laskelman esitetyn ratkaisun kustannusvaikutuksista. Valmistusvaliokunta toteaa, että kustannuksia voidaan arvioida eri tavoin. Tällöin voidaan ottaa huomioon sekä suoranaiset että arvioidut lisäkustannukset ja säästöt. Kokonaisuudessaan lisäkustannukset ovat joka tapauksessa melko rajalliset.

Valmistusvaliokunta totesi, että käsiteltävänä on piispainkokouksen olemassaolon keskeisiä perusteita ja sen koko toimintaa koskeva asia. Tämän takia on välttämätöntä, että ennen lopullisia päätöksiään piispainkokous tässä vaiheessa käy lähetekeskustelun jatkovalmistelun pohjaksi. Keskustelussa voitaisiin – piispainkokouksen kokoonpanon ja asesorien aseman ohella – pohtia työryhmän esitystä esimerkiksi seuraavien kysymysten näkökulmasta:

- onko piispainkokous olennaisimmin
  - a) kirkon keskushallinnon elin,
  - b) piispojen virallinen kokous,
  - c) hiippakuntarakenteen edustaja ns. kokonaiskirkossa vai
  - d) tuomiokapitulien yhteistyöelin, sekämitkä ovat näiden painotusten keskeiset perusteet;
- piispainkokouksen suhde kirkolliskokoukseen ja sen perustevaliokuntaan kirkon opin tulkintaa ja soveltamista koskevissa asioissa;
- piispainkokouksen suhde kirkkohallitukseen ja sen toiminnalliseen tehtävään sekä piispainkokouksen mahdollisuus antaa lausuntoja valtiovallalle;

- piispainkokouksen tehtävä hiippakuntien toiminnan ja hallinnon koordinoimisessa;
- piispainkokouksen valmistelujärjestelmän ja kanslian kehittäminen.

Lähetekeskustelun lisäksi työryhmän mietinnöstä on välttämätöntä pyytää tuomiokapitulien ja kirkkohallituksen lausunnot. Lisävalmistelun pohjalta voitaisiin laatia lopullinen esitys käsiteltäväksi piispainkokouksen 10.-11.2.2004 pidettävässä istunnossa. Tämä olisi nopein mahdollinen aikataulu, mutta näin edeten olisi mahdollista tehdä esitys säädosmuutoksiksi kirkolliskokoukselle uuden vaalikauden alkaessa toukokuussa 2004.

Keskustelussa käyttivät puheenvuoroja piispainkokouksen teologinen sihteeri, Vikström, Häkkinen, Laulaja, Komulainen, Pihkala, Salmi, Huotari, Riekkinen, Viljo Juntunen, Luoma, Paarma, Huovinen, Mäkinen ja Särkiö.

Asiaa valmistelleen työryhmän puheenjohtajana toiminut Vikström totesi, että pitkän työskentelyn päätteeksi työryhmä onnistui muotoilemaan yksimielisen esityksen. Taustajatuksena on piispojen virkaan sisältyvä vastuu, ei suinkaan se, että he olisivat parempia teologeja. Jos kirkolliskokoukseen liitetään diakonaatti, kirkolliskokouksen teologinen asiantuntemus vähenee, ja tällöin piispainkokousta voidaan tarvita entistä enemmän kirkon oppineuvostona. Vikström kannatti valmistusvaliokunnan ehdotusta lausuntojen pyytämisestä.

Häkkinen piti ajankohtaa tälle keskustelulle erityisen sopivana. Kirkkohallituksessa valmistellaan ohje- ja johtosään-

töjen uudistamista kirkolliskokouksen toimeksiannon mukaisesti. Piispainkokouksen ja kirkkohallituksen tehtävät ja keskinäinen suhde tulevat tällöin luontevasti tarkasteltaviksi. Kirkkohallituksen resursseja voitaisiin jo nytkin enemmän hyödyntää piispainkokouksen valmisteluissa.

Jatkokeskustelussa pohdittiin työryhmän esitystä piispainkokouksen kokoonpanosta suhteessa sen tehtävään eli erityisesti kysymystä asessorien jäämisestä pois piispainkokouksesta. Laulajan mukaan herää kysymys, mihin tätä uudistusta tarvitaan. Onko taustalla episkopaalinen korostus? Piispainkokouksen raskaus ei välttämättä johdu juuri asessorien mukana olost. Asessorit ovat myös teologinen resurssi, eivät vain seurakuntatyön edustajia. Myös Komulainen korosti, että asessorien mukana katoaisi pappien edustus, ja kuitenkin juuri papit vastaavat sanan ja sakramenttien hoitamisesta seurakunnissa. Kirkon johtajuus kuuluu varsinaisesti Sanalle, ei piispoille, ja kirkon virka on sananpalvelijan virka.

Pihkalan mielestä uudistus vastaisi uusiin tarpeisiin. Kirkon hengelliseltä johdolta odotetaan nykyisin kannanottoja veraten nopeasti. Asessorien panosta voitaisiin silti käyttää, kenties jopa nykyistä tehokkaammin. Uudistettu piispainkokous voisi kokoontua jopa viisi kertaa vuodessa. Työryhmän vaihtoehto 2 viehättää kompromissina, mutta se voisi johtaa väärään episkopaaliseen painotukseen suhteessa (laajaan) piispainkokoukseen. Salmi oli kokenut – sekä asessorina että piispana – juuri nykymuotoisen piispainkokouksen hedelmälliseksi ja toimivaksi. Piispojen nykyisen ohjelman tiiviyyden takia kokoontuminen viidesti vuodessa tuntuu hankalalta.

Huotari halusi nostaa keskeiseksi näkökohdaksi piispainkokouksen tehtävän ja suhteen kirkon keskushallinnon muihin elimiin. Esimerkiksi koulutusasioista osa voitaisiin siirtää kirkkohallitukselle ja täten saada enemmän tilaa varsinaisesti hengellisten asioiden käsittelylle. Jos nykyinen laaja kokoonpano säilytetään, tuomiokapitulien edustajana voisivat toimia muutkin kuin (pappis)asessorit. Työryhmän toteamat muutkin vaihtoehdot on otettava harkittaviksi. Riekkinen kaipasi kirkossa yhtä tahoa, joka ”siunaisi” päätökset. Kirkkohallituksen toiminnallinen osasto voisi toimia piispainkokouksen valmisteluosastona. Asessorien teologista asiantuntemusta ei pidä erehtyä aliarvioimaan.

Viljo Juntunen ilmaisi ymmärtävänsä työryhmän esityksen intention, mutta esitti harkittavaksi, että nopeaa reagointia vaativissa tilanteissa piispakollegiolle annettaisiin valtuudet toimia kirkon äänenä varsinkin opillisissa kysymyksissä. Joka tapauksessa useat piispainkokouksessa käsiteltävät asiat koskevat tuomiokapitulien toimintaa ja asessorien työtä. Luoma totesi yhteiskunnan odottavan piispojen kannanottoja. Kirkko tarvitsee vahvaa piispan virkaa, mutta asessorit tukevat piispan viran toteuttamista. Samalla asessori saa piispainkokouksen työskentelystä vahvan tuen omaan viranhoitoonsa seurakunnassa.

Paarma piti nyt käytävää lähetekeskustelua erittäin tarpeellisenä muun muassa ydinasian eli piispainkokouksen tehtävän selvittämiseksi. Tämän tehtävän pohjalta on mietittävä piispainkokouksen asema ja suhteet muihin hallintoelimiin sekä kokoonpano. Kirkkohallituksen työssä on nähty, miten valtio pyytää kirkon lausuntoja usein kiireellisellä aikataululla, ja kysymys on usein merkittävistä eetti-

sistä ongelmista. Opillis-eettisten asioiden osalta on jatkettava piispainkokouksen ja kirkkohallituksen työnjaon rajankäyntiä.

Huovinen totesi, että viimeisten 30 vuoden aikana lähes kaikkia muita kirkon hallintoelimiä on kehitetty merkittävästi, mutta piispainkokous on säilynyt ennallaan. Mikä nykyhetkessä on piispainkokouksen keskeisin tehtävä nimenomaan kirkon johtajuuden osalta, onko se ”share” vai ”carry out the leadership”? Uudistuksesta ei saa muodostua kuvaa, että piispat haluavat korostaa itseään.

Mäkisen mukaan julkisuus toki aiheuttaa paineita piispainkokouksen kokousrytmille ja kokoonpanolle. Olennaisempaa on kuitenkin pohtia, mikä on mielekästä kirkon sisäisen tehtävien jaon kannalta. Nopeus ja joustavuus eivät välttämättä ole erityinen arvo varsinkaan kirkon opin soveltamisesta koskevilla asioilla. Voitaisiinko vahvistaa piispojen kollektiivista esiintymistä virallistamalla se? Aessorien kokonaistyömäärän kannalta osallistuminen piispainkokoukseen ei ole kovin keskeinen ongelma; tämä osallistuminen sen sijaan vahvistaa asessorin muuta työtä. Piispainkokouksen valmistelujen hoituminen virkatyönä olisi olennainen helpotus valmistusvaliokuntaan joutuvien asessorien osalta.

Särkiö piti olennaisena piispainkokouksen tehtävän selvittämistä ja nimenomaan suhteessa kirkkohallitukseen. Laajennettu piispainkokous edusti tavallaan ihannemallia, mutta siihen ei ole paluuta. Silti kirkossa tarvittaisiin jotakin kokonaisvaltaista piispallista johtoa, kaksi piispaa kirkkohallituksessa ei ole riittävää. Voidaan harkita piispojen

neuvottelun virallistamista. Kenttäpiispan jäsenyys piispainkokouksessa vahvistaa puolustusvoimissa tehtävän hengellisen työn yhteyttä kokonaiskirkkoon. Piispainkokoukseen tulisi voida nimetä pappisasessorin asemesta myös lakimiesasessori tai hiippakuntadekaani.

Vikström teki käydystä keskustelusta johtopäätöksen, että kuitenkin vielä kannattaisi ottaa pohdittavaksi työryhmän kaavailema vaihtoehto 2 eli piispojen neuvottelun virallistaminen nykymuotoisen piispainkokouksen rinnalle. Vaikka tähän vaihtoehtoon liittyykin ongelmia, se toisaalta olisi aika yksinkertainen toteutettavaksi. Huotarin mukaan lausunnoissa tulee olemaan kiinnostavinta tuomiokapitulien näkemykset piispainkokouksesta osana kirkon kokonaishallintoa.

Valmistusvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti piispainkokous päätti yksimielisesti

*pyytää mietinnöstä **Piispainkokouksen kehittäminen** (Suomen ev.-lut. kirkon keskushallinto. Sarja B 2003:6) tuomiokapitulien ja kirkkohallituksen lausunnot 30.11.2003 mennessä.*

6 §

Pappisasessorin viran kehittäminen

Piispainkokous päätti 10.9.2002 (§ 6) asettaa työryhmän pohtimaan pappisasessorien viran kehittämistä ja malliohjesäännön laatimista tuomiokapituleille. Piispainkokous ni-

mesi työryhmän puheenjohtajaksi pappisasessori Kari Mäkisen ja jäseniksi pappisasessori Pekka Särkiön sekä kapalainen Helena Haatajan. Työryhmä kutsui sihteerikseen kirkkoherra Heikki Sariolan. Työryhmä otti nimekseen *Aessorityöryhmä* (Pappisasessorin viran kehittäminen. Suomen ev.-lut. kirkon keskushallinto. Sarja B 2003:5).

Työryhmän työ pohjautui asessorien Hannu Komulainen ja Jaakko Simojoki piispainkokoukselle tekemään aloitteeseen. He esittivät, että pappisasessorien virasta tehdään kokonaisselvitys, jolloin viran tehtävät määriteltäisiin nykyistä selvemmin. Tässä yhteydessä tulisi pyrkiä ratkaisemaan, miten asessorin viran hoito, palkkaus ja asessorin viran aiheuttaman rasitteen korvaaminen seurakunnille järjestetään tasapainoisella tavalla. Aloitteessa todettiin, että pappisasessorin virkaa ei ole sisällöllisesti eikä tehtävämäärällisesti kovinkaan tarkasti määritely. Kirkkolainsäädäntö mainitsee ainoastaan asessorin mahdollisuuden suorittaa piispan pyynnöstä piispantarkastus. Kehitys on johtanut siihen, että pappisasessorit suorittavat varsin monenlaisia tehtäviä piispan kaitsentatoimen tukena. Virkaa kehitettäessä tehtävät tulee määritellä nykyistä tarkemmin. Selkeät toimenkuvat helpottaisivat myös uuden viranhaltijan perehtymistä työhönsä. Esimerkiksi mallijohtosäännön luominen tuomiokapituleita varten voisi edistää asiaa.

Asessori Matti Perälä oli jo aiemmin tehnyt aloitteen pappisasessorien tehtävien vaatiman työajan korvaamisesta seurakunnille ja pappisasessorien työajan inhimillistämistä. Aloite pohjautui asessorikokouksen keskusteluihin. Piispainkokouksen istunnossa 25.-27.8.1998 (9 §) päädyttiin kannattamaan asessorien tehtävien vaatiman työajan korvaamista ao. seurakunnille varaamalla kuhunkin hiippakun-

taan Kirkon keskusrahaston talousarviossa vuodesta 2000 alkaen yhden seurakuntapastorin (H 35) palkkaukseen tarvittava summa. Tästä määrärahasta pappisasessorien seurakunnat voisivat anoa korvausta, mikäli ne palkkaisivat osaikaisen (50 %) papin asessorin virkakauden ajaksi. Piispainkokous päätti kokouksessaan 10.2.1999 *esittää kirkkohallitukselle, että se varaisi vuoden 2000 talousarviosta alkaen kunkin tuomiokapitulien määrärahaan H 35 vuosipalkan suuruisen summan käytettäväksi aputyövoiman palkkaamiseen pappisasessorien seurakuntiin*. Esitys ei ole tähän mennessä johtanut konkreettisiin toimenpiteisiin.

Asessorityöryhmä totesi, että pappisasessorin viran kehittämisessä on kyse siitä, miten hiippakunnat ja tuomiokapitulit voisivat nykyistä paremmin hoitaa kaitsentavastuutaan. Kapitulilaitoksen siirtyminen kokonaisuudessaan kirkon vastuulle mahdollistaa kehitystyön. Tämä on näkynyt hiippakunnan toiminnallisen puolen virkojen kasvuna. Nyt voidaan myös entistä helpommin kehittää pappisasessorin virkaa.

Hiippakuntahallinnon uudistamisen yhteydessä todettiin, että pappisasessorien asema pysyy entisellään. Tuomiokapitulien kokoonpanoon kuuluu jatkossakin kaksi pappisasessoria. Hiippakuntahallinnon uudistamisen yhteydessä ei ole toistaiseksi osoitettu tuomiokapituleille sellaisia lisäresursseja, joiden pohjalta hiippakunnat voisivat omin päätöksin ratkaista pappisasessorien asemaa ja työmäärää koskevat kysymykset.

Hiippakuntahallinnon uudistamisen yhteydessä kirkolliskokous määritteli pappisasessorin viran pätevyysvaatimuksen ja määräaikaisuuden yksiselitteisesti. Sama henkilö voi-

daan valita pappisasessoriksi enintään kahdeksi toimikau-
deksi (KJ 19:3 §). Tähän asti asessori on voitu valita saman
seurakunnan virasta kahdeksi kaudeksi. Mikäli asessori
vaihtoi toisen seurakunnan vakinaiseen virkaan, hänet voi-
tiin valita uusille toimikausille.

Pappisasessorilla säilyy uudistuksen jälkeenkin sivutoimi-
sen viranhaltijan asema. Sen suhteesta päävirkaan tai viran
tehtävistä ei lainsäädännössä tai sen perusteluissa kuiten-
kaan puhuta. Tehtävistä mainitaan erikseen ainoastaan piis-
pan avustaminen piispantarkastuksissa, sen toimittaminen
piispan määräyksestä (KJ 18:4 §) ja piispan tehtävien tilapäi-
nen hoitaminen (KL 18:2 § 1 momentti). Lisäksi asessori vi-
ranhaltijana voi hoitaa tuomiokapitulissa esittelytehtäviä
(KJ 19:5 § 1 momentti).

Pappisasessorit edustavat kapituleissa hiippakunnan seura-
kuntia ja papistoa. Heidän tehtävänä on tuoda seura-
kuntaelämän asiantuntemusta tuomiokapitulien päätöksen-
tekoon. Asessorit myös välittävät tietoa kapitulista seura-
kuntiin ja auttavat täten piispaa hoitamaan kaitsentatehtä-
väänsä.

Pappisasessorin viran tehtävät ovat nykyisellään laajemmat
kuin mihin lainsäädäntö viittaa. Valtaosa pappisasessorin
työstä on virallisesti määrittelemätöntä ja se jatkuu pitkän
perinteen varassa välittyen eteenpäin ilman kirjallista doku-
mentaatiota. Tehtävät voivat joustavasti muuttua tarpeen
mukaan. Pappisasessorin työtä ei ole rajattu. Siksi viran
hoito on vaativaa.

Vaikka eri kapitulien käytännöt jonkin veran poikkeavat toisistaan, pääosa tehtävistä on sama kaikissa kapituleissa.

Pappisasessorit

- hoitavat merkittävässä määrin tuomiokapitulien istuntojen valmistelutehtäviä (kaikissa kapituleissa virantäyttöihin liittyvät asiat), osallistuvat istuntoihin ja niiden päätöksentekoon,
- osallistuvat piispantarkastuksiin ja hoitavat itsenäisesti hallinnon ja talouden tarkastuksen,
- osallistuvat pappistutkintoihin, pappisvihkimykseen ja ordinaatiokoulutukseen,
- osallistuvat pastoraalitutkintojen hiippakunnallisen osuuden koulutustehtäviin ja toimivat kouluttajina,
- osallistuvat hiippakunnalliseen toimintaan ja hallintoon (hiippakuntakokous, hiippakunnalliset toimikunnat, tuomiokapitulien asettamat työryhmät),
- ovat vuorollaan piispainkokouksen ja sen valmistusvaliokunnan jäseniä,
- toimivat piispan varamiehenä (erityisesti vanhempi pappisasessori) piispan ja tuomiorovastin ollessa estyneitä sekä
- hoitavat muut piispan ja tuomiokapitulin antamat tehtävät.

Tyypillisesti asessorit toimivat täydet kaksi kautta. Työn aloittaminen vie oman aikansa. Tästä näkökulmasta kolmen vuoden määräaika on varsin lyhyt. Pappisasessorit tapaavat toisensa vuosittain noin vuorokauden kestävässä kokouksessa. Näissä tapaamisissa vaihdetaan ajatuksia asessorin

työn kannalta keskeisistä kysymyksistä. Ne ovat tarpeellisia myös siksi, että äskettäin tähän virkaan valitut voivat kuulla pitempään tätä työtä tehneiden kokemuksista.

Vuonna 2004 hiippakuntakokouksen lakatessa ja hiippakuntavaltuuston aloittaessa toimintansa hiippakuntahallinnossa tapahtuu olennainen muutos. Asessoreilla on hiippakuntavaltuuston kokouksissa läsnäolo- ja puheoikeus. Tuomiokapituli valmistelee hiippakuntavaltuustojen asiat. Tämä lisää todennäköisesti pappisasessorien valmistelutehtäviä. Tulevaisuudessa virkarakenneratkaisu saattaa lisätä olennaisesti työtä, sillä ordinaatioiden ja ordinaatiokoulutusten määrää kasvaa. Toisaalta pappisasessorien työmäärä vähenee hivenen, mikäli toteutetaan uudistus, jonka seurauksena piispainkokouksen jäseniä ovat ainoastaan hiippakuntien piispat.

Pappisasessorin viran luonne on niukan säädöspohjan tähden epäselvä. Mielikuvat vaihtelevat sivutoimisen viran ja luottamustehtävän välillä. Kirkolliskokouksen valtioneuvostolle lähettämässä hiippakuntahallinnon kehittämistä koskevan esityksen perustelutekstissä todetaan, että *tuomiokapitulin jäseninä olevien sivutoimisten pappisasessorien virat säilytettäisiin ja pappisjäsenet jatkaisivat viranhaltijoina.*

Hallinnollisen aseman selkeyttäminen mahdollistaisi kapitulin ja asessorin seurakunnan välisen suhteen tarkemman pohdinnan. Asessorin viran luonteen selkeyttämiseksi olisi tärkeää määritellä pappisasessorien asema ja tehtävät nykyistä tarkemmin. Virka olisi syytä mainita kirkollisessa lainsäädännössä sivutoimisena virkana. Samoin on tarkoituksenmukaista määrittää asessorin työtä tarkemmin johtosäännöllä. Se antaisi mahdollisuuksia hiippakuntakohtai-

siin eroihin, mutta loisi rakenteellisesti yhtenäiset puitteet eri tuomiokapitulien kesken.

Pappisasessorin viran ja tuomiokapitulin sivuviran välinen suhde on osittain määritelty pätevyysvaatimuksissa: asessorin tulee olla hiippakunnassa vakinaisessa papinvirassa. Tästä seuraa, että virka seurakunnassa (kirkkoherra tai kappalainen) on päävirka ja sen rinnalle tulee pappisasessorin virka. Näiden virkojen samanaikaisen hoidon käytännön järjestelyt ovat aina jääneet asessorin omalle vastuulle. Ei ole olemassa käytäntöä tai velvoitetta, jossa molemmat työnantajat kohtaisivat ja sopisivat menettelytavoista. Käytännössä asessorin virkatehtävät menevät usein seurakunnan virkatehtävien edelle ja seurakuntavirkaa hoidetaan kapitulin työrytmiin soveltuvina ajankohtina.

Pappisasessorin edellytetään hoitavan seurakuntavirkansa normaalisti asessorikauden ajanakin. Periaatteessa työvoimaresurssien lisääminen on mahdollista ja auttaa varsinkin seurakuntia, joiden kappalainen toimii asessorina. Kirkkoherran kohdalla tätä mahdollisuutta rajoittaa työn kokonaisvaltainen vastuu. Varsinkin suuren seurakunnan kirkkoherra voi vain vähäisessä määrin siirtää työtehtäviään jonkun toisen papin hoidettavaksi. Yksipappisen seurakunnan kirkkoherra puolestaan tarvitsee välttämättä sijaista poissaolojensa aikana.

Asessorina toimivan papin työmäärä paisuu kohtuuttoman suureksi, koska asessorin tehtäviä ei ole tarkkaan määritelty ja pääviran hoitoon ei ole varauduttu sijaisjärjestelyin. Vakinaisen papinviran ja asessorin viran samanaikainen hoitaminen johtaa ylikuormitukseen. Tämä heijastuu työnteki-

jän jaksamiseen, terveyteen sekä työn laatuun. Pappisasessorit tekevät työtä noin 60 tuntia viikossa. Työn runsas määrä edellyttää vapaapäivien käyttöä työtehtävien hoitoon.

Pappisasessori saa nykyisin seurakuntavirastaan täyden palkan. Asessorin tehtävän hoidosta hän saa muodollisen korvauksen, 10 % E 17 palkkaluokan kokoaikaisen viran palkasta (vuoden 2003 tason mukaan 329,80 €/kk). Pappisasessorin mukana kirkon keskushallinto saa siis pienin kustannuksin asiantuntevaa ja pätevää työvoimaa. Toisaalta työ tehdään todellisuudessa pappisasessorien vapaa-aikana tai se on pois paikallisseurakunnan pääviran hoidosta.

Kirkko kutsuu seurakuntien työntekijöitä erilaisiin työryhmiin ja komiteoihin ilman, että tähän kysytään lupaa seurakunnalta. Tehtävät odotetaan hoidettavan normaalin työajan puitteissa. Pappisasessorien kohdalla työ on määrältään niin suuri, että tämä yleinen periaate johtaa kohtuuttomaan tilanteeseen sekä työntekijän että seurakunnan kannalta.

Asessorityöryhmä pohti erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja. Mikäli asessorin virka muutettaisiin kokoaikaiseksi voisi työntekijä keskittyä kokopäivätoimisesti hiippakunnan työhön ja hänen seurakuntavirkaansa voitaisiin täksi ajaksi määrätä viransijainen. Tällöin kuitenkin menetettäisiin kiinteä yhteys seurakuntaelämään.

Toinen vaihtoehto olisi jatkaa työajan jakautumisen suhteen nykyisen mallin mukaisesti, mutta pappisasessorien palkkausta muutettaisiin. Nykyinen korvaus kattaa osallistumisen tuomiokapitulien istuntoihin, mutta ei muuta työtä.

Asessorin työstä maksettavaa peruspalkkaa voitaisiin nostaa (esim. 30 % E 21 palkkaluokan palkasta) tai peruspalkka pidetään pienenä ja tuomiokapituli maksaa erillisen palkkion kaikesta tuomiokapitulien istuntojen ulkopuolisesta työstä. Malli lisäisi tuomiokapitulien kustannuksia jonkin verran, mutta ei poistaisi pappisasessorien työaikoihin kohdistuvia epäkohtia.

Kolmas vaihtoehto on supistaa pappisasessorien tehtäviä merkittävästi. Tämä merkitsisi kuitenkin nykyisen asessorin viran luonteen häviämistä. Pappisasessorin asema muistutaisi tämän jälkeen tulevaa tuomiokapitulien maallikkojäsenen roolia. Tehtävien siirtäminen muille kapitulin työntekijöille merkitsisi työvoimatarpeen lisäystä. Asessorityöryhmä katsookin, että nykyisten keskeisten asessorin viran tehtävien tulee säilyä myös tulevaisuudessa asessorin viran ytimessä.

Asessorityöryhmän ehdottama vaihtoehto ongelman ratkaisemiseksi merkitsisi osittaista virkavapautta (50 %) asessorikauden ajaksi. Tämä ratkaisu kuvastaa hyvin nykyistä tosiasiallista tilannetta. Tällöin asessorin työaika jaettaisiin seurakunnan ja tuomiokapitulin osuuteen. Asessorin kannalta työmäärä muodostuisi kohtuulliseksi ja se toisi työajan käyttöön selkeyttä. Tällöin tuomiokapitulit maksaisivat puolet asessorien palkasta seurakunnan vastatessa toisesta puolesta.

Ratkaisu merkitsisi sitä, että seurakuntien osuus pappisasessorien palkkakustannuksista vähenisi ja tuomiokapitulien osuus vastaavasti lisääntyisi. Järjestelmä olisi täten oikeudenmukainen ja vastaisi tosiasiallista tilannetta. Tuo-

miokapitulien kustannukset nousisivat (2 x 40 % kokoaikaisesta virasta). Seurakunta voisi pappisasessorin palkasta säästyneillä varoilla kustantaa määräaikaisen päätoimisen osaikaisen papin (50 %).

Asessorityöryhmä ehdotti kirkkojärjestyksen muutosta, jolloin kirkkojärjestyksen 19 lukuun lisätään oma osio pappisasessorista. Tämä selkeyttäisi pappisasessorien asemaa ja sivutoimisen viran luonnetta.

Asessorityöryhmä ehdotti kirkkojärjestyksessä säädettäväksi kirkolliskokouksen syksyn 2002 päätöksen mukaisesti:

Pappisasessorin pätevyysvaatimuksena on ylempi pastoraalitutkinto (KJ 2004 19:3 §).

Sama henkilö voidaan valita pappisasessoriksi enintään kahdeksi toimikaudeksi (KJ 2004 19:3 § 1 momentin osa).

Jos pappisasessori on muuttanut hiippakunnasta, menettänyt vaalikelpoisuutensa tai kuollut, toimitetaan uuden jäsenen valitsemiseksi seuraavaksi kolmivuotiskaudeksi uusi vaali (KJ 2004 19:3 § 3 momentti).

Uutena pykälänä asessorityöryhmä ehdottaa säädettäväksi seuraavaa:

Pappisasessorin virka on sivutoiminen virka. Sen hoitaminen edellyttää osittaista virkavapautta päävirasta.

Pappisasessorin esimies on piispa.

Pappisasessorin tehtävistä säädetään tuomiokapitulin hyväksymässä johtosäännössä.

Asessorityöryhmä on laatinut ehdotuksensa pappisasessorin viran malliohjesäännöksi. Varsinaisen ohjesäännön hyväksyisi, mikäli kaavailtu kirkkojärjestyksen muutos toteutuu, kukin tuomiokapituli. Asessorityöryhmä ehdottaa seuraavaa malliohjesääntöä:

1 §

Pappisasessorin tulee olla pappi, joka on hiippakunnan seurakunnassa kirkkoherran tai kappalaisen virassa ja on suorittanut ylemmän pastoraalitutkinnon (KL 19:3, KJ 19:2).

2 §

Virka on sivutoiminen (50 %).

3 §

Virka on määräaikainen, kestoaltaan 3 vuotta (KL 19:3). Uudelleenvalinnasta säädetään tarkemmin kirkkojärjestyksessä (KJ 19:2-3).

4 §

Viranhaltija valitaan vaalilla (KL 19:3).

5 §

Pappisasessorin esimies on piispa.

6 §

Vanhempi pappisasessori toimii piispan sijaisena tämän ja tuomiorovastin estyneenä ollessa (KL 18:2:1). Ordinaatio ei kuulu näihin tehtäviin.

7 §

Pappisasessorin tehtävänä on

- *ottaa osaa tuomiokapitulin päätöksentekoon ja valmistella tuomiokapitulin päätöksiä erikseen laadittavan työnjaon mukaisesti,*
- *osallistua hiippakuntavaltuuston työskentelyyn,*
- *osallistua piispantarkastuksiin sekä suorittaa piispan määräyksestä hallinnon ja talouden tarkastuksia,*

- osallistua ordinaatiokoulutuksen antamiseen sekä ordinaatioon,
- ottaa vastaan pastoraalitutkinnon suorituksia ja antaa siihen kuuluvaa opetusta,
- osallistua tuomiokapitulin päätöksellä piispainkokouksen ja sen valmistusvaliokunnan työskentelyyn,
- osallistua erikseen nimettynä tuomiokapitulin, piispainkokouksen ja Kirkkohallituksen työryhmien / toimikuntien / komiteoiden työskentelyyn,
- antaa vuosittain toimintakertomus tuomiokapitulille, sekä
- hoitaa piispan tai tuomiokapitulin erikseen määrittämiä tehtäviä.

8 §

Viranhaltijan on alistuttava tähän johtosäntöön mahdollisesti tehtäviin muutoksiin.

Johtosäntö on hyväksytty

_____ hiippakunnan tuomiokapitulissa

__ . __ . 20 __ .

Tämä johtosäntö astuu voimaan __ . __ . 20 __ .

Valmistusvaliokunta

Valmistusvaliokunta katsoi, että asessorityöryhmän esittämä ratkaisumalli toisi selkeyttä pappisasessorien asemaan. Se ratkaisisi nykyisessä järjestelmässä olevia jännitteitä tuomiokapitulin viran ja seurakunnan viran välillä. Ehdotus jakaisi oikeudenmukaisella tavalla pappisasessorin työn seurakunnan ja tuomiokapitulin kesken. Samalla vähittäisen kehityksen kautta aikaansaatu hyvä ja toimiva asessorijärjestelmä voisi jatkua. Nykyinen tilanne ei ole oikeudenmukainen, sillä se edellyttää yhden paikallisseurakunnan kustantavan merkittävän hiippakunnallisen ja kokonaiskirkollisen tehtävän hoidon.

Valmistusvaliokunta totesi, että asessorityöryhmän esittämään ratkaisuun liittyy myös ongelmia. Osa-aikaisten pappien löytäminen ei kaikissa tapauksissa ole helppoa. Ratkaisu ei kovin hyvin palvelisi suurten seurakuntien kirkkoherroja, jotka joutuisivat kantamaan vastuun johtamistehtävästään myös asessorina toimiessaan. Ratkaisu voisi tuoda merkittävän avun kappalaisten ja pienten seurakuntien kirkkoherrojen kohdalle.

Asessorityöryhmän ehdotuksen hankalin kohta liittyy kirkkoherroina toimivien asessorien asemaan. Voitaisiinko ajatella, että seurakunnan kirkkoherran tehtäviä hoidetaan päätoimisesti ja osa-aikaisesti (50 % normaalista virasta). Tämä edellyttäisi joka tapauksessa sitä, että kirkkoherra hoitaisi seurakunnassaan kaikki keskeiset johtamiseen liittyvät tehtävät (mm. valmistelu- ja esittelytehtävät sekä puheenjohtajuudet seurakunnan hallintoelimissä, henkilöstön johtaminen, seurakunnan edustaminen, seurakuntayhtymien hallinnolliset tehtävät). Näitä töitä ei pääsääntöisesti voi luontevasti jakaa toisen viranhaltijan kanssa.

Suurten seurakuntien kirkkoherran tullessa valituksia asessoriksi voitaisiin myös harkita järjestelmää, jossa kirkkoherra voisi anoa ja tuomiokapituli myöntää virkavapauden kirkkoherran viran hoidosta asessorikauden ajaksi. Samassa yhteydessä jokin seurakunnan kappalaisista määrättäisiin vt. kirkkoherraksi. Tällöin pappisasessori voisi hoitaa vt. päätoimista osa-aikaista (50 %) kappalaisen virkaa seurakunnassaan. Tällaisen mahdollisuuden käyttäminen ei edellytä kirkkojärjestykseen tehtävää muutosta. Tuomiokapituli voisi hoitaa asian omalla hallinnollisella päätöksellään.

Työajan käyttö kapitulin ja seurakunnan töihin edellyttäisi ajatellussa mallissa joustavuutta. Jakoa esimerkiksi työpäivien tarkkuudella ei voida tehdä, vaan samana työpäivänä asessori hoitaisi sekä paikallisseurakunnan että kapitulin työtehtäviä. Järjestelmä edellyttäisi sekä työnantajilta että työntekijöiltä joustavuutta.

Hiippakuntahallinnon uudistamisen yhteydessä päätetty asessorin valintajärjestelmän säilyminen ja toimikausien selkeä rajoittaminen ovat hyviä asioita. Uusissa hiippakuntahallintoa koskevissa säädöksissä ei kuitenkaan ole varsinaisesti varauduttu tilanteeseen, jossa hiippakunnassa ei ole yhtään pätevyys ehdot täyttävää asessorikandidaattia. Tällaisessa tilanteessa voitaneen soveltaa ehdotuksen mukaista KL 19:2 §:n 4 momentin määräystä ja käyttää varajäsentä, ellei asiasta haluta säätää tätä täsmällisemmin.

Ratkaisun toteuttaminen edellyttää, että kirkolliskokous myöntää asessorien palkkauksen tarvittavan osuuden verran lisää rahaa pappisasessorien palkkaukseen. Mikäli palkka määritellään asessorityöryhmän ehdottamalle tasolle (50 % R 36 mukaisesta palkasta), merkitsisi tämä ratkaisu kunkin tuomiokapitulien palkkakustannusten nousua sivukuluineen vuoden 2003 tasolla n. 70 000 euron verran.

Pappisasessori on asessorityössään lähtökohtaisesti muiden hiippakunnan työntekijöiden tavoin työaikalain piirissä, vaikka hänen päävirkinsa seurakunnan pappina on työaikalain ulkopuolella. Asessorin työn luonteeseen sopii kuitenkin työaikalain (9.8.1996/605; TY 301) 2 §:n 1 momentin 3 kohdan säädös, jonka mukaan *tätä lakia ei sovelleta työhön, jota työntekijä tekee kotonaan tai muutoin sellaisissa oloissa, ettei voida katsoa työnantajan asiakksi valvoa siihen käytettävän ajan jär-*

jestelyjä.

Valmistusvaliokunnan mielestä asesorityöryhmän intention mukainen kirkkojärjestyksen muutos voitaisiin yksinkertaisimmin toteuttaa ilman uutta otsikkoa siten, että KJ 19:2 §:ssä säädetään pappisasessorista ja KJ 19:3 §:ssä tuomiokapitulin maallikkojäsenestä. Kirkkojärjestyksessä ei ole omaa otsikkoa piispaa lukuun ottamatta tuomiokapitulin muistakaan jäsenistä. Valmistusvaliokunta katsoi, että erillinen otsikko (Pappisasessori) on tarpeeton. Mikäli sellainen haluttaisiin lisätä, koko jakso pitäisi sijoittaa esimerkiksi aiemmin kumotun KJ 19:7 §:n kohdalle (osion tuomiokapituli jälkeen) ja liittää tähän kaikki kirkkojärjestyksessä pappisasessorista säädettävät asiat.

On itsestään selvää, että piispa on myös pappisasessorin esimies. Tästä ei tarvitse erikseen säätää (vrt. KL 18:1 § 1 momentti; KJ 18:1 § 1 momentti; KJ 18:1 §:n sel. 3).

Valmistusvaliokunta ehdottaa, että KJ 19:2 § kirjoitettaisiin seuraavasti:

Pappisasessorin pätevyysvaatimuksen on ylempi pastoraalitutkinto.

Sama henkilö voidaan valita pappisasessoriksi enintään kahdeksi toimikaudeksi.

Jos pappisasessori on muuttanut hiippakunnasta, menettänyt vaalikelpoisuutensa tai kuollut, toimitetaan uuden jäsenen valitsemiseksi seuraavaksi kolmivuotiskaudeksi uusi vaali.

Pappisasessorin virka on sivutoiminen. Sen hoitaminen edellyttää osittaista virkavapautta päävirasta.

Pappisasessorin tehtävistä määrätään tuomiokapitulin hyväksymässä johtosäännössä.

Vastaavasti KJ 19:3 § olisi kirjoitettava seuraavasti:

Sama henkilö voidaan valita tuomiokapitulin maallikkojäseneksi enintään kahdeksi toimikaudeksi.

Jos maallikkojäsen on muuttanut hiippakunnasta, menettänyt vaalikelpoisuutensa tai kuollut, toimitetaan uuden jäsenen valitsemiseksi jäljellä olevaksi toimikaudeksi uusi vaali.

Valmistusvaliokunta totesi, että mallijohtosäännössä olisi hyvä olla johtolause, joka voisi kuulua esimerkiksi seuraavasti: *x hiippakunnan tuomiokapituli on kirkkojärjestyksen 19 luvun 2 §:n 5 momentin nojalla määrännyt seuraavaa.*

Johtosäännössä ei voida määrätä asioista, joista säädetään jo kirkkolaissa tai kirkkojärjestyksessä. Tällä perusteella ne voi jättää mallijohtosäännöstä pois, vaikka informaation jakamisen tähden niiden mainitseminen kootusti voisi olla paikallaan. Tällä perusteella malliohjesääntö voitaisiin kirjoittaa seuraavaan muotoon:

1 §

Pappisasessorin virasta säädetään kirkkolaissa ja kirkkojärjestyksessä seuraavalla tavalla: Pappisasessorin tulee olla pappi, joka on hiippakunnan seurakunnassa kirkkoherran tai kappalaisen virassa ja on suorittanut ylemmän pastoraalitutkinnon (KL 19:3 §, KJ 19:2 §). Viranhaltija valitaan vaalilla (KL 19:3 §). Virka on määräaikainen, kestoltaan 3 vuotta (KL 19:3 §). Uudelleenvalinnasta säädetään tarkemmin kirkkojärjestyksessä (KJ 19:2-3 §). Vanhempi pappisasessori toimii püspan sijaisena tämän ja tuomiorovastin estyneenä ollessa (KL 18:2 § 1 momentti). Ordinaatio ei kuulu näihin tehtäviin (KJ 5:1 § 2 momentti).

2 §

Pappisasessorin virka on sivutoiminen (50 %; vrt. KJ 19:2 § 4 momentti).

3 §

Pappisasessorin tehtävänä on

- *ottaa osaa tuomiokapitulin päätöksentekoon ja valmistella tuomiokapitulin päätöksiä erikseen laadittavan työnjaon mukaisesti,*
- *osallistua hiippakuntavaltuuston työskentelyyn,*
- *osallistua piispantarkastuksiin sekä suorittaa piispan määräyksestä hallinnon ja talouden tarkastuksia,*
- *osallistua ordinaatiokoulutuksen antamiseen sekä ordinaatioon,*
- *ottaa vastaan pastoraalitutkinnon suorituksia ja antaa siihen kuuluvaa opetusta,*
- *osallistua tuomiokapitulin päätöksellä piispainkokouksen ja sen valmistusvaliokunnan työskentelyyn,*
- *osallistua erikseen nimettynä tuomiokapitulin, piispainkokouksen ja Kirkkohallituksen työryhmien / toimikuntien / komiteoiden työskentelyyn,*
- *antaa vuosittain toimintakertomus tuomiokapitulille, sekä*
- *hoitaa muita piispan tai tuomiokapitulin erikseen määräämiä tehtäviä.*

4 §

Viranhaltijan on alistuttava tähän johtosäntöön mahdollisesti tehtäviin muutoksiin.

Johtosäntö on hyväksytty

_____ *hiippakunnan tuomiokapitulissa*

___ . ___ . 20 ___ .

Tämä johtosäntö astuu voimaan ___ . ___ . 20 ___ .

Piispainkokouksella oli erilaisia toimintavaihtoehtoja edetä halutessaan tässä asiassa. Se voisi tehdä aloitteen kirkolliskokoukselle kirkkojärjestyksen muuttamiseksi. Asian sisäl-

tämien taloudellisten seikkojen tähden samaan aikaan täytyisi myös tehdä kirkkohallitukselle aloite, jotta pappisasessorien virkoihin sisältyvät palkkakulut voitaisiin sisällyttää budjettivalmisteluun.

Asian saattaminen kirkolliskokouksen käsittelyyn juuri nyt olisi kuitenkin ollut hankala vaihtoehto. Nykyisen kirkolliskokouksen viimeinen istunto pidettäneen syksyllä 2003. Lisäksi sinne pitäisi lähettää aloite sellaisesta kirkkojärjestyksen muutoksesta, joka ei ole vielä edes astunut voimaan ja joka riippuu hiippakuntahallinnon uudistukseen liittyvien kirkkolain muutosten tähden eduskunnan päätöksestä.

Hiippakuntahallinnon uudistamisesta päättämisen yhteydessä syksyllä 2002 kirkolliskokous hyväksyi ponnen, jonka mukaan se päätti *antaa kirkkohallituksen tehtäväksi selvittää ja tehdä kokonaisesitys pappisasessorien, tuomiorovastien ja lääninrovastien palkkioista sekä seurakunnan mahdollisuudesta saada korvausta, kun sen pappi on valittu näihin tehtäviin. Kirkkohallituksesta saadun tiedon mukaan tätä selvitystyötä ei vielä oltu saatettu päätökseen.*

Valmistusvaliokunnan käsityksen mukaan tuomiorovastien ja lääninrovastien kohdalla nykyisen järjestelmän muutostarpeet eivät olleet niin merkittäviä kuin pappisasessorien kohdalla. Silti asiat voitaisiin valmistella yhtenäisenä kokonaisuutena. Valmistusvaliokunta pitikin tässä tilanteessa parhaana vaihtoehtona sitä, että piispainkokous tekisi asiasa kirkkohallitukselle aloitteen.

Valmistusvaliokunta ehdotti, että piispainkokous tekisi asiassa aloitteen kirkkohallitukselle ja kävisi lähetekeskustelun liitteen mukaisesta suosituksesta.

Käydyssä keskustelussa puheenvuoroja käyttivät Mäkinen, Vikström, Pihkala, Huovinen, Kantola, Laulaja, Häkkinen, Österholm, Huotari, Simojoki, Paarma ja Särkiö.

Mäkinen totesi, että asessorin viran tehtävät ja resurssit eivät nykyisin ole tasapainossa, vaikka järjestelmän perusrakenne onkin luja ja toimiva. Ratkaisun etsiminen tehtävien purkamisen kautta ei olisi mielekästä. Mietinnössä oli etsitty oikeudenmukaista järjestelmää, jossa kokonaiskirkko (ei paikallisseurakunta) vastaa asessorin työn aiheuttamista kustannuksista. Ongelmatonta mallia ei ole mahdollista luoda, mutta osittainen virkavapaus seurakuntavirasta vastaa asessorin työn luonnetta. Tässä yhteydessä olisi tarpeen selkeyttää asessorin viran sisältöä osana tuomiokapitulin virkakokonaisuutta. Tästä näkökulmasta viran johtosäännön laadinta olisi hyvä asia.

Vikström pohti, onko kysymys juuri nyt kiireellinen ratkaista, sillä eri kapituleilla voi olla erilaisia tarpeita. Keskitetty ratkaisu muodostuisi kalliiksi. Asiasta voisi pyytää tuomiokapitulien lausunnot. Pihkala totesi, että lausunnon voi kapituleilta pyytää, mutta kollegion rakenne on joka tapauksessa kirkolliskokouksen päätöksellä hiippakuntahallinnon uudistuksen yhteydessä ratkaistu. Tampereen hiippakunta on vuoden 2004 alusta Suomen suurin ja sen toiminta aiheuttaa asessoreille runsaasti työtä. Ehdotettu ratkaisu poistaisi useita ongelmia. Pihkala kannatti ratkaisua eikä pitänyt sitä kokonaisuuden kannalta kalliina. Malli ei täysin poistaisi ongelmia suurten seurakuntien osalta, mutta silti se tulisi hyväksyä.

Huovinen totesi, että asia oli oikeudenmukaisuuden näkökulmasta tärkeä. Nykyisin asessorin tehtävän hoito vie kohuttomasti aikaa seurakunnan työstä. Ehdotuksen toteuttaminen vahvistaisi hiippakunnan toimintaa. Koska kysymys on tuomiokapitulien työstä, asiassa pitäisi pyytää niiltä lausunto. Tässä yhteydessä olisi mahdollista arvioida pappisasessorien ja pääsihteereiden työnjakoa. Pitäisi vielä pohtia, mitä muutos merkitsisi tuomiokapitulien työyhteisön kannalta. Myös asessorin työstä maksettavan korvauksen suuruus tulisi harkita suhteessa lakimiesasessorien ja pääsihteerien palkkaan. Asiasta on luontevaa pyytää lausunto tuomiokapituleilta.

Kantola totesi, että lausunnon pyytäminen saattaa olla tärkeää. Asia koskettaa kapitulien, seurakunnan ja asianomaisten intressejä. Osa-aikaisesta viranhoidosta on joitain kokemuksia. Malli on mahdollinen. Nyt on sopiva aika katsoa, mitä asian hyväksi voidaan tehdä. Laulaja toivoi, että asia johtaisi käytännön tuloksiin. Kokonaisuuteen liittyy seurakunnan, koko kirkon ja asessorin oma näkökulma. Lausunnot ovat tärkeitä. Kirkkoherran virkaa ei voi vastuun osalta jakaa.

Häkkinen tervehti aloitetta ilolla. Realiteetteihin kuuluu kuitenkin, että kokonaiskirkon menot ovat kasvamassa (uusi hiippakunta 945 000 €, hiippakuntavaltuustot 270 000 €), joiden lisäksi tulisivat esitetyt kulut pappisasessorin virasta (n. 630 000 €). Summa on suuri. Mikäli kirkolliskokous suostuu suunnitelman toteuttamiseen, mutta ei ole valmis nostamaan keskusrahastomaksuja, merkitsee tämä kirkkohallituksen resurssien kaventumista. Österholm totesi, että asiassa olisi hyvä ottaa huomioon kapitulien sisäinen työnjako.

Huotarin mielestä mietintö tarjoaa hyvän pohjan ratkaisulle. Asiasta on syytä pyytää tuomiokapitulien lausunnot. Silti asiassa on huomioitava kirkkopoliittiset realiteetit. Esityksen läpimeno ei ole varmaa. Aessorin aseman selkeyttäminen seurakunnan ja hiippakunnan työhön on hyvä asia, samoin johtosääntö. Nykyinen malli, jossa asessori häviää seurakuntatyöstä kuudeksi vuodeksi, ei ole hyvä. Simojoki epäili, että varoja sinänsä hyvän ehdotuksen toteuttamiseksi ei löydy. Ehdotus voisi toteutuessaan kannustaa hiippakunnan pappeja opiskelemaan aessorin virkaan vaadittavan pätevyystason saavuttamiseksi.

Paarma ehdotti asian palauttamista valmistusvaliokunnalle. Särkiö katsoi omalta osaltaan, että jako suuren seurakunnan kirkkoherran tehtävien ja aessorin tehtävien osalta esitetyllä tavalla voisi olla käytännössä toimiva.

Piispainkokous päätti yksimielisesti

- 1. käydä lähetekeskustelun liitteen mukaisesta luonnoksesta suositukseksi; ja*
- 2. palauttaa asian muilta osin valmistusvaliokunnalle.*

(Jatkokäsittely 18 §:ssä)

*Luonnos**Liite*

Piispainkokouksen suositus tuomiokapituleille

Annettu X:ssa x päivänä xkuuta 200x

Pappisasessorin viran malliohjesääntö

x hiippakunnan tuomiokapituli on kirkkojärjestyksen 19 luvun 3 §:n 5 momentin nojalla määrännyt seuraavaa:

1 §

Pappisasessorin virasta säädetään kirkkolaisissa ja kirkkojärjestyksessä seuraavalla tavalla:

Pappisasessorin tulee olla pappi, joka on hiippakunnan seurakunnassa kirkkoherran tai kappalaisen virassa ja on suorittanut ylemmän pastoraalitutkinnon (KL 19:3 §, KJ 19:2 §).

Viranhaltija valitaan vaalilla (KL 19:3 §).

Virka on määräaikainen, kestoaltaan 3 vuotta (KL 19:3 §).

Uudelleenvalinnasta säädetään tarkemmin kirkkojärjestyksessä (KJ 19:2-3 §).

Vanhempi pappisasessori toimii piispan sijaisena tämän ja tuomiorovastin estyneenä ollessa (KL 18:2 § 1 momentti). Ordinaatio ei kuulu näihin tehtäviin (KJ 5:1 § 2 momentti).

2 §

Pappisasessorin virka on sivutoiminen (50 %; vrt. KJ 19:2 § 4 momentti).

3 §

Pappisasessorin tehtävänä on

- ottaa osaa tuomiokapitulin päätöksentekoon ja valmistella tuomiokapitulin päätöksiä erikseen laadittavan työnjaon mukaisesti,
- osallistua hiippakuntavaltuuston työskentelyyn,
- osallistua piispantarkastuksiin sekä suorittaa piispan määräyksestä hallinnon ja talouden tarkastuksia,
- osallistua ordinaatiokoulutuksen antamiseen sekä ordinaatioon,
- ottaa vastaan pastoraalitutkinnon suorituksia ja antaa siihen kuuluvaa opetusta,
- osallistua tuomiokapitulin päätöksellä piispainkokouksen ja sen valmistusvaliokunnan työskentelyyn,
- osallistua erikseen nimettynä tuomiokapitulin, piispainkokouksen ja Kirkkohallituksen työryhmien / toimikuntien / komiteoiden työskentelyyn,
- antaa vuosittain toimintakertomus tuomiokapitulille, sekä
- hoitaa muita piispan tai tuomiokapitulin erikseen määäämiä tehtäviä.

4 §

Viranhaltijan on alistuttava tähän johtosääntöön mahdollisesti tehtäviin muutoksiin.

Johtosääntö on hyväksytty ___ . ___ . 20 ___ .

_____ hiippakunnan tuomiokapitulissa

Tämä johtosääntö astuu voimaan ___ . ___ . 20 ___ .

7 §

Kappalaisen vaali

Kirkolliskokous päätti 11.5.2001 käsitellessään yleisvaliokunnan mietintöä 3/2001 antaa piispainkokouksen tehtäväksi laatia yhdessä tuomiokapitulien kanssa ohjeet kappalaisen vaalin toimittamisen hyvästä hallintomenettelystä. Kirkolliskokouksen päätös pohjautui edustaja-aloitteeseen 8/2000, joka koski kappalaisen vaalia, ja edustaja-aloitteeseen 3/2001, joka koskee papinvaaleja koskevan kirkkolainsäädännön muuttamista.

Molempien aloitteiden taustalla oli yhden seurakunnan kappalaisen vaali ja sen pohjalta tehty tasa-arvokanne. Tästä huolimatta kirkolliskokouksen antama tehtävä ei liittynyt ainoastaan tasa-arvolain soveltamiseen. Kappalaisen vaalin hallintomenettelyä oli tarpeen selkiyttää kokonaisuutena. Tarkoituksena on ollut kehittää seurakuntien hallinnollisia käytäntöjä sekä tarkastella tuomiokapitulien osuutta kappalaisen viran täytössä.

Piispainkokous asetti istunnossaan 11.9.2001 (7 §) työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia yhdessä tuomiokapitulien kanssa ohjeet tai suositukset kappalaisen vaalin toimittamisen hyvästä hallintomenettelystä. Piispainkokous nimesi työryhmän puheenjohtajaksi lakimiesasessori Jussi Liljan sekä jäseniksi lakimies Timo v. Boehmin, asessori Jaakko Simojoen ja talousjohtaja Leena Valleniuksen. Työryhmä otti nimekseen *Kappalaisen vaali -työryhmä* ja kutsui sihteerikseen notaari Markku Salmen (Kappalaisen vaalin hallintomenettely. Suomen ev.-lut. kirkon keskushallinto. Sarja B 2003:2).

Työryhmä pyysi tuomiokapituleilta lausunnot mietintöluonnoksesta. Ne on otettu huomioon lopullisessa mietinnössä ja työryhmän ehdottamassa suosituksessa kappalaisen vaalin hyväksi hallintomenettelyksi. TT Timo Totro on kirjoittanut työryhmän esittämään suositukseen hakijoiden haastattelun menettelytapoja koskevan luvun. Työryhmän laatimaa suositusta voi soveltaa muissakin seurakunnan virka- ja työsuhteisten henkilöiden valinnassa.

Valmistusvaliokunta totesi, että työryhmä oli laatinut varsin perusteellisen selvityksen sekä selkeät ja hyvät menettelytapaohjeet, joita voidaan sinällään soveltaa kappalaisen, vakinaisen lehtorin tai kanttorin vaaleihin. Suosituksen perusrakennetta voidaan käyttää myös muita virkoja täytettäessä.

Ehdotus suositukseksi sisältää kuvauksen virantäyttöä ohjaavasta normistosta, kuvauksen seurakunnan tarpeiden ja viran tehtävien määrittelystä, viran haettavaksi julistamisesta sekä hakemuksista. Suosituksessa kerrotaan hakijoiden kelpoisuuden toteamismenettelystä ja tuomiokapitulien seurakunnalle antamasta lausunnosta. Haastattelumenettelystä kerrotaan sekä hallinnollisena kysymyksenä että haastattelutilanteen kuvauksena. Valinnassa suositus kiinnittää huomiota päätösehdotuksen valmisteluun, tasa-arvo-lain soveltamiseen, valintapäätöksen tekemiseen ja lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiskaavasta johtuvaan menettelyyn. Lisäksi käydään läpi keskeisiä periaatteita valintapäätöksen tiedoksi antamisesta, muutoksenhausta ja valtakirjan antamisesta. Liitteenä on myös kaavio viran täyttöprosessin eri vaiheista.

Virantäyttö on merkittävä prosessi sekä työntekijän identiteetin kannalta että seurakunnan näkökulmasta. Kappalaisen työhön voi kuulua erityisvaatimuksia (esim. kielitaito, alueellinen johtamistehtävä), jotka on prosessin kuluessa otettava huomioon.

Kappalaisen, kanttorin ja lehtorin osalta kirkkojärjestyksen säädös kaipaa tarkentamista. Kirkkoherran osalta säädetään (KJ 6:24 §), että

Vaaliehdokkaaksi kelpoinen ei ole hakija,

1) joka on pidätetty tai erotettu papin- tai pappisviran toimituksesta;

2) joka on hakijana toiseen kirkkoherran tai kappalaisen virkaan paitsi 32 §:ssä mainitussa tapauksissa; tai

3) jolta ilmeisesti puuttuvat viran hoitoon tarvittavat edellytykset.

Jos hakija on viraltapantu papinvirasta ja päätös on lainvoimainen, tuomiokapituli harkitsee, onko hän kelpoinen vaaliehdokkaaksi.

Vastaava määräys puuttuu kappalaisen, kanttorin ja lehtorin osalta. Tuomiokapitulin suorittamassa kelpoisuusharkinnassa voidaan arvioida sekä hakijan muodollinen kelpoisuus että sopivuus virkaan, vaikka tämä ei suoraan ilmene KJ 6:32 a §:stä. Tiedossa on muutama tapaus, jossa tuomiokapituli on tehnyt kielteisen päätöksen kappalaisen tai kanttorin viran hakijan kelpoisuudesta haettavana olevaan virkaan. Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä on hyväksytty tuomiokapitulien mahdollisuus tutkia hakijan sopivuus kappalaisen tai kanttorin virkaan. Tiedossa on myös päätös, jossa KHO on katsonut kirkkoherran virantäytön

kohdalla tuomiokapitulien perusteiden olleen riittämättömiä vaalisijan epäämiseen (KHO 2003:39).

Lainsäätäjä on jättänyt kappalaisen, kanttorin ja vakinaisen lehtorin osalta pois viittauksen KJ 6:24 §:n harkinnanvaraisiin hylkäysperusteisiin. Vaikka tuomiokapitulien toimivalta asiassa on oikeudellisesti selvä, kirkkojärjestyksessä säädöksellä olisi selkiyttävä merkitys myös hakijoiden ja seurakunnan kannalta.

Papinvaalin uudistamiskomitean (Sarja A 1989:4) ehdotukseen sisältyi samankaltainen säännös harkinnanvaraisista hylkäysperusteista kirkkoherran, kappalaisen ja kanttorin virkojen osalta. Tämä komitea ehdotti, että kirkkoherra ja kappalainen valitaan välillisissä vaaleissa, jonka suorittaa kirkkovaltuusto tai täydelliseen yhteistalouteen kuuluvissa seurakunnissa seurakuntaneuvosto. Kun kirkkoherran vaali säilyi kansanvaalina ja ainoastaan kappalaisen vaali muuttui välilliseksi, maininta harkinnanvaraisista hylkäysperusteista jäi puuttumaan kappalaisen, kanttorin ja vakinaisen lehtorin virkojen osalta. Kappalaisen vaalin hallintomenettelyä pohtinut työryhmä pitikin tärkeänä, että asiassa tehdään muutosesitys kirkolliskokoukselle.

Valmistusvaliokunta piti muutosesitystä tärkeänä ja tilannetta selkeyttävänä. Pelkkä KJ 6:32 a §:ään sisällytettävä viittaus KJ 6:24 §:ään ei kuitenkaan ollut riittävä muutos, sillä harkinnanvaraisena hylkäysperusteena ei voida pitää toisen kappalaisen viran hakemista (KJ 6:24 § 1 momentti 2 kohta).

Työryhmä ehdotti, että muutos toteutetaan lisäämällä KJ 6:32 a §:ään uusi toinen ja kolmas momentti, jotka kuuluvat seuraavasti:

Kappalaisen virkaan kelpoinen ei ole hakija,

1) joka on pidätetty tai erotettu papin- tai pappisviran toimituksesta; tai

2) jolta ilmeisesti puuttuvat viran hoitoon tarvittavat edellytykset.

Jos hakija on viraltapantu papinvirasta ja päätös on lainvoimainen, tuomiokapituli harkitsee, onko hän kelpoinen kappalaisen virkaan.

KJ 6:42 §:ssä säädetään, että vakinaisen lehtorin viran tai kanttorin viran täyttämistä on soveltuvin osin voimassa, mitä kappalaisen viran täyttämistä määrätään pykälissä KJ 6:21 ja 32 a - 32 c. Käytännössä tämä merkitsisi sitä, että kanttorin ja vakinaisen lehtorin viran täyttämistä koskisi myös uusi KJ 6:32 a §:n 2 ja 3 momentti.

Piispainkokouksen sihteerin ja kirkon laintarkastustoimikunnan neuvottelussa 4.9.2003 kävi ilmi, että lainsäädäntöteknisesti oli tarkoituksenmukaista lisätä ehdotettuun kirkkojärjestyksen muutostekstiin maininta, jonka mukaan kappalaisen virkaan ei ole kelpoinen pappi, joka on jo hakijana kirkkoherran virkaan paitsi 32 §:ssä mainituissa tapauksissa. Säädös tulisi siis kirjoittaa seuraavasti:

Kappalaisen virkaan kelpoinen ei ole hakija,

1) joka on pidätetty tai erotettu papin- tai pappisviran toimituksesta;

2) joka on hakijana kirkkoherran virkaan paitsi 32

§:ssä mainituissa tapauksissa; tai

3) jolta ilmeisesti puuttuvat viran hoitoon tarvittavat edellytykset.

Jos hakija on viraltapantu papinvirasta ja päätös on lainvoimainen, tuomiokapituli harkitsee, onko hän kelpoinen kappalaisen virkaan.

Laintarkastustoimikunta teki joitain stilistisiä muutosehdotuksia tekstiin ja katsoi, että rinnakkaistekstien esittäminen oli tarpeetonta, koska kysymyksessä ei ole jonkin säädöstekstin muuttaminen.

Koska suositus kappalaisen vaalin hallintomenettelystä ei ollut riippuvainen edellä selostetun kirkkojärjestyksen muutosprosessin kulusta, piispainkokous olisi periaatteessa voinut päättää jo nyt sekä suositusten antamisesta että kirkkojärjestyksen muutosaloitteen tekemisestä kirkolliskokoukselle.

Laintarkastustoimikunta kuitenkin katsoi, että piispainkokouksen oli syytä harkita, kannattaako suositusta kappalaisen vaalin hallintomenettelystä antaa vielä tässä kokouksessa. Jotkut käytännöt olivat muuttumassa 1.1.2004 alkaen, jolloin esimerkiksi hallintolaki ja hiippakuntahallintoa koskeva laki oli tarkoitus saattaa voimaan. Näistä muutoksista ei vielä piispainkokoukseen mennessä ollut olemassa edes hallituksen esitystä. Myös uusi kielilaki vaikuttaa kappalaisten virantäyttöön. Luonnoksessa oli kuitenkin huomioitu nämä muutokset.

Valmistusvaliokunta ehdotti, että piispainkokous tekisi liitteen 1 mukaisen esityksen kirkolliskokoukselle ja kävisi lä-

hetekeskustelun liitteen 2 mukaisesta suosituksesta.

Keskustelua liitteen 1 mukaisesta esityksestä kirkolliskokoukselle ei syntynyt.

Lähetekeskustelussa liitteen 2 mukaisesta suosituksesta puheenvuoroja käyttivät Riekkinen, Laulaja, Pihkala, Kantola ja Wirilander.

Laulaja kysyi seurakunnan mahdollisuutta torjua vakinaisen viran saamisessa henkilö, joka on rekisteröinyt parisuhteensa. Pihkala totesi, että tämä erityiskysymys ei ollut esityksessä esillä. Se tulisi kuitenkin miettiä, sillä asia nousee esiin jo tuomiokapitulien ratkaistessa kelpoisuuspäätöksiä.

Kantola totesi, että asia on oikeastaan epäsuorasti ilmaistu mietinnössä, kun se toteaa: *”Työnantajan on puolestaan osoitettava, että menettelyyn on ollut työn tai tehtävän laadusta johtuva painava tai hyväksyttävä syy, tai että menettely on johtunut muusta, hyväksyttävästä seikasta kuin sukupuolesta.”* Analogisesti työnantajan tulisi voida siis osoittaa, että parisuhteen rekisteröinyt ei työtehtävien laadun tähden ole kelpoinen kappalaisen virkaan, mikäli näin haluttaisiin menetellä.

Riekkinen kysyi, onko parisuhteensa rekisteröinyt jollain tavalla vastuuntunton ihminen. Tässä tulisi ottaa huomioon ihmisten tasa-arvo eikä tehdä ratkaisuja ennakkoluulojen perusteella. Laulaja sanoi tarkoittaneensa juuri tällaista pohdintaa.

Piispainkokous

- 1. päätti tehdä liitteen 1 mukaisen esityksen kirkolliskoukselle; ja*
- 2. kävi lähetekeskustelun liitteen 2 mukaisesta suosituksesta.*

*Liite 1***Piispainkokouksen esitys nro 1/2003 kirkolliskokoukselle**
ASIANRO 2003-00866**KAPPALAISEN VAALI**

Kirkolliskokous päätti 11.5.2001 käsitellessään yleisvaliokunnan mietintöä 3/2001 antaa piispainkokouksen tehtäväksi laatia yhdessä tuomiokapitulien kanssa ohjeet kappalaisen vaalin toimittamisen hyvästä hallintomenettelystä. Kirkolliskokouksen päätös pohjautui edustaja-aloitteeseen 8/2000, joka koski kappalaisen vaalia, ja edustaja-aloitteeseen 3/2001, joka koskee papinvaaleja koskevan kirkkolainsäädännön muuttamista.

Molempien aloitteiden taustalla oli yhden seurakunnan kappalaisen vaali ja sen pohjalta tehty tasa-arvokanne. Tästä huolimatta kirkolliskokouksen antama tehtävä ei liittynyt ainoastaan tasa-arvolain soveltamiseen. Kappalaisen vaalin hallintomenettelyä oli tarpeen selkiyttää kokonaisuutena. Tarkoituksena on ollut kehittää seurakuntien hallinnollisia käytäntöjä sekä tarkastella tuomiokapitulien osuutta kappalaisen viran täytössä.

Piispainkokous asetti istunnossaan 11.9.2001 (7 §) työryhmän (pj lakimiesasessori Jussi Lilja), jonka tehtävänä oli laatia yhdessä tuomiokapitulien kanssa ohjeet tai suositukset kappalaisen vaalin toimittamisen hyvästä hallintomenettelystä (Kappalaisen vaalin hallintomenettely. Suomen ev.-lut. kirkon keskushallinto. Sarja B 2003:2).

Piispainkokous toteaa, että työryhmä on laatinut selkeät ja hyvät menettelytapaohjeet (liite). Niitä voidaan sinällään soveltaa kappalaisen, vakinaisen lehtorin ja kanttorin vaaleihin. Suosituksen perusrakennetta voidaan käyttää myös muita virkoja täytettäessä.

Piispainkokous ehdottaa työryhmän kannan mukaisesti, että kirkolliskokous ryhtyisi omalta osaltaan toimiin kappalaisen, kanttorin ja lehtorin virantäytön osalta kirkkojärjestyksen täsmenämiseen. Kirkkoherran osalta säädetään (KJ 6:24 §), että

Vaaliehdokkaaksi kelpoinen ei ole hakija,

- 1) joka on pidätetty tai erotettu papin- tai pappisviran toimituksesta;*
- 2) joka on hakijana toiseen kirkkoherran tai kappalaisen virkaan paitsi 32 §:ssä mainitussa tapauksissa; tai*
- 3) jolta ilmeisesti puuttuvat viran hoitoon tarvittavat edellytykset.*

Jos hakija on viraltapantu papinvirasta ja päätös on lainvoimainen, tuomiokapitulia harkitsee, onko hän kelpoinen vaaliehdokkaaksi.

Vastaava määräys puuttuu kappalaisen, kanttorin ja lehtorin osalta. Tuomiokapitulin suorittamassa kelpoisuusharkinnassa voidaan arvioida sekä hakijan muodollinen kelpoisuus että sopivuus virkaan, vaikka tämä ei suoraan ilmene KJ 6:32 a §:stä. Tiedossa on muutama tapaus, jossa tuomiokapituli on tehnyt kielteisen päätöksen kappalaisen tai kanttorin viran hakijan kelpoisuudesta haettavana olevaan virkaan. Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä on hyväksytty tuomiokapitulien mahdollisuus tutkia hakijan sopivuus kappalaisen tai kanttorin virkaan. Tiedossa on myös päätös, jossa KHO on katsonut kirkkoherran virantäytön kohdalla tuomiokapitulin perusteiden olleen riittämättömiä vaalisijan epäämiseen (KHO 2003:39).

Lainsäätäjä on jättänyt kappalaisen, kanttorin ja vakinaisen lehtorin osalta pois viittauksen KJ 6:24 §:n harkinnanvaraisiin hylkäysperusteisiin. Vaikka tuomiokapitulien toimivalta asiassa on oikeudellisesti selvä, kirkkojärjestyksessä säädöksellä olisi selkiyttävä merkitys myös hakijoiden ja seurakunnan kannalta.

Papinvaalin uudistamiskomitean (Sarja A 1989:4) ehdotukseen sisältyi samankaltainen säännös harkinnanvaraisista hylkäysperusteista kirkkoherran, kappalaisen, kanttorin ja vakinaisten lehtorien virkojen osalta. Tämä komitea ehdotti, että kirkkoherra ja kappalainen valitaan välillisissä vaaleissa, jonka suorittaa kirkkovaltuusto tai täydelliseen yhteistalouteen kuuluvissa seurakunnissa seurakunta-neuvosto. Kun kirkkoherran vaali säilyi kansanvaalina ja ainoastaan kappalaisen vaali muuttui välilliseksi, maininta harkinnanvaraisista hylkäysperusteista jäi puuttumaan kappalaisen, kanttorin ja vakinaisen lehtorien virkojen osalta. Kappalaisen vaalin hallintomenettelyä pohtinut työryhmä pitikin tärkeänä, että asiassa tehdään muutosesitys kirkolliskokoukselle.

Piispainkokous pitää muutosesitystä tärkeänä ja tilannetta selkeyttävänä. Pelkkä KJ 6:32 a §:ään sisällytettävä viittaus KJ 6:24 §:ään ei kuitenkaan ole riittävä muutos, sillä harkinnanvaraisena hylkäysperusteena ei voida pitää toisen kappalaisen viran hakemista (KJ 6:24 § 1 momentti 2 kohta).

Piispainkokous katsoo, että selkeyden vuoksi on syytä sisällyttää soveltuvin osin KJ 24 §:n 1 momentin 2 kohta uuteen pykälään. Tällöin käy selväksi, että kirkkoherran virkaa hakenut ei ole hakukelpoinen kappalaisen virkaan, mikäli KJ 6:32 §:n ehdot eivät täyty.

Yksinkertaisimmin muutos voidaan toteuttaa lisäämällä KJ 6:32 a §:ään uusi toinen ja kolmas momentti, jotka kuuluvat seuraavasti:

Kappalaisen virkaan kelpoinen ei ole hakija,

- 1) joka on pidätetty tai erotettu papin- tai pappisviran toimituksesta;*
- 2) joka on hakijana kirkkoherran virkaan paitsi 32 §:ssä mainituissa tapauksissa; tai*
- 3) jolta ilmeisesti puuttuvat viran hoitoon tarvittavat edellytykset.*

Jos hakija on viraltapantu papinvirasta ja päätös on lainvoimainen, tuomiokapitulia harkitsee, onko hän kelpoinen kappalaisen virkaan.

KJ 6:42 §:ssä säädetään, että vakinaisen lehtorien viran tai kanttorin

viran täyttämistä on soveltuvin osin voimassa, mitä kappalaisen viran täyttämistä määrätään pykälissä KJ 6:21 ja 32 a - 32 c. Käytännössä tämä merkitsisi sitä, että kanttorin ja vakinaisen lehtorin viran täyttämistä koskisi myös uusi KJ 6:32 §:n 2 ja 3 momentti. Koska kyseessä on uusi säännös, rinnakkaistekstiä ei esitetä.

Piispainkokous esittää kunnioittavasti, että kirkolliskokous tekisi päätöksen, jolla

lisätään 8 päivänä marraskuuta 1991 hyväksytyn kirkkojärjestyksen (1055/1993) 6 luvun 32 a §:ään uusi 2 ja 3 momentti seuraavasti:

KIRKKOJÄRJESTYS
6 luku
Viranhaltijat ja työntekijät
32 a §

Kappalaisen virkaan kelpoinen ei ole hakija,

- 1) joka on pidätetty tai erotettu papin- tai pappisviran toimituksesta;
- 2) joka on hakijana kirkkoherran virkaan paitsi 32 §:ssä mainituissa tapauksissa; tai
- 3) jolta ilmeisesti puuttuvat viran hoitoon tarvittavat edellytykset.

Jos hakija on viraltapantu papinvirasta ja päätös on lainvoimainen, tuomiokapituli harkitsee, onko hän kelpoinen kappalaisen virkaan.

Porissa 9 päivänä syyskuuta 2003

Arkkipiispa

Jukka Paarma

Piispainkokouksen sihteeri

Kalervo Salo

*Luonnos**Liite 2*

Piispainkokouksen suositus

Annettu X:ssa x päivänä xkuuta 200x

Kappalaisen vaalin hallintomenettely

1 Virantäyttöä ohjaava normisto

Kappalaisen viran täytössä ja valintamenettelyssä huomioitavia säännöksiä sisältyy muun muassa kirkkolakiin, kirkkojärjestykseen, hallintomenettelylakiin (1.1.2004 lukien hallintolaki), tasa-arvolakiin, lakiin yksityisyyden suojasta työelämässä, lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annettuun lakiin ja myös perustuslakiin.

1.1. Hallintolaki

Virkojen täyttäminen on osa seurakunnan hallintotoimintaa. Seuraavassa selostetaan lyhyesti hallintomenettelyn peruskäsitteitä, jotka liittyvät myös virkojen täyttämiseen.

Oikeusharkinnalla

tarkoitetaan kysymystä, jossa tapaukseen sovellettava säädös käytännöllisesti katsoen yksiselitteisesti määrää, miten viran-omaisen on asia ratkaistava. Oikeusharkintaa tehtäessä käytetään erilaisia lainulkintaperiaatteita (analogia, johtopäätös vastakohtaan nojalla). Myös ns. joustavien normien (erityisestä syystä, kohtuuton haitta) tul-

kintapäätös on oikeusharkintaa. Tulkinnassa selvitetään lainsäätäjän tarkoitusta, vallitsevia olosuhteita, niitä oikeushyviä, joiden suojelemiseksi säännös on kirjoitettu.

Tarkoituksenmukaisuusharkintaa

käyttäessään viranomaisen pyrkii käytettävissään olevien tietojen pohjalta valitsemaan useista vaihtoehtoisista ratkaisuista sen, joka parhaiten toteuttaa hallinnon tarkoituksiperiä. Tässä ei ole niinkään paljon kyse säädösten tulkinnasta kuin tavoite-harkinnasta (*Uotila, Laakso, Pohjolainen, Vuorinen: Yleishallinto-oikeus pääpiirteittäin, s. 42-45*).

Valittaessa sinänsä laillisten ratkaisuvaihtoehtojen välillä on oikeuskirjallisuudessa ja oikeuskäytännössä tarkoituksenmukaisuusharkintaa rajoittavina seikkoina tuotu esille ns. harkintavallan rajoitusperiaatteet. Tähän saakka nämä on esitetty systemaattisesti vain oikeuskirjallisuudessa. Hallinto- ja hallintolainkäyttöpäätöksiä tehtäessä näihin on perusteluissa nojaututtu (*Uotila ym., s. 46-57*).

Vuoden 2004 alusta voimaan tulevan hallintolain 6 § kuuluu seuraavasti:

”Viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.”

Tasapuolisuus

Hallinnossa asioiville pyritään turvaamaan yhdenvertaiset mahdollisuudet asioidensa hoitamiseen ja oikeuksiensa valvomiseen. Tämä korostuu, kun viranomaisen käyttää yksityisten oikeusasemaan tai toimintamahdollisuuksiin kohdistuvaa harkintaa. Ratkaisujen tulee olla johdonmukaisia siten, että harkinnan kohteena olevia tosiseikkoja arvioidaan samankaltaisissa tilanteissa samoin

perustein. Säännönmukaisesta käytännöstä poikkeamisen on perustuttava tapauksen erityislaatuun. Vakiintunutta hallintokäytäntöä voidaan toki muuttaa, mutta tämä muutos on luonnollisesti perusteltava normaalitilanteeseen verrattuna laajemmin.

Suhteellisuusperiaate

Viranomaisen toimien on oltava oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Toimen on oltava asianmukainen, tarpeellinen ja oikein mitoitettu sen tavoitteen kannalta, johon kysymyksessä olevalla toimella pyritään. Käytännössä suhteellisuusperiaate edellyttää, että viranomaisen mitoittaa toimintansa alimmalle sellaiselle tasolle, jolla saadaan aikaan tarvittava vaikutus.

Tarkoitussidonnaisuus, harkintavallan väärinkäyttö

Viranomaisen ei saa ryhtyä edistämään muita tarkoituseriä, kuin niitä, jotka kuuluvat sen tehtäväpiiriin ja sisältyvät sovellettavan lain tavoitteisiin. Esimerkiksi virkanimitystä ei voida tehdä jonkin muun tarkoituserän toteuttamiseksi kuin henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan sopivimman ja parhaaseen viranhoitoon pystyvän henkilön saamiseksi virkaan.

Puolueettomuus, objektiviteettiperiaate

Hallintotoiminta ei saa perustua epäasiallisiin tai hallinnolle muuten vieraisiin perusteisiin. Tällaisia perusteita voivat olla esimerkiksi ystävien suosinta, henkilökohtaisen hyödyn tavoittelu tai julkisyhteisön erityisten taloudellisten etujen tavoittelu. Viranomaisen päätöksenteon ja toiminnan yleensäkin on oltava puolueetonta ja objektiivisesti perusteltavissa (HE 72/2002, 6 §:n perustelut).

1.2 Kelpoisuus- ja nimitysperusteet

Virkamiesoikeuden käsitteitä ovat muun muassa viran kelpoisuus- ja nimitysperusteet. Kappalaisen viran kaksivaiheisessa täyttömenettelyssä *kelpoisuusharkinnan* tekee tuomiokapituli ja *nimitysharkintaa* tekee sekä tuomiokapituli että seurakunta. Kelpoisuus arvioidaan kunkin hakijan osalta erikseen. Nimitysperusteita käytetään hakijoiden keskinäisessä vertailussa.

Kelpoisuus on jaettu vielä *muodolliseen kelpoisuuteen ja sopivuuteen*. Kappalaisenviran täytössä muodollinen kelpoisuus käsittää pappisvihkimyksen ja pastoraalitutkinnon sekä kielitaidon.

Sopivuudella on tarkoitettu hakijoilta vaadittavaa harkinnanvaraisempaa ominaisuuksien kokonaisuutta. Tällöin arvioidaan virkaan pyrkijän kypsyneisyyttä, nuhteetonta käytöstä, riittävää kokemusta, terveydentilaa, ym. Tuomiokapitulin tehtävä on harkita hakijoiden kelpoisuutta virkaan pelkkiä opintosuorituksia laajemmin. Tästä syystä myös kelpoisuuspäätöksestä on säädetty valitusoikeus. Perustuslain 125 §:n 2 momentin mukaan yleiset nimitysperusteet ovat *taito, kyky ja koeteltu kansalaiskunto*. Virkakelpoisuus edellyttää aina näiden ominaisuuksien tiettyä vähimmäistasoa. Virkaan vaadittavien ominaisuuksien taso vaihtelee lähinnä virkatehtävistä ja viran hierarkkisesta asemasta riippuen.

Virkamiesoikeudellisessa käsitteistössä *taidolla* tarkoitetaan lähinnä koulutuksessa ja käytännön työssä hankittuja tietoja ja taitoja sekä muuten julkisesti osoitettua tiedollista perehtyneisyyttä viran tehtäviin. *Kyvyllä* taas tarkoitetaan aikaisempaan viranhoitoon ja käyttäytymiseen liittyviä tekijöitä sekä henkilökohtaisia kykyjä haettavana olevan viran hoitamiseen. *Koeteltu kansalaiskunto* puolestaan tarkoittaa yleisessä kansalaistoiminnassa saatuja viran hoitamisen kannalta merkityksellisiä ansioita sekä nuhteetonta käytöstä.

Tuomiokapitulin tehtävä kelpoisuusehtojen tutkimisessa on tärkeä, koska seurakunta ei voi poiketa tuomiokapitulin päätöksestä eikä sillä ole edes valitusoikeutta kelpoisuuspäätöksestä. Seurakunnan on aina valittava yksi vähintään kahdesta kelpoiseksi todetusta hakijasta.

Nimitysperusteita sovelletaan virkaan pyrkivien keskinäisessä vertailussa. Seurakunta tekee nimitysharkintaan perustuvan päätöksen valitessaan kappalaisen. KJ 6:32 a §:n viimeisen virkkeen mukaan myös tuomiokapituli soveltaa hakijoista antamassaan lausunnossa nimitysperusteita. Hakijoita arvioidaan kyvyn ja taidon perusteella ottaen huomioon seurakunnan tarpeet. Nämä nimitysperusteet ovat oikeusnormeja, joita tuomiokapituli ja seurakunta soveltavat kappalaisen valinnassa.

Nimitysharkinta ei ole vapaata harkintaa sanan yleismerkityksessä, vaan nimitysharkinnassakin on pitäydyttävä edellä mainitun hallintolain 6 §:n säättämissä rajoissa. Tämän vuoksi kelpoisuusharkinnan ja nimitysharkinnan sisällöt eivät ole täysin erilaisia. Kelpoisuusharkintaan kuuluu arvoarvostelmia ja nimitysharkinnassa noudatetaan lain mukaisia periaatteita.

1.3 Seurakunnan itsehallinto

Kunnissa ja seurakunnissa on perinteisesti ajateltu, että virkaan voidaan valita kelpoisuusvaatimukset täyttävistä viranhakijoista kuka tahansa, ei välttämättä pätevintä. Viranomaisen tarkoituksenmukaisuusharkinnan alaan on katsottu kuuluvan, kenet kelpoisuusvaatimukset täyttävistä hakijoista virkaan valitaan. Tasa-arvolaki on kuitenkin supistamassa niin kunnallista kuin seurakunnallistakin itsehallintoa. Vuoden 2000 perustuslaissa puolestaan on haluttu täsmentää ja laajentaa perusoikeuksia. Hallinnon perusperiaatteet on selkeästi kirjattu myös uuden hallintolain 6 §:ään. Nykyisistä säännöksistä ilmenee selvästi kaikenlaisen syr-

jinnän kieltö virantäyttöprosessissa.

2 Seurakunnan tarpeiden ja viran tehtävien määrittely

Kappalaisen viralla ei ole viran tehtäviä määrittelevää johtosäätöä. Tehtävät on määritelty KJ 5:1 §:ssä. Viran toimenkuvan perusteena on yleensä papiston työnjakokirjassa sovittu työnjako. Hakijoiden ja tuomiokapitulin kannalta on suositeltavaa, että kirkko- tai seurakuntaneuvosto kirjaa työnjakokirjan pohjalta ja seurakunnan tarpeista nousevat kappalaisen viran tehtävät, kun virka on tulossa avoimeksi. Tällä on merkitystä sekä hakijoiden että heitä arvioivan tuomiokapitulin kannalta, sillä hakijoita arvioidaan heidän osoittamansa kyvyn ja taidon perusteella ottaen huomioon seurakunnan tarpeet (KJ 6:32 a §). Mikäli kyseessä on uusi virka, siihen liittyvät seurakunnan tarpeet on todennäköisesti kirjattu jo viran perustamiseen liittyneen valmistelun yhteydessä. Mikäli viran kielitaitovaatimukset poikkeavat pääsäännöstä kielisäännön perusteella, tästä on mainittava viran työtehtävien luonnehdinnassa.

Seurakunnan koko saattaa vaikuttaa viran työnkuvaan. Pienissä ja keskisuurissa seurakunnissa työnkuvat ovat yleensä laajoja, kun taas suurissa seurakunnissa on mahdollista laatia yksityiskohtaisia työalamäärittelyjä. Jos työnkuva ei laajuutensa takia ole selkeästi määriteltävissä, virkaa hakevien ominaisuudet tulevat todennäköisesti osaltaan määrittelemään viran tehtäviä. Tästä huolimatta valintaperusteiden objektiivisuudesta ei saa tinkiä.

Seurakunnassa määritellyt viran tehtävät tulee saattaa tuomiokapitulin tietoon. Viran haettavaksi julistamisen jälkeen valintaperusteita ei tule muuttaa tai lisätä.

Kirkon yleisen virka- ja työehtosopimuksen 33 §:n 2 momentin mukaan viranhaltijan palkkaluokasta päätetään sovellettavan hin-

noitteluryhmän asteikon rajoissa virkaa täytettäessä. Kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston tulee ottaa kantaa palkan määrään viimeistään valintapäätöksen yhteydessä. Palkkaluokan määrittymiseen vaikuttavat mm. täytettävän viran vaativuus sekä virkaan valitun henkilökohtaiset kyvyt ja taidot viran hoitamiseen. Jos tuomiokapituli sisällyttää kappalaisen virkaa koskevaan hakuilmoitukseen tiedon viranhaltijalle maksettavasta palkkauksesta, sen tulee ennen viran auki julistamista pyytää seurakuntaa ilmoittamaan sovellettava palkkaluokka tai palkkaluokkien asteikko.

Tuomiokapitulin on myös tiedettävä, tullaanko virkaan valitulta vaatimaan nähtäväksi rikosrekisterilain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu ote rikosrekisteristä, koska asiasta on oltava maininta niin tuomiokapitulin kuin seurakunnankin julkaisemassa hakuilmoituksessa. Seurakunnan on siksi otettava kantaa siihen, sisältyykö kappalaisen viran tehtäviin lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetussa laissa (504/2002) tarkoitettua lasten ja nuorten parissa tehtävää työtä. Kirkon sopimusvaltuuskunnan toimiston yleiskirjeessä A 11/2002 on annettu tarkempia ohjeita lain soveltamisesta kirkon virkojen ja työsuhteen osalta.

3 Viran haettavaksi julistaminen

Tuomiokapituli julistaa viran haettavaksi sen tultua avoimeksi (KJ 6:21 §). Seurakunta voi esimerkiksi vireille pannusta seurakuntajaon muutoksesta tai taloudellisista syistä johtuen pyytää, ettei virkaa julisteta haettavaksi.

Tuomiokapituli julkaisee hakuilmoituksen valtakunnallisesti ilmestyvässä lehdessä. Hakuilmoituksessa on mainittava viran kielitaitovaatimus.

Seurakunta voi julkaista oman hakuilmoituksen, jossa viitataan täytettävän viran toimenkuvaan ja mahdollisiin erityistehtäviin sekä näiden hoitamisessa eduksi katsottavaan koulutukseen ja kielitaitovaatimukseen. Ilmoituksesta tulee käydä ilmi ne henkilöt, joilta virasta ja sen täyttämisestä voi saada lisätietoja. Valintaperusteiden ei tarvitse sisältyä seurakunnan julkaisemaan hakuilmoitukseen, mutta ilmoituksessa mainitut perusteet sitovat seurakuntaa. Ilmoituksessa on syytä mainita, että virkaa haetaan tuomiokapitulilta.

4 Hakemukset

Hakijoiden on liitettävä hakemukseensa nimikirjanote sekä muut tarvittavat selvitykset (KJ 6:11 §). Hakija on itse vastuussa siitä, että hän toimittaa työnantajalle kaikki tarpeelliseksi katsomansa selvitykset. Hakijalla on oltava kelpoisuus virkaan hakuajan päätymiseen mennessä.

5 Hakijoiden kelpoisuus ja tuomiokapitulin lausunto

5.1 Kelpoisuus kappalaisen virkaan

Kelpoisuuden kappalaisen virkaan antaa pastoraalitutkinto (KJ 6:18 §). Lisäksi kelpoisuusehtona on kyseiseen virkaan kuuluva kielitaitovaatimus

Tuomiokapituli tekee päätöksen hakijoiden kelpoisuudesta ja antaa heistä lausunnon seurakunnalle (KJ 6:32 a §). Päätös ei sisällä pelkästään hakemusten tarkastamista, vaan tuomiokapitulilla on toimivalta arvioida hakijan kykyä hoitaa virkaa. Toimivalta perustuu yleiseen virkamiesoikeudelliseen periaatteeseen ja nojautuu perustuslain 125 §:ään.

Hakijoilla on kelpoisuuspäätöksestä valitusoikeus, joka lasketaan tiedoksisaannista. Valitusaika on kolmekymmentä (30) päivää.

5.2 Seurakunnalle annettava lausunto

Tuomiokapitulin lausunnossa hakijoita arvioidaan heidän osoittamansa kyvyn ja taidon perusteella ottaen huomioon seurakunnan tarpeet. Tuomiokapituli ei yleensä haastattele kappalaisen viran hakijoita, joten lausuntojen painopiste on hakijoiden taidon eli opintojen, erikois- ja täydennyskoulutuksen ja työkokemuksen arvioinnissa. Lausunnossa on suositeltavaa mainita arviointitavasta. Lausunnossa on otettava huomioon myös kirkko- tai seurakuntaneuvoston ilmoittamat, seurakunnan tarpeiden mukaiset täytettävän viran tehtävät.

Tuomiokapituli toimittaa seurakunnalle lausuntonsa kappalaisen viran hakijoista sekä pätevien hakijoiden hakemusasiakirjat (KJ 6:32 b § 1 mom.). Näin vastuu vaalin valmistelusta siirtyy seurakunnalle.

6 Vaalin toimittaminen seurakunnassa

6.1 Haastattelun suunnittelu

Kirkko- tai seurakuntaneuvoston on suositeltavaa asettaa hyvissä ajoin valintaryhmä, jonka tehtävänä on haastatella hakijat ja suorittaa ansiovertailu. Valintaryhmään kuuluu yleensä sekä viranhaltijoita että luottamushenkilöitä, joilla on tuntuma täytettävän viran tehtäviin ja virassa onnistumisen edellytyksiin. Kappalaisen vaalissa kirkkoherra on luontevin valinta valintaryhmän puheenjohtajaksi.

Hakijoista laaditaan yhdistelmä, josta ilmenevät kunkin hakijan keskeiset pätevyystekijät. Virkamiesvalmistelija voi tehdä alustavan hahmotuksensa hakijoiden ryhmittymisestä koulutuksen, työuran ja muiden kriteereiden osalta. Valintaryhmä päättää haastatteluun kutsuttavista, sopii haastattelun kulusta ja haastatteluun mahdollisesti liittyvistä tehtävistä. Haastatteluun kutsutaan sellainen määrä hakijoita, että kokonaisuus pysyy haastattelijoiden hallinnassa. Haastateltavien valinta tulee perustella.

Haastatteluun kutsuttaville voidaan seurakunnan oman päätöksen mukaisesti maksaa matkakustannusten korvausta, yleensä julkisen kulkuneuvon mukaisesti. Korvauksen maksamiseen ei ole velvollisuutta, mutta se on hyvän tavan mukaista. Matkoja ulkomailta Suomeen ei makseta, ellei asiasta ole erikseen sovittu. Korvauksen maksamisesta on syytä ilmoittaa hakijoille haastattelukutsun yhteydessä.

6.2 Haastattelun toteutus

Haastattelun tavoitteena on tehdä hakijasta asianmukainen arviointi. Haastattelussa tehtyjen havaintojen pohjalta valintaryhmä muodostaa henkilöstä arvion haettavana olevaa tehtävää ajatellen. Tutkimustulosten mukaan etukäteen jäsenneyillä ja suunnitelluilla haastatteluilla on parempi ennustearvo kuin vapaamuotoisilla haastattelutyyleillä.

Haastattelu on mahdollista toteuttaa joko yksilö- tai ryhmähaastatteluna. Seurakunnan tehtäviä ajatellen tarkoituksenmukainen menettely on valintaryhmän suorittama haastattelusarja, jossa yksi hakija vuorollaan on kuultavana.

Jäsenneyssä haastattelussa

edetään etukäteen suunnitellun haastattelurungon mukaan, joka on syntynyt viran tehtäviä ja niiden vaatimuksia erittelemällä ja

konkretisoimalla. Samat kysymykset esitetään yhtenäisesti kaikille haastateltaville.

Vapaassa haastattelussa

on taipumusta sosiaaliseen seurusteluun ja muuhun epäolennaiseen, mikä vaikeuttaa arvioinnin kannalta olennaisten havaintojen tekemistä.

Jäsennetyin ja vapaan haastattelun yhdistelmässä

pyritään luomaan psyykinen näyttämö, jolla haastateltava näyttäytyy ja käyttäytyy, luo ja työstää vastauksiaan monipuolisesti. Haastattelijat pystyttävät näyttämön kysymyksillään. Niihin on mahdollista vastata niin ei-kielellisillä eleillä kuin monimutkaisten käsitteellisten ideoiden esittelylläkin. Haastattelijat esittävät kysymyksiä, joihin sisältyy usein ongelma tai haaste, joka edellyttää työstämistä. Tällaisen kysymyksen idea on haastaa vastaaja psyykkiseen työhön. Havainnoinnin ja arvioinnin kohteena on se, ryhtyykö haastateltava työhön, millä hahmotuksella hän lähestyy asiaa, millä otteella hän tekee psyykkistä työtä ja millainen on lopputulos. Haastattelijalla on mieluummin passiivinen kuin aktiivinen vastaamiseen hoputtaja tai siinä auttaja. Havainnointi ja kuuntelu ovat keskeisiä. Valintatyöryhmä tulkitsee ja arvioi havaintojaan ja vastauksia täytettävän viran tehtävien vaatimusten pohjalta.

Valintaryhmän luomassa haastattelurungossa on tarpeen olla sekä työtehtäviin että työelämäkokemukseen, motivaatioon ja itsetuntemukseen liittyviä kysymyksiä. Tehtäväalueella on hyvä kartoittaa hakijan käytännön kokemus, teoreettinen ja näkemyksellinen puoli ja kokonaisuuden hahmotus. Työelämäkokemukseen kuuluvat työura ja kokemukset aiemmissa työpaikoissa, yhteisölliset kysymykset, esim. tiimimäinen työote, odotukset johtajuudelta ja työtovereilta, vuorovaikutustaidot. Millä motivaatiolla hakija on liikkeellä? Millainen on hänen itsetuntemuksensa; kosketus tunnemaailmaan; vahvuudet ja kehitettävät puolet itsessään? Miten

hän sietää aggressiota, epävarmuutta ja stressiä? Mikä uuvuttaa, mikä virkistää? Näin haastattelu auttaa saamaan kuvaa hakijan henkilökohtaisista ominaisuuksista.

Haastattelut on syytä viedä läpi yhtenäisinä jaksoina, jotta ehdokkaiden vertailtavuus ja kokonaisuuden hallinta paranevat. Haastattelu edellyttää sille varattua rauhoitettua aikaa ja paikkaa (ei puheluja, ei läpikulkua, tms.). Istumapaikkojen, tuolien ja pöytien asentojen tulisi varmistaa sekä haastateltavalle että haastattelijoille saman aikaisesti psykologista suojaa ja vapautta. Haastateltavia tulee kohdella arvostavasti ja kunnioittavasti. Haastattelun aluksi haastatteluryhmän vetäjä suorittaa henkilöiden esittelyt ja selostaa haastattelun etenemisen.

Haastatteluryhmän kannattaa sopia työnjaosta esim. haastattelurungon aihealueiden pohjalta. Muillakin tulee olla oikeus liittyä esim. johonkin yllättävään kohtaan keskustelussa. Parhaimmillaan haastattelu etenee levollisesti ja määrätietoisesti. Utelias kiinnostuneisuus ja ymmärtämisen pyrkimys ovat hyvän haastattelijan avuja. Muistiinpanojen tekeminen lisää havaintojen ja haastateltavien vertailtavuutta. Muistiinpanoista on hyötyä myös jälkeenpäin palautteen antamisessa haastateltavalle. Dokumentointi antaa tukea, jos jälkikäteen ristiriitatilanteessa joudutaan palaamaan haastatteluaineistoon. Haastattelun lopussa vetäjä kertoo päätöksentekoprosessin etenemisestä ja aikataulusta. Jäsenetty haastattelu voi kestää esim. 30-45 minuuttia, jonka jälkeen haastatteluryhmän jäsenet täydentää muistiinpanojaan ja käydä lyhyen vaikutelmakeskustelun (esim. 15 minuuttia).

6.3 Toimenpiteet haastattelun jälkeen

Haastattelun tarkoituksena on päätyä hakijoiden arviointiin ja priorisoida heidät valintapäätöstä varten. Haastatteluryhmä käy läpi heti muistiinpanojen pohjalta haastattelussa tehdyt havainnot ja arvioi kunkin haastateltavan haastattelurungon kysymysaluei-

den ja niissä mahdollisesti olleiden painokerrointen mukaan ja kirjaa keskeiset perustelut. Näin hakijat saadaan asetettua ehdokassijoille.

Jos haastattelun lisäksi käytetään psykologista soveltuvuustutkintaa, haastatteluryhmä valitsee sinne 2-3 kärkisijoille asetettua. Tutkinnan tulosten jälkeen haastattelu/valintaryhmä voi vielä koontua tarkentamaan esitystään.

Valintaprosessiin ja haastatteluun liittyvää kirjallisuutta:

Petteri Niitamo: Työhaastattelu – henkilöarviointi työhönotossa ja työuralla. Helsinki 2000.

Mikko Markkanen: Onnistu rekrytoinnissa. Helsinki 2002.

6.4 Päätösehdotuksen valmistelu

Hakijoista laadittavan vertailun on oltava tasapuolinen ja siitä on käytävä ilmi päätöksenteon kannalta ilmeiset asiat. Niissä tilanteissa, joissa hakijat ovat tasavertaisia, heidän keskinäiseen järjestykseensä soveltuvat nimikirjoista ilmenevät objektiiviset tekijät. Hakijoiden soveltuvuutta arvioitaessa saatetaan kuitenkin joutua kirjaamaan positiivisten ansioiden ohella myös hakijoiden negatiivisia ominaisuuksia, kun valintapäätös halutaan perustella asianmukaisesti.

Edelliseltä työnantajalta voi kysyä tietoja hakijasta vain hakijan suostumuksella (laki yksityisyyden suojasta työelämässä 4 §). Vertailussa voidaan mainita hakijan mahdollinen kieltäytyminen suostumuksen antamisesta.

Kirkkojärjestys ei edellytä lääkärintodistuksen esittämistä kappalaisen virkaan valitulta. Kanttorinviran hakijalta sitä kuitenkin vaaditaan (KJ 6:41§ 2 momentti). Tuomiokapituli voi kuitenkin määrätä kappalaisen virkaa hakeneen KL 6:4 §:n nojalla tarkastuksiin ja tutkimuksiin, jos se on tarpeen viran hoitamisen edelly-

tysten selvittämiseksi.

Ikäsyrajintä on kiellettyä. Hakijoiden ikä voidaan ottaa valinnassa huomioon vain, jos sen käyttäminen valintaperusteena voidaan osoittaa objektiivisesti virkatehtävistä nousevana.

Oman seurakunnan työntekijän työkokemusta ei voida arvioida painavammaksi kuin vastaavaa työkokemusta muussa seurakunnassa. Hakijoiden tasapuolisen kohtelun vuoksi tarve tutustua hakijoihin asianmukaisen haastattelun avulla korostuu tällaisessa tilanteessa. Valinnassa on katsottava seurakunnan etua. Seurakunnan papilleen hankkima erityiskoulutus voi kuitenkin olla yksi peruste valinnalle, jos kyseiset erityistehtävät kuuluvat viran toimenkuvaan.

Kappalaisen virkaan ei yleensä kuulu velvollisuutta asua virka-asunnossa. KL 6:7 §:n mukaan viranhaltija on velvollinen asumaan riittävän lähellä toiminta-alueitaan, jos viran asianmukainen hoitaminen sitä vaatii. Seurakunnan ja hakijoiden toiveita voidaan selvittää haastattelun yhteydessä. Jos asuinpaikkaa pidetään tärkeänä virantäyttöön vaikuttavana kriteerinä, asuinpaikan merkitys viranhoidolle on pystyttävä perustelemaan päätöksessä.

Kun hakijoista tehdään yhteenvetoja, niin on huomattava, että ne sisältävät yleensä salassa pidettävää tietoa, jota viranomaisen palveluksessa oleva samoin kuin luottamustehtävää hoitava ei viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 23 §:n mukaan saa paljastaa.

Hakijan itsestään antamat tiedot poliittisesta vakaumuksesta, yksityiselämän piirissä esitetyistä mielipiteistä, yhdistystoiminnasta, vapaa-ajan harrastuksista, perhe-elämästä tai niihin verrattavista henkilökohtaisista oloista ovat aina salassa pidettäviä, samoin seurakunnan laatimat henkilöarvioinnit. Viran muille hakijoille ne ovat asianosaisjulkisia, jos he niitä pyytävät. Hakijoilla on salassapitovelvollisuus niiden tietojen osalta, joita he viran hakijoina ovat seurakunnalta saaneet.

Yhteenvedot hakijoista on syytä tarkistaa salassa pidettävien tietojen varalta, jos yhteenvetoja annetaan julkisuuteen esimerkiksi tiedotusvälineille. Käytännössä hakijoiden nimet, koulutus ja työkokemus ovat julkisia tietoja, mutta muut tiedot salassa pidettäviä.

6.5 Tasa-arvolain huomioon ottaminen ansiovertailussa

Seurakunnan on noudatettava henkilövalinnoissaan tasa-arvolakia.

Työnantajan menettelyä on pidettävä syrjintänä, jos työnantaja työhön ottaessaan tai tehtävään tai koulutukseen valitessaan syrjäyttää henkilön, joka on ansioituneempi kuin valituksi tullut toista sukupuolta oleva henkilö. Todistustaakka tasa-arvolain nojalla tehtävässä vaatimuksessa jakautuu siten, että valittajan ja kantajan on osoitettava, että syrjintää on tapahtunut. Työnantajan on puolestaan osoitettava, että menettelyyn on ollut työn tai tehtävän laadusta johtuva painava tai hyväksyttävä syy, tai että menettely on johtunut muusta, hyväksyttävästä seikasta kuin sukupuolesta.

Lain mukaan työpaikkaa ei saa ilmoittaa vain joko miesten tai naisten haettavaksi, jollei tähän ole työn tai tehtävän laadun aiheuttamaa painavaa tai hyväksyttävää syytä tai ellei kysymyksessä ole tasa-arvosuunnitelman toteuttaminen. Tasa-arvosuunnitelman perusteella seurakunta voi siis eräissä tapauksissa hakea palvelukseensa ainoastaan tiettyä sukupuolta olevia henkilöitä (ns. positiivinen erityiskohtelu).

Kun ansioituneempi hakija on tullut syrjäytetyksi tasa-arvolain tarkoittamasta painavasta tai hyväksyttävästä syystä, jota ei voida pitää syrjintänä, vaalin suorittaneen viranomaisen on kirjattava tällaisen päätöksen perustelut. Työnantajalla on oikeus syyllistymättä tasa-arvolain vastaiseen syrjintään painottaa hakijoiden ansioita tavalla, jonka työnantaja katsoo parhaiten edistävän viran

menestyksellistä hoitamista. Työnantajan valintaperusteiden tulee kuitenkin olla objektiivisesti arvioiden perusteltuja haettavana olevan tehtävän hoidon kannalta ja vastata asetettuja kelpoisuusvaatimuksia.

Tasa-arvovaltuutetun lausunto 4/52/2001 sisältää yleisiä periaatteita ansiovertailun tekemisestä. Sen mukaan soveltuvuus voi olla tasa-arvolain mukainen hyväksyttävä syy valita tehtävään vähemmän ansioitunut hakija. Lausunnossa viitataan hallituksen esitykseen (1985/57), jonka mukaan työnantaja voi vapautua syrjäntäolettamasta osoittamalla, että tehtävään valittu on ollut esimerkiksi henkilökohtaisten ominaisuuksiensa vuoksi tehtävään soveltuvampi kuin valitsematta jäänyt ansioituneempi hakija. Tällainen arvio voi perustua esimerkiksi testeihin ja haastatteluihin, mutta myös hakijoiden aikaisempien tehtävien hoitamisesta saattuihin tietoihin. Olennaista on, että työnantaja osoittaa etukäteen punninneensa valituksi tulleen ja valitsematta jääneen kykyjä ja ominaisuuksia keskenään. Ominaisuuksien, joihin valinnassa vedotaan, tulee olla merkityksellisiä haettavana olleen viran kannalta. Ne on kirjattava valmisteluun ja päätöstekstiin. Työnantajalla on siis näyttövelvollisuus siitä, että valitun soveltuvuus tehtävään on ollut parempi kuin ansioituneemman hakijan sekä siitä, että soveltuvuus on ollut valinnan todellinen ja hyväksyttävä syy.

Virkavuosien määrä ei yksinään ole ratkaiseva tekijä arvioitaessa hakijoiden ansioituneisuutta työkokemuksen perusteella. Työhön perehtymiseksi vaadittavan työkokemuksen määrä vaihtelee eri tehtävissä. Oikeustapausten mukaan vasta huomattavilla palvelusvuosieroilla on katsottu olevan merkitystä.

Tasa-arvolain 10 §:n mukaan työnantajan on pyynnöstä viivytyksettä annettava kirjallinen selvitys valintaperusteista sille, joka katsoo joutuneensa syrjäytetyksi laissa tarkoitetulla tavalla. Hyvään hallintoon kuuluu, että hakijalle pyynnöstä ilmoitetaan valinnan perusteet muutoinkin riippumatta siitä, aikooko hän riitauttaa päätöksen vai ei.

6.6 Valintapäätöksen tekeminen

Virkamiesvalmistelija laatii valintaryhmän työskentelyn tulosten pohjalta päätöksentekijöille päätösehdotuksen perusteluineen ja suorittaa esittelyn. Jos valintaryhmä on yksimielinen, esitykseksi muodostuu työryhmän kanta. Jos työryhmä ei pääse yksimielisyyteen esityksestä, eri hakijoita puoltavat tekijät kirjataan, ja esittelijä selvittää ne päätöksentekijöille.

Kun esittelijä on tehnyt esityksensä seurakuntaneuvostolle tai kirkkoneuvosto kirkkovaltuustolle, suoritetaan vaali. Jos valinnasta ollaan yksimielisiä, ei äänestystä varsinaisesti suoriteta, vaan puheenjohtaja voi todeta päätöksen. Tällainenkin valintapäätös on vaali. Vaali suoritetaan lippuäänestyksellä, jos puheenjohtaja tai joku muu jäsen sitä vaatii. Virkavaaliin sovelletaan kirkkolain 7 luvun 4 §:n 3 momenttia. Vaali on henkilövalinta, jossa ääni annetaan sille henkilölle, jonka valinnan suorittavan toimielimen jäsen haluaa valittavaksi. Jäsenellä on oikeus äänestää kaikkia vaalikelpoisia henkilöitä, ei ainoastaan esittelyssä tai keskustelussa esille tuotuja.

Erilaisia asioita ei tule asettaa vastakkain samassa äänestyksessä. Jos on esimerkiksi tehty ehdotus uuden hakuajan pyytämisestä KJ 6:32 b §:n 1 momentin mukaisesti, niin vastaehdotuksena on vaalin toimittaminen. Vaalia toimitettaessa ei mukana ole vastaehdotuksia.

Jos vaalin tulos poikkeaa esityksestä, valinnan perustelut on pyrittävä kirjaamaan pöytäkirjaan vaalin valmistelussa ja käydyssä keskustelussa esille tuoduista perusteluista. Jos esittelyyn ei sisälly esitystä virkaan valittavasta henkilöstä, puheenjohtaja voi tuoda esille ne valintaperusteet, joita keskustelussa on esitetty. Ellei perusteluja kirjata eikä päätöstä myöhemminkään pystytä asianmukaisesti perustelemaan, seurakunnan on vaikea osoittaa, ettei se ole syyllistynyt syrjintään. Tämä voi johtaa korvausvelvollisuuteen tasa-arvolain nojalla.

Seurakuntaneuvostossa asiat käsitellään suljetuin ovin, mutta kirkkovaltuustossa asioiden käsittely on julkista. Kun kirkkovaltuustossa käsitellään hakijoiden henkilöä koskevia arvioita julkisuuslain nojalla salassa pidettävän aineiston perusteella, valtuusto voi päättää, että sen kokous on kyseisen asian osalta suljettu (KL 7:6 §:n 1 mom.). Hakijoista kokouksessa käytävä yleiskeskustelu ei kuitenkaan ole välttämättä salassa pidettävää henkilöarviointia, ellei siinä tuoda esille kirkkovaltuuston jäsenille jaetusta kirjallisesta aineistosta ilmitulevia salassa pidettäviä yksityiskohtia. Henkilöarviointeja voidaan käsitellä myös erillisessä ja siten suljetussa neuvottelussa ennen varsinaista kokousta.

6.7 Valintapäätöksen tiedoksi antaminen ja muutoksenhaku

Kirkolliskokouksen marraskuussa 2002 hyväksymä kirkollisen muutoksenhakujärjestelmän muutos muuttaa tältä osin säännöksiä nykyisestä. Tässä selostetaan uusia säännöksiä, jotka on esitetty tulemaan voimaan 1.1.2004.

KLE 24:11 §:n mukaan virkaa hakeneelle on tiedotettava päätöksestä lähettämällä hänelle päätöstä koskeva pöytäkirjanote valitusosoituksineen tiedoksi kirjeellä, jolloin hakijan katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä. Valitusaika seurakunnan viran täyttämässä on KLE 24:9 §:n mukaan 30 päivää päätöksen tiedoksisaamisesta.

KLE 24:4 §:n mukaan valituksen saa tehdä sillä perusteella, että päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä, päätöksen tehnyt viranomainen on ylittänyt toimivaltansa tai päätös on muutoin lainvastainen. KLE 24:6 §:n mukaan virkaa hakeneella on asianosaisena valitusoikeus seurakunnan viranomaisen päätöksestä. Päätöksen voidaan katsoa loukkaavan hakijan oikeutta, jos siinä on muodollinen virhe tai päätös on hakijaa syrjivä.

Kappalaisen vaalia koskeva valitus hiippakuntaan kuuluvan seurakunnan päätöksestä tehdään KLE 24:4 §:n ja 12 §:n mukaan sille hallinto-oikeudelle, jonka tuomiopiirissä tuomiokapituli sijaitsee.

7 Valtakirjan antaminen virkaan

KJ 6:32 c §:n mukaan seurakunnan on vaalin jälkeen toimitettava viipymättä viran hakemusasiakirjat ja ote kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston pöytäkirjasta tuomiokapituliin.

Tuomiokapituli antaa kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston päätöksen saatua lainvoiman valtakirjan virkaan valitulle.

Jos äännet ovat menneet tasan, nimitys jää tuomiokapitulinkin harkintaan. Tuomiokapituli soveltaa nimitysharkinnassaan KJ 6:32 a §:ää. Tällöin tuomiokapituli ottaa huomioon paitsi hakuasiakirjat, myös seurakunnassa suoritetun valmistelun ja haastattelut. Tarvittaessa tuomiokapituli voi myös haastatella kyseessä olevat hakijat.

Lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain ja KL 6:4 a §:n mukaan virkaan nimittämisen tai virkasuhteeseen ottamisen edellytyksenä on lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa, että henkilö on toimittanut viran täyttävän viranomaisen pyynnöstä nähtäväksi otteen rikosrekisteristä viimeistään 30 päivän tai viran täyttävän viranomaisen erityisestä syystä myöntämän pidemmän määräajan kuluessa valitsemispäätöksen tiedoksisaannista lukien. Jollei otetta ole käytettävissä virkaa täytettäessä, kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston on tehtävä valintapäätös ehdollisena. Kirkkoneuvosto tai seurakuntaneuvosto vahvistaa valintapäätöksen rikosrekisteri-otteen esittämisen jälkeen. Otteesta ilmeneviä tietoja ei saa ilmaista kuin päätöksen tekijöille. Sitä ei saa vaatia muilta hakijoilta kuin vir-

kaan valitulta ja se on palautettava viipymättä otteen esittäneelle henkilölle takaisin.

KJ 6:32 c §:n 2 momentin mukaan tuomiokapituli ei voi antaa valtakirjaa varalle valitulle, joten myöskään seurakunnan ei tulisi valita ketään hakijoista varalle.

8 Yksi hakija

Jos virkaan on vain yksi pätevä hakija, kirkkovaltuusto tai seurakuntaneuvosto voi KJ 6:32 b §:n mukaan pyytää tuomiokapitulia julistamaan viran uudelleen haettavaksi.

Jos uudella hakuajalla virkaan ei tule uutta pätevää hakijaa, tuomiokapituli voi seurakuntaa kuultuaan nimittää virkaan ainoan hakijan tai painavista syistä päättää, että viran täyttämismenettely raukeaa.

Mikäli mielipiteet jakautuvat siten, että osa haluaa ainoan hakijan valintaa ja osa haluaa pyytää viran uudelleen haettavaksi julistamista, on huomattava, että kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston on suoritettava tästä asiasta KL 7:4 §:n 2 momentin mukainen äänestys. Tällöin on vastakkain asetettava ehdotus uuden hakuajan pyytämisestä tai asian käsittelyn jatkamisesta. Uuden hakuajan pyytämistä voi pitää viran täyttämisprosessissa esityksenä asian jättämisestä pöydälle. Kun tämä äänestys ei ole vaali, sitä ei voida suorittaa lippuäänestyksellä.

Mikäli em. äänestyksessä enemmistö kannattaa vaalin toimittamista, suoritetaan tämän jälkeen vaali KL 7:4 §:n 3 momentin mukaisella tavalla.

9 Kaavio kappalaisen viran täyttöprosessin vaiheista

Tämän suosituksen liitteenä on kaavio kappalaisen viran täyttöprosessin vaiheista.

Litteen 2 kaavioliite

KAPPALAISEN VIRAN TÄYTTÖPROSESSIN VAIHEET

TOIMENPIDE	AJANKOHTA	TOIMENPITEEN TOTEUTTAJA
1. Seurakunnan tarpeiden ja viran tehtävien määrittely <ul style="list-style-type: none"> • Annetaan tiedoksi tuomiokapitulille (myös tieto, vaaditaanko virkaan valitulta nähtäväksi rikosrekisteriote) 	Kun viran avoimeksi tuleminen on tiedossa tai kun virkaa perustetaan	Kirkko- tai seurakuntaneuvosto
2. Viran haettavaksi julistaminen (KJ 6:21) <ul style="list-style-type: none"> § Hakuaika kolmekymmentä (30) päivää § Tuomiokapituli julkaisee ilmoituksen valtakunnallisesti ilmestyvässä lehdessä § Myös seurakunta voi julkaista ilmoituksen, jossa kerrotaan tarkemmin seurakunnan tarpeista, viran tehtävistä ja lisätietoja antavista henkilöistä • Virkaa haetaan tuomiokapitulilta, mistä on mainittava myös seurakunnan julkaisemassa ilmoituksessa • Ilmoituksiin tarvittaessa maininta, että virkaan valitun on esitettävä rikosrekisterilain 6 §:n mukainen rikosrekisteriote 	Viran tultua avoimeksi	Tuomiokapituli
3. Hakijoiden kelpoisuuden toteaminen ja lausunnon antaminen seurakunnalle (KJ 6:18, 32 a) <ul style="list-style-type: none"> § Päätökset näistä tehdään tuomiokapitulin istunnossa • Kelpoisuuspäätöksestä on kolmenkymmenen (30) päivän valitusaika, joka lasketaan tiedoksisäännistä • Lausunto ja pätevien hakijoiden hakemukset lähetetään seurakuntaan valitusajan päätyttyä 	Hakuajan päätyttyä	Tuomiokapituli
4. Haastattelu ja ansiovertailu <ul style="list-style-type: none"> § Kirkko- tai seurakuntaneuvosto voi haastatella itse tai asettaa valintaryhmän toteuttamaan tämän vaiheen ja tekemään esityksen valittavasta henkilöstä § Haastattelu voidaan toteuttaa myös kirkkovaltuuston kokouksessa § Lisäksi hakijoilta voidaan edellyttää esimerkiksi näytejumalanpalvelusten toimittamista ja/tai esittäytymistä yleisölle avoimissa hakijoiden haastattelutilaisuuksissa • Hakemusten, tuomiokapitulin lausunnon, haastatteluiden ja näytteiden perusteella laaditaan ansiovertailu 	Ennen vaalia	Kirkko- tai seurakuntaneuvosto
5. Vaali <ul style="list-style-type: none"> § Kirkkoneuvoston tai kirkkoherran / valintaryhmän esitys valittavasta henkilöstä perusteluineen § Jos vaalin tulos poikkeaa esityksestä, valinnan perustelut on pyrittävä kirjaamaan pöytäkirjaan § Vaalissa vaikuttavat valintaperusteet on kirjattava esittelytekstiin tai pöytäkirjaan § Seurakunnan on noudatettava henkilövalinnoissaan tasa-arvolakia § Jos vain yksi hakija, kirkkovaltuusto tai seurakuntaneuvosto voi pyytää tuomiokapitulia julistamaan viran uudelleen haettavaksi, jolloin prosessi alkaa uudelleen kohdasta 2. § Ensimmäisen hakuajan ainoan hakijan hakemus otetaan toisessa haussa huomioon, ellei hakemusta ole peruutettu • Valintapäätös tehdään ehdollisena, jos virkaan nimittämisen edellytyksenä on rikosrekisteriotteen nähtäväksi toimittaminen 	Kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston kokous	Kirkkovaltuusto tai seurakuntaneuvosto
6. Vaalin tuloksen tiedoksi antaminen ja muutoksenhaku <ul style="list-style-type: none"> § Tieto virkaan valitusta ja päätöksen päivämäärä annetaan viipymättä hakijoille tiedoksi kirjallisesti § Todisteellista tiedoksiantoa ei edellytetä § Hakemusasiakirjat ja ote kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston pöytäkirjasta toimitetaan tuomiokapituliin § Kolmenkymmenen (30) päivän valitusaika vaalista lasketaan 1.1.04 alkaen tiedoksi saamisesta (KL 24:7,2) • Kappalaisen vaalia koskeva valitus tehdään hallinto-oikeudelle (KL 24:6,1,2 k) 	Vaalin jälkeen	Kirkkovaltuusto tai seurakuntaneuvosto
7. Valtakirjan antaminen (KJ 6:32 c) <ul style="list-style-type: none"> § Valtakirjan antamisesta tehdään päätös tuomiokapitulin istunnossa valitusajan päätyttyä § Valtakirja annetaan istuntoa seuraavan kuukauden alusta lukien, ellei asianosaisten kanssa ole muuta sovittu § Jos on kyse toisesta hakuajasta, jolla on edelleen vain yksi hakija, tuomiokapituli seurakuntaa kuultuaan nimittää virkaan ainoan hakijan tai painavista syistä päättää, että viran täyttämismenettely raukeaa § Jos äänet ovat menneet tasan, tuomiokapituli tekee nimityspäätöksen (KJ 6:32 a) 	Valitusajan päätyttyä	Tuomiokapituli

8 §

Kirkkoherran viran ehdollepano

Piispainkokous asetti istunnossaan 12.-13.2.2002 (10 §) työryhmän, jonka tehtävänä oli *laatia hiippakunnissa sovellettujen käytäntöjen yhtenäistämiseksi suositus tuomiokapitulien menettelytavasta niiden ratkaistessa kirkkoherranviran ehdollepanoa KJ 6:22 §:n 2 momentin mukaisesti*. Piispainkokous nimesi työryhmän puheenjohtajaksi tuomiorovasti Heikki Karvosenojan sekä jäseniksi pääsihteeri Kaarlo Kallialan, lakimiesasessori Jussi Liljan ja asessori Seija Molinan. Työryhmä otti sihteerikseen lakimiesasessori Leevi Häikiön. Ennen työryhmän työn lopullista valmistumista tuomiokapituleille varattiin tilaisuus esittää kommentteja tai antaa lausunto mietintöluonnoksesta.

Valmistusvaliokunta totesi, että mietintö on varsin monipuolinen ja asiantuntevasti laadittu. Se sisältää kaiken olennaisen tiedon kirkkoherran viran vaaliehtodusprosessista.

Mietinnössä päädyttiin ehdottamaan kahta toimenpidettä. Vaalityöryhmä esitti piispainkokoukselle

1. *että työryhmän mietintö suosituksineen lähetetään tuomiokapituleille tiedoksi; ja*
2. *että piispainkokous päättää järjestää kirkkoherran vaalin ehdollepanoon liittyvää säännöllistä koulutusta tuomiokapitulien jäsenille ja esittelijöille.*

Valmistusvaliokunnan mielestä vaalityöryhmän mietintö tulisi lähettää tuomiokapituleihin. Tämän lisäksi se sisältää niin arvokasta informaatiota, että se olisi syytä lähettää

myös kaikkiin seurakuntiin. Tämä voi tapahtua joko tuomiokapitulien kautta tai Kirkkohallituksen normaalin postituksen yhteydessä.

Työryhmä totesi myös, että useissa aloitteissa ihanteeksi asetettu tuomiokapitulien vaaliehdotuskäytäntöjen yhtenäisyys ei ole käytännössä saavutettavissa. Nimitysperusteita voidaan painottaa eri tavoin ja silti tuomiokapitulit toimivat harkintavaltansa puitteissa. Seurakuntien tilanteet ovat erilaisia. Myös hakijoissa on sellaisia eroja, jotka eivät ilmene työvuosien tai koulutuksen määrän perusteella.

Silti työryhmä katsoi, että tuomiokapitulien jäsenillä ja esittelijöillä tulisi olla nykyistä enemmän vuorovaikutusta ja mahdollisuuksia yhdessä pohtia vaaliehdotukseen liittyviä kysymyksiä sekä nimitysperusteiden painotuksia.

Valmistusvaliokunta totesi, että tuomiokapitulien kollegion jäsenten (mukana mahdollisesti piispainkokouksen kanslian henkilökunta) neuvottelupäivän järjestäminen vaikuttaa mielekkäältä ratkaisulta. Niiden yhteyteen olisi luontevaa sisällyttää koulutusta, mutta myös keskustelua ajankohtaisista asioista. Tuomiokapitulien henkilöstö järjestää nykyisin kukin omia neuvottelupäiviään, mutta kollegioiden yhteisiä kokouksia ei ole tähän mennessä järjestetty. Esimerkiksi pappisasessorit ovat omissa kokouksissaan käsitelleet mm. kirkkoherran viran vaaliehdotusten kysymyksiä. Vaikka tuomiokapitulien käytäntö lienee pääsääntöisesti se, että pappisasessorit valmistelevat vaaliehdotukset, voidaan esittelykäytännöstä sopia toisinkin. Valmistusvaliokunta katsoi, että neuvottelupäivien järjestäminen vastaisi tuomiokapitulien välisen yhtenäisen linjan hakemisen haasteisiin,

joista kirkkoherran viran vaaliehtotusten laadinta muodostaa yhden osan.

Tuomiokapitulien jäsenten neuvottelupäiville voisi olla tarvetta useiden erilaisten ajankohtaisten kysymysten tähden. Esimerkiksi tuleva hiippakuntahallintouudistus aiheuttaa hiippakuntien käytäntöihin muutoksia. Neuvottelupäivien järjestäminen jo tästäkin syystä olisi mielekästä. Samoin niiden aikana voitaisiin pohtia useita tuomiokapitulien toimintaan sisältyviä kysymyksiä. Neuvottelupäivien pääpainon tulisi olla yhteisellä työskentelyllä.

Valmistusvaliokunnan mielestä neuvottelupäiviä kannattaisi järjestää säännöllisesti, mutta ei kuitenkaan kovin usein. Riittävä rytmi saattaisi olla esimerkiksi joka toinen tai joka kolmas vuosi. Piispainkokouksessa kannattaisi tehdä periaatepäätös neuvottelupäivien järjestämisestä, mutta yksityiskohdat (ajankohta, pituus, talousseikat) on syytä jättää epävirallisiin neuvotteluihin.

Neuvottelupäivien yhteyteen saattaisi käytännön syistä olla tarkoituksenmukaista järjestää myös työntekijäryhmien tapamisia. Järjestäjänä Kirkkohallitus ja erityisesti Kirkon koulutuskeskus olisivat mielekkäitä yhteistyökumppaneita,

Valmistusvaliokunta ehdotti, että piispainkokous päättäisi lähettää mietinnön tiedoksi tuomiokapituleihin ja seurakuntiin sekä järjestää säännöllisesti neuvottelupäivän tuomiokapitulien kollegioiden jäsenille.

Keskustelussa puheenvuoroja käyttivät Huovinen, Niskanen, Paarma, Huotari, Kantola, Pihkala, Riekkinen, Komu-

lainen ja Särkiö.

Huovinen totesi dokumentin antavan suuren avun kapitu-leille. Niskanen herätti kysymyksen toisen ponnien tarpeel-lisuudesta. Paarma piti neuvottelun järjestämisestä mahdol-lisena, mutta asiaan pitäisi palata hyvissä ajoin. Olisi hyvä, että asia olisi piispainkokouksen vastuulla. Huotari kysyi, onko uuden instituution kehittäminen mielekäästä. Eikö riitä, että näistä asioista puhutaan asessorien kokouksessa. Riek-kinen ilmoitti kannattavansa Niskasen ehdotusta. Niskanen totesi, että järkevä toiminta on aina mahdollista ilman ohja-ustakin.

Piispainkokous päätti hyväksyä yksimielisesti ensimmäisen ponnien. Toisesta ponnesta äänestettiin, jolloin Niskasen eh-dottama ja Riekkisen kannattama kanta toisen ponnien hy-väksymättä jättämisestä saavutti selvän äänen enemmis-tön.

Piispainkokous päätti

*lähettää mietinnön **Kirkkoherran viran ehdollepano** (Suomen ev.-lut. kirkon keskushallinto. Sarja B 2003:4) tiedoksi tuomiokapituleihin ja seurakuntiin.*

9 §

Järjestöjen rippikoulut

Piispainkokous päätti istunnossaan 10.-11.9.2002 (7 §) aset-taa työryhmän valmistelemaan piispainkokouksen tuomio-

kapituleille annettavaa suositusta järjestöjen rippikouluohjeiksi sekä selvittämään samalla järjestöjen rippikoulujen järjestämisen edellytykset. Työryhmän puheenjohtajaksi päätettiin kutsua kirkkoneuvos Seppo Häkkinen ja jäseniksi yliopistonlehtori, TT Hannele Repo, hiippakuntasihteeri Raine Haikarainen ja seurakuntakasvatussihteeri Antero Rissanen. Työryhmä kutsui sihteerikseen notaari Markku Salmen (Järjestöjen rippikoulut. Suomen ev.-lut. kirkon keskuhallinto. Sarja B 2003:3).

Yhdistysten pitämiä rippikouluja oli käsitelty piispainkokouksen istunnoissa neljästi vuosina 1973-1982. Rippikoulusuunnitelma 2001 tultua hyväksytyksi ja kirkkohallituksen annettua rippikoulun malliohjesäännön oli syytä ajanmukaistaa myös järjestöjen rippikoulusta annettuja suosituksia. Työryhmän mukaan kristillisen järjestön rippikoulun käy vuosittain noin 3 000 nuorta.

Rippikoulusuunnitelmassa korostetaan rippikoulua kirkon kasteopetuksena. Järjestöjen mahdollisuus pitää rippikouluja on pohjautunut vakiintuneeseen tapaan. Perusteluna on käytetty tuomiokapitulin alaisen papin tai lehtorin oikeutta pitää rippikoulua. Järjestöillä ei ole tähän asti ollut kirkkolakiin tai -järjestykseen pohjautuvaa oikeutta rippikoulun pitämiseen.

Kristillisten järjestöjen rippikoulut ovat sekä mahdollistaneet myönteisten herätysliikepainotusten esillä pitämisen että tarjonneet vaihtoehdon rippikoulun käymiselle. Järjestöt ovat myös 1950- ja 1960-luvuilla tehneet määrätietoista rippikoulun kehitystyötä, joka on koitunut koko kirkon rippikoulutyön hyväksi. Yksittäistapauksissa tuomiokapitulit

ovat joutuneet puuttumaan joihinkin järjestöjen rippikoulujen puutteisiin, mutta nämä tapaukset ovat olleet suhteellisen harvinaisia. Kristillisten järjestöjen rippikoulun historia on pääsääntöisesti ollut myönteistä ja niiden asema yleisesti tunnustettua. Tästä syystä järjestöjen pitämien rippikoulujen edellytysten selkiyttäminen oli tarkoituksenmukaista.

Järjestöt toivoivat nykymuotoista lupamenettelyä joustavampaa ja pitkäjänteisempää käytäntöä. Järjestöt olivat kokeneet joutuvansa jatkuvan kontrollin alaisuuteen. Pyrkimyksenä tulisikin olla tuen ja konsultointimahdollisuuden tarjoaminen järjestöjen rippikoulutyötä tekeville. Palautteen tulisi johtua positiivisesti ymmärretystä seurannasta ja työn arvioinnista. Rippikoulutyötä järjestöjen palveluksessa tekevien tulisi voida ymmärtää hoitavansa merkittävää kirkon kasvatustyön tehtävää ja kokea voivansa liittyä kirkon rippikoulutyön kokonaisuuteen. Heille pitäisi taata mahdollisuus osallistua koulutukseen. Myös heidän on hyvä saada hiippakuntien rippikoulukonsulteilta tukea työhönsä ja tavata muita rippikoulutyötä tekeviä.

Uudessa rippikoulusuunnitelmassa seurakuntayhteys painottuu nykyistä enemmän. Tämä antaa haasteen kehittää seurakuntien ja järjestöjen yhteistyötä erityisesti seurakuntaan tutustumisjakson järjestämiseksi. Rippikoulun malliohjesääntö (9 §) edellyttää, että seurakunta vastaa seurakuntayhteys-kokonaisuudesta myös seurakunnan jäsenen käydessä rippikoulua seurakunnan ulkopuolella. Järjestöjen onkin huolehdittava yhdessä seurakuntien kanssa, että rippikoulu-aika kestää vähintään puoli vuotta. Järjestöjen rippikouluihin osallistuvat nuoret tulevat useista eri seura-

kunnista. Jakson käytännön toteutus edellyttää huolellista suunnittelua ja järjestön rippikouluihin osallistuvien nuorten ilmoittamista seurakunnille hyvissä ajoin ennen rippikoulun alkamista. Järjestöjen rippikouluissa nuoria tulee rohkaista seurakuntayhteyteen.

Sekä seurakunnat että järjestöt ovat järjestäneet **rippikouluja ulkomailta**. Kansainvälisyyden lisääntyessä niiden määrän voidaan arvioida tulevaisuudessa kasvavan. Seurakunnat ovat järjestäneet kansainvälisiä rippikouluja ekumeenian, lähetystyön ja ystävyysseurakuntatoiminnan puitteissa. Suomen Karmel-yhdistys on järjestänyt rippikouluja Israelissa.

Koska ulkomaille suuntautuvat rippikoulut maksavat normaalia enemmän, niihin on katsottu liittyvän elitismien vaaran. Ulkomaiset ystävyysseurakuntiin ja lähetystyön nimikkokohteisiin suuntautuvien rippikoulujen voidaan katsoa edistävän kansainvälisiä yhteyksiä ja vuorovaikutusta eri kirkkojen kesken. Ainakin osassa rippikouluista voidaan elitismien vaaran tästä syystä katsoa olevan vähäisen.

Ulkomailla järjestettäviä rippikouluja koskee edelleen piispainkokouksen 1980 antama suositus *pidättyvästä kannasta maan rajojen ulkopuolella pidettäviin rippikouluihin nähden*. Nuorten tasavertaisuuden kannalta kotimaassa pidettävät rippikoulut ovat ensisijaisia. Valmistusvaliokunta katsoi työryhmän kannan mukaisesti, että piispainkokous voisi kumota aikaisemman suosituksensa ja antaa uuden suosituksen, jonka mukaan seurakuntien ja järjestöjen ulkomailta pidettävillä rippikouluilla tulisi pyrkiä edistämään kirkkojen välistä yhteyttä, lähetyskasvatusta ja ystävyysseura-

kuntatoimintaa sekä vuorovaikutusta rippikoulu- ja nuorisotyössä eri kirkkojen kesken.

Kehitysvammaisten rippikoulut, toteutetaan suurimmaksi osaksi seurakuntien yhteistyönä siten, että niistä vastaa selektiivipappi, -lehtori tai muu koulutuksen saanut pappi tai lehtori. Vammaisjärjestö voi olla seurakunnan yhteistyökumppani tällaisen leirin järjestämisessä. Näihin ei ole tarvittu tuomiokapitulin lupaa, sillä kyse on seurakuntien yhteistyöstä. Vastaavat yksittäisten seurakuntien rippikoulut eivät myöskään ole tarvinneet erityislupaa.

Joissain tapauksissa vammaisjärjestöt ovat asianomaiselta tuomiokapitulilta luvan saatuaan järjestäneet rippikouluja. Niille on todellinen tarve. Vammaisjärjestöillä on niiden järjestämisen kannalta tarpeellinen asiantuntemus. Suuntauksena on kuitenkin vammaisten nuorten integroiminen normaaliin rippikouluopetukseen. Tästä syystä vammaisryhmien erityisrippikoulujen määrä tuskin kasvaa. Silti informaatio rippikoulun käymisen mahdollisuuksista on järjestöille tärkeää.

Seurakuntien yhteistyön ulkopuolelle on jäänyt vähäinen määrä erityisryhmien rippikouluja. On suositeltavaa, että ne vastaisuudessa järjestettäisiin yhteistyössä seurakuntien kanssa. Mikäli näin ei tapahdu, lupa rippikoulun järjestämiseen tulisi anoa tuomiokapitulilta käyttäen soveltuvin osin kristillisten järjestöjen järjestämiin rippikouluihin tarkoitettua lomaketta. Rippikoulussa sovelletaan piispainkokouksen hyväksymää rippikoulusuunnitelmaa.

Ehdotus järjestöjen rippikouluohjeksi ei koske **harrastejärjestöjen ja yritysten rippikouluja**. Niitä ovat järjestäneet mm. urheiluopistot ja ratsastustallit. Yritysten ja harrastejärjestöjen rippikoulu on mahdollista, mikäli jokin seurakunta, kristillinen järjestö, säätiö tai laitos ottaa tällaisen rippikoulun vastuulleen. Seurakunnan järjestämä rippikoulu merkitään vuosisuunnitelmaan ja kristillinen järjestö, säätiö tai laitos anoo luvan tuomiokapitulilta.

Käytännössä joskus tällaisten rippikoulujen järjestämisessä on havaittu puutteita ja ongelmia. Harrastejärjestöjen rippikoulujen muodollisesta yhteistyöstä seurakunnan tai kirkollisen järjestön kanssa tulisi päästä pois. Vaarana on, että yhä enenevässä määrin järjestetään rippikouluja ilman minäänlaista yhteistyötä kirkollisen tahon kanssa.

Seurakunnan tai kirkollisen järjestön vastuun rippikoulun toteuttamisesta tulisi olla aina todellista opetusvastuuta. Seurakunnilla ei välttämättä ole halua vastata rippikoulusta, jonka osallistujista suurin osa ei ole kyseisen seurakunnan jäseniä. Tästä syystä valmistusvaliokunta katsoi komitean ehdotuksen mukaisesti, että piispainkokouksen on syytä suosittaa muodollisesta yhteistyöstä pidättäytymistä. Suositus antaa perusteen torjua harrastejärjestöjen ja liikeyritysten pyynnöt rippikoulu yhteistyöstä, jota seurakunnat eivät voi sisällyttää suunnitelmiinsa. Todellisille ja perustelluille yhteistyölle suositus puolestaan loisi nykyistä selkeämmät puitteet. Näissäkin rippikouluissa on noudatettava piispainkokouksen hyväksymää rippikoulusuunnitelmaa.

Kirkon kasvatuksen ja nuorisotyön yksikkö oli ehdottanut, että kirkollisten järjestöjen rippikouluissa siirryttäisiin lu-

pakäytännöstä sopimuskäytäntöön. Tämä toimintamalli on kuitenkin juridisesti ongelmallista. Rippikoulun pitäminen on seurakunnan tehtävä (KJ 3:3 § 1 momentti) eikä nykyisen lainsäädännön puitteissa tuomiokapituli ole taho, jonka kanssa tällaisen sopimuksen voisi tehdä. Tuomiokapitulilla on valvontatehtävä rippikoulujen suhteen, mutta rippikoulujen pitämistä ei ole säädetty sen tehtäväksi. Sopimuksen solmiminen merkitsisi sitä, että tuomiokapituli ylittäisi toimivaltansa. Vaikka sopimuksen solmiminen säädettäisiin mahdolliseksi, merkitsisi tällainen käytäntö sopimusrikkomusten käsittelyä yleisessä oikeudessa. Valmistusvaliokunta oli komitean kanssa samaa mieltä siitä, että tällaista kehitystä ei voida pitää toivottavana.

Valmistusvaliokunta katsoi komitean esityksen mukaisesti, että järjestöjen rippikoulujen tarkastaminen ja siihen liittyvä konsultaatio on tarkoituksenmukaista sisällyttää hiippakuntien toimintaan. Tuomiokapituleilla on tähän parhaat edellytykset ja ne valvovat myös seurakuntien rippikoulutyötä mm. piispantarkastusten yhteydessä. Tarkastajina ovat toimineet piispainkokouksen suosituksen mukaisesti tuomiokapitulien määräämät kirkkoherrat. Joissain kapituleissa valvonta on ollut hiippakunta-sihteeristön vastuulla tai henkilökohtainen konsultaatio on resurssipulan tähden puuttunut kokonaan.

Sekä Kirkon kasvatuksen ja nuorisotyön yksikkö että rippikouluja järjestävien järjestöjen edustajat ovat pitäneet rippikouluja valvovan viranomaisen ja järjestöjen edustajien henkilökohtaisia tapaamisia ja konsultaatiota tärkeänä. Valmistusvaliokunta oli komitean kanssa samaa mieltä siitä, että valvonnan joustava ja tarkoituksenmukainen kehittä-

täminen konsultoivaan suuntaan antaa järjestöille niiden kaipaamaa tukea.

Tuomiokapituli voi nimetä rippikoulun järjestöyhdyshenkilöksi rippikouluun hyvin perehtyneitä henkilöitä. Yhdyshenkilö tapaa järjestön rippikoulun vastaavan opettajan ja valvoo, että opetus toteutetaan lupaehtojen mukaisesti ja tuomiokapitulinkin antamia ohjeita noudattaen. Yhdyshenkilön ja järjestön edustajien tapaamisissa tulisi olla konsultoi-va ote ja rippikoulun pitäjä voi itsekin tarvittaessa ottaa yhdyshenkilöön yhteyttä. Järjestöjen ja seurakuntien välistä vuorovaikutusta rippikoulujen toteuttamisessa voisi puolestaan edistää järjestämällä hiippakunnallista rippikoulukoulutusta ja neuvottelupäiviä. Valmistusvaliokunta katsoi toimikunnan tavoin, että järjestöhenkilöresurssiksi voidaan valita hiippakunnallisia rippikoulukonsultteja.

Sekä seurakuntien että järjestöjen rippikoulutyöhön kuuluu runko- ja vuosisuunnitelmat, päiväkirjat sekä toimintakertomukset. Valmistusvaliokunta katsoi toimikunnan tavoin, että järjestöjen kohdalla niiden vaatimisesta ei ole syytä luopua.

Valmistusvaliokunta katsoi työryhmän tavoin, että nykytilanteessa kirkollisten järjestöjen oikeus järjestää rippikouluja ei ole kirkollisessa lainsäädännössä riittävän yksiselitteisesti ilmaistu. Tilanne vaatii selkeyttämistä. Kirkollisten järjestöjen mahdollisuuden järjestää rippikouluja tulisi pohjautua kirkkojärjestyksen määräykseen (vrt. KL 2:3 § 2 momentti; KJ 6:57 §). Työryhmän mukaan tämä voitaisiin helpoiten toteuttaa lisäämällä kirkkojärjestyksen kolmannen lukuun uusi 3 a §, joka voisi kuulua seuraavasti:

Tuomiokapituli voi antaa kristilliselle yhdistykselle, säätiölle tai laitokselle oikeuden pitää rippikoulua. Piispainkokous antaa tarkemmat ohjeet oikeuden myöntämisen edellytyksistä sekä rippikoulujen valvonnasta.

Piispainkokouksen ohjeet olisivat työryhmän mukaan luonteeltaan suosituksia, joiden pohjalta tuomiokapitulit päättäisivät omista käytännöistään.

Piispainkokouksen aiempien päätösten mukaisesti luvan järjestöjen ja yhdistysten rippikoulujen pitämiseksi antaisi jatkossakin sen hiippakunnan tuomiokapituli, jonka alueella rippikoulu pääsääntöisesti pidetään. Poikkeuksen muodostaisi vaellus- ja retkirippikoulut sekä ulkomailla pidettävät rippikoulut. Niiden lupakysymykset on edelleen tarkoituksenmukaisinta järjestää siinä tuomiokapitulissa, jonka alueella sijaitsevassa kunnassa rippikoulun järjestävän yhdistyksen kotipaikka sijaitsee.

Piispainkokouksen sihteerin ja kirkon laintarkastustoimikunnan neuvottelussa 4.9.2003 kävi ilmi, että kirkkojärjestyksen tekstiin on tarkoituksenmukaista lisätä sana ”määräajaksi” korostamaan valmistelun intentiota, jonka mukaan kyse ei ole tuomiokapitulin antamasta pysyvästä luvasta. Lisäksi laintarkastustoimikunta katsoi tarkoituksenmukaiseksi, että kirkkojärjestykseen kirjataan piispainkokouksen oikeus antaa asiassa sitovia määräyksiä (ei ohjeita). Tämä vastaa KL 2:3 §:ää, jonka mukaan ”jos kirkkojärjestyksen säännös koskee ... opetusta ... määräyksen sen täytäntöönpanosta ja soveltamisesta antaa piispainkokous.” Kirkkojärjestyksen muutos tulisi siis kirjoittaa seuraavasti:

Tuomiokapituli voi määrääjäksi antaa kristilliselle yhdis-

tykselle, säätiölle tai laitokselle oikeuden pitää rippikoulua. Piispainkokous antaa tarkemmat määräykset oikeuden myöntämisen edellytyksistä sekä rippikoulujen valvonnasta.

Koska kyseessä ei ole voimassa olevan kirkkojärjestyksen säännöksen muutos, rinnakkaistekstin esittäminen on tarpeetonta.

Keskustelussa puheenvuoroja käyttivät Häkkinen, Huotari, Juntunen ja Kantola. Häkkinen totesi, että kirkon kannalta suurimman ongelman muodostaa erilaiset harrasterippikoulut, joissa kirkon uskon opettaminen uhkaa jäädä liian ohueksi. Sanan ”määräajaksi” lisääminen työryhmän ehdotukseen kirkkojärjestyksen muutokseksi on hyvä. Sen sijaan työryhmän ehdotuksen sanan ”suositus” vaihtaminen ”määräykseksi” muuttaa työryhmän intentiota. Määräys on sitova, joten työryhmän ehdotusta ohjeista tulisi muokata tämän mukaisesti. Lisäksi 3 ponnin voisi tässä yhteydessä jättää pöydälle ja hyväksyä määräysten hyväksymisen yhteydessä.

Piispainkokous päätti yksimielisesti valmistusvaliokunnan esityksen mukaisesti

- 1. tehdä kirkolliskokoukselle liitteen 1 mukaisen aloitteen;*
- 2. käydä lähetekeskustelun liitteenä 2 olevasta ehdotuksesta piispainkokouksen määräykseksi järjestöjen rippikouluohjeiksi;*
- 3. kumota 16.-17.9.1980 antamansa suosituksen pidättävästä kannasta maan rajojen ulkopuolella pidettäviin rippikouluihin; ja*
- 4. käydä lähetekeskustelun liitteen 3 mukaisesta suosituksesta.*

*Liite 1***Piispainkokouksen esitys nro 2/2003 kirkolliskokoukselle**
ASIANRO 2003-00872**JÄRJESTÖJEN RIPPIKOULUT****Taustaa**

Piispainkokous käynnisti istunnossaan 10.9.2002 valmistelun piispainkokouksen ohjeiston laatimiseksi järjestöjen rippikoulujen järjestämistä varten. Tässä yhteydessä perustettiin työryhmä (pj. kirkkoneuvos Seppo Häkkinen), jonka työhön piispainkokouksen esitys pohjautuu (Järjestöjen rippikoulut. Suomen ev.-lut. kirkon keskuhallinto. Sarja B 2003:3).

Piispainkokous on käsitellyt yhdistysten pitämiä rippikouluja neljästi vuosina 1973-1982. Rippikoulusuunnitelma 2001 (Usko – Elämä – Rukous) tultua hyväksytyksi ja kirkkohallituksen annettua rippikoulun malliohjesäännön on syytä ajanmukaistaa myös järjestöjen rippikouluista annettuja suosituksia. Kristillisen järjestön rippikoulun käy arviolta vuosittain noin 3000 nuorta.

Nykytilanteen arviointia

Järjestöjen mahdollisuus pitää rippikoulua on pohjautunut vakiintuneeseen tapaan. Perusteluna on käytetty tuomiokapitulin alaisen papin tai lehtorin oikeutta pitää rippikoulua. Järjestöillä ei ole tähän asti ollut kirkkolakiin tai -järjestykseen pohjautuvaa oikeutta rippikoulun pitämiseen.

Kristilliset järjestöt ovat tehneet arvokasta rippikoulutyötä. Järjestelmä on mahdollistanut myönteisen herätysliikepainotuksen esillä pi-

tämistä. Järjestöt ovat myös 1950- ja 1960-luvuilla tehneet määrätietoista rippikoulun kehitystyötä, joka on koitunut koko kirkon rippikoulutyön hyväksi.

Yksittäistapauksissa tuomiokapitulit ovat joutuneet puuttumaan joihinkin järjestöjen rippikoulujen puutteisiin, mutta nämä tapaukset ovat olleet suhteellisen harvinaisia. Kristillisten järjestöjen rippikoulun historia on pääsääntöisesti myönteistä ja niiden asema on yleisesti tunnustettu.

Kehitysvammaisten rippikoulut toteutetaan yleensä seurakuntien ja vammaisjärjestöjen yhteistyönä. Vammaisjärjestöillä on tähän työhön tarvittavaa erityisasiantuntemusta. Joissain tapauksessa ne ovat tuomiokapitulilta luvan saatuaan järjestäneet rippikouluja. Niille on todellinen tarve. Tällaisten rippikoulujen määrä tuskin kasvaa, sillä suuntauksena on vammaisten nuorten integroiminen normaaliin rippikouluopetukseen.

Joissain tapauksissa harrastejärjestöt tai yritykset ovat järjestäneet rippikouluja yhteistyössä seurakuntien tai kristillisten järjestöjen kanssa. Käytännössä näiden rippikoulujen järjestämisessä on havaittu puutteita. Harrastejärjestöt eivät voi yksin saada lupaa rippikoulun järjestämiselle. Siksi ne ovat hakeutuneet muodolliseen yhteistyöhön seurakunnan tai kirkollisen järjestön kanssa. Tästä tulisi päästä eroon. Seurakunnan tai kirkollisen järjestön vastuun rippikoulun toteuttamisesta tulisi aina olla todellista opetusvastuuta.

Perustelut kirkkojärjestyksen muutokselle

Viime vuosien rippikoulujen kehittämistyön yhteydessä on käynyt ilmi, että järjestöjen järjestämien rippikoulujen säädöspohja kaipaava täsmentämistä. Nykytilanne ei ole kirkollisessa lainsäädännössä yksiselitteinen. Kirkollisten järjestöjen mahdollisuus järjestää rippikouluja tulisi pohjautua kirkkojärjestyksen määräykseen (vrt. KL 2:3 § 2 momentti; KJ 6:57 §). Samalla on mielekäästä säätää, että piispa kokous voi antaa tarkempia määräyksiä oikeu-

den myöntämisen edellytyksistä kristillisten järjestöjen rippikouluille sekä niiden valvonnasta. Piispainkokouksella on tämä oikeus oikeastaan jo KL 2:3 § 2 momentin mukaan. Silti se on selvyyden vuoksi syytä kirjata myös kirkkojärjestyksen ao. kohtaan.

Tarvittava muutos voidaan helpoiten toteuttaa lisäämällä kirkkojärjestyksen kolmanteen lukuun uusi 3 a §, joka voisi kuulua seuraavasti:

Tuomiokapituli voi määrääjäksi antaa kristilliselle yhdistykselle, säätiölle tai laitokselle oikeuden pitää rippikoulua. Piispainkokous antaa tarkemmat määräykset oikeuden myöntämisen edellytyksistä sekä rippikoulujen valvonnasta.

Piispainkokouksen määräykset olisivat sitovia. Niiden pohjalta tuomiokapitulit päättäisivät omista käytännöistään. Piispainkokouksen alustavissa kaavailuissa kirkkojärjestyksessä tarkoitettu määräaika merkitsisi esimerkiksi enintään kolmea vuotta kerrallaan. Silti vuosittain kapituliin toimitettaisiin etukäteen ilmoitus rippikoulusta, toteutussuunnitelma sekä rippikoulun jälkeen koettava arviointi sen onnistumisesta. Sitovien määräysten lisäksi piispainkokous voi antaa asiassa myös suositukseksi, jotka koskevat esimerkiksi lomakkeita.

Piispainkokouksen aiempien päätösten mukaisesti luvan järjestöjen ja yhdistysten rippikoulujen pitämiselle antaa sen hiippakunnan tuomiokapituli, jonka alueella rippikoulu pääsääntöisesti pidetään. Poikkeuksen muodostaa vaellus- ja retkirippikoulut sekä ulkomailla pidettävät rippikoulut. Niiden lupakysymykset on edelleen tarkoituksenmukaisinta järjestää siinä tuomiokapitulissa, jonka alueella sijaitsevassa kunnassa rippikoulun järjestävän yhdistyksen kotipaikka sijaitsee.

Koska kyseessä on uusi säännös, rinnakkaistekstiä ei esitetä.

Piispainkokous esittää kunnioittavasti, että kirkolliskokous tekisi

päätöksen, jolla

lisätään 8 päivänä marraskuuta 1991 hyväksytyn kirkkojärjestyksen (1055/1993) 3 lukuun uusi 3 a § seuraavasti:

KIRKKOJÄRJESTYS

3 luku

Kristillinen kasvatus ja opetus sekä konfirmaatio

3 a §

Tuomiokapituli voi määräajaksi antaa kristilliselle yhdistykselle, säätiölle tai laitokselle oikeuden pitää rippikoulua. Piispainkokous antaa tarkemmat määräykset oikeuden myöntämisen edellytyksistä sekä rippikoulujen valvonnasta.

Porissa 9 päivänä syyskuuta 2003

Arkipiispa

Jukka Paarma

Piispainkokouksen sihteeri

Kalervo Salo

*Ehdotus**Liite 2*

**Piispainkokouksen suositus
järjestöjen rippikouluohjeiksi**

Annettu X:ssa x päivänä xkuuta 200x

**KRISTILLISEN JÄRJESTÖN
RIPPIKOULUN TOTEUTTAMISEN PERUSTEET
JA RIPPIKOULUA KOSKEVAT OHJEET**

Hyväksytty xx.xx.xx XX:n hiippakunnan tuomiokapitulissa.

Kirkkojärjestyksen 3 luvun 3 a §:n mukaan tuomiokapituli voi antaa kristilliselle yhdistykselle, säätiölle tai laitokselle oikeuden pitää rippikoulua. Piispainkokous antaa tarkemmat määräykset ja ohjeet luvan myöntämisen ehdoista ja rippikoulujen valvonnasta.

Tässä asiakirjassa järjestöllä tarkoitetaan KJ 3:3 a §:n tarkoittamia kristillisiä yhdistyksiä, säätiöitä ja laitoksia.

1. Rippikoulun järjestämisen edellytykset

Rippikoulu on kirkon kasteopetusta. Seurakunnan tehtävänä on perehdyttää nuoria kirkon yhteiseen uskoon ja ohjata elämään seurakunnan yhteydessä (KJ 3:3 § 1 mom.). Yhdessä seurakuntien kanssa tätä tehtävää hoitavat kristilliset järjestöt, jotka tuovat vaihtoehtoisia mahdollisuuksia rippikoulun käymiseen. Tuomiokapituli voi antaa kristilliselle yhdistykselle, säätiölle tai laitokselle oikeuden pitää rippikoulua. Piispainkokous antaa tarkemmat

määräykset ja ohjeet luvan myöntämisen ehdoista ja rippikoulujen valvonnasta (KJ 3:3 a §).

2. Rippikoulun toteuttaminen

Seurakunnan rippikoulua ohjaa piispainkokouksen hyväksymä rippikoulusuunnitelma ja rippikoulun ohjesääntö, jonka seurakuntaneuvosto / kirkkoneuvosto on hyväksynyt ja jonka tuomiokapituli on vahvistanut. Rippikoulun ohjesääntö seurakunnassa laaditaan käyttäen apuna kirkkohallituksen hyväksymää ja tuomiokapitulin suosittamaa rippikoulun malliohjesääntöä vuodelta 2002.

Kristillisillä järjestöillä ei ole vastaavalla tavalla laadittua tuomiokapitulin vahvistamaa rippikoulun ohjesääntöä, mutta järjestön rippikouluissa noudatetaan rippikoulusuunnitelmaa ja soveltuvin osin rippikoulun malliohjesääntöä. Anoessaan lupaa rippikoulun järjestämiseen järjestö sitoutuu noudattamaan tuomiokapitulin antamia ohjeita rippikoulusta. Järjestön vastuulla on rippikoulun kokonaistuntimäärästä 70 tuntia.

Rippikoulun malliohjesäännön mukaan (11 §) päätöksen rippikoulun käynnin mahdollisesta keskeyttämisestä ja sen siirtämisestä toiseen ajankohtaan tekee seurakunnan rippikoulussa kirkkoherra opettajien esityksestä. Tämä käytäntö ei ole mahdollinen järjestön rippikoulussa, vaan päätöksen rippikoulun käynnin keskeyttämisestä tekee vastaava opettaja neuvoteltuaan asiasta rippikoululaisen vanhempien / huoltajien ja tuomiokapitulin nimeämän rippikoulun yhdyshenkilön kanssa. Rippikoulun käynnin keskeyttämisen varalta vastaavalla opettajalla on oltava mahdollisuus saada yhteys välittömästi hiippakunnan nimeämään yhdyshenkilöön. Rippikoulusta vastaavan opettajan on keskeyttämis päätöksen jälkeen otettava yhteys rippikoululaisen kotiseurakunnan kirkkoherraan. Kirkkoherra voi yhdessä rippikoululaisen ja tämän vanhempien kanssa sopia rippikoulun loppuun saattamises-

ta.

3. Seurakuntayhteys

Rippikoulun keskeisenä tehtävänä on ohjata nuoria seurakunnan yhteydessä elämiseen. Tämä edellyttää järjestöiltä erityistä suunnittelua, koska osallistujat tulevat eri seurakunnista ja eri puolilta maata / maailmaa. Rippikoulusuunnitelmassa on seurakuntayhteyskokonaisuuteen varattu 8-16 tuntia. Tavoitteena on, että nuori tuntee seurakunnan ja kirkon toimintaa ja elää seurakuntayhteydessä. Seurakuntayhteyskokonaisuuden aikana osallistutaan jumalanpalveluksiin, seurakunnan toimintaan ja erilaisiin hankkeisiin sekä tutustutaan kirkkoon ja seurakunnan tiloihin. On tärkeää, että nuorelle syntyy yhteys seurakuntaan, sen elämään ja toimintaan, työntekijöihin ja luottamushenkilöihin sekä muihin vastuunkantajiin.

Seurakuntayhteyskokonaisuuden järjestäminen on paikallisseurakunnan tehtävä. Seurakuntayhteyden hyvä toteuttaminen nuoren kannalta edellyttää järjestön ja paikallisseurakunnan yhteistyötä. Järjestön tehtävänä on kehottaa rippikouluun ilmoittautuneita välittömästi ottamaan yhteys oman kotiseurakuntansa kirkkoherranvirastoon. Tästä syystä järjestön rippikouluun on ilmoitettava hyvissä ajoin. Kun järjestön rippikouluun lähtijälle annetaan todistus rippikoulun käymistä varten toisessa seurakunnassa, siihen merkitään, miten seurakuntayhteyskokonaisuus toteutuu. Yhdessä seurakuntien kanssa järjestö huolehtii, että nuoren rippikoulu-aika kestää vähintään puoli vuotta.

Tavoitteena on, että nuori rippikoulun jälkeen voi osallistua kotiseurakunnan toimintaan ja kasvaa seurakunnan yhteydessä Kristuksen opetuslapsena. Järjestöjen rippikouluissa tulee rohkaista nuorta tällaiseen seurakuntayhteyteen. Myös järjestön toiminnassa toteutuu osaltaan seurakuntayhteys. Konfirmaation jälkeen järjestön rippikoulusta vastaava pappi tai lehtori huolehtii

siitä, että rippikoulun käymisestä ja konfirmaatiosta ilmoitetaan nuoren kotiseurakuntaan.

4. Lupakäytäntö

Tuomiokapituli voi KJ 3:3 a §:n nojalla antaa järjestölle oikeuden pitää rippikoulua. Lupa rippikoulun pitämiseen annetaan korkeintaan kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Kolmivuotinen lupakausi vuosittain laadittavine toteutussuunnitelmineen ja arviointeineen vastaa rippikoulun malliohjesäännön edellyttämää rippikoulusuunnittelun kolmitasoisuutta, johon sisältyy rippikoulun kolmivuotinen runkosuunnitelma, rippikoulutyön vuosisuunnitelma sekä yksittäisten rippikoulujen toteutussuunnitelmat.

Lupa anotaan siltä tuomiokapitulilta, jonka alueella rippikoulu toteutetaan. Jos rippikoulun pitopaikka ei ole minkään hiippakunnan alueella, lupa anotaan siltä tuomiokapitulilta, jonka alueella järjestön kotipaikka sijaitsee. Lupa voidaan myöntää sellaiselle järjestölle, jonka säännöt edellyttävät evankelis-luterilaisen tunnustuksen mukaista toimintaa tai joka anomuksessaan sitoutuu kirkkomme tunnustuksen mukaiseen opetukseen. Anomuslomakkeen malli on ohjeen liitteenä.

Lupakäytäntöön sisältyy rippikoulujen vuosittainen arviointi järjestön tekemän rippikoulun kokoavan arvioinnin ja rippikoulupäiväkirjojen avulla. Tämän lisäksi arviointia voidaan toteuttaa sopivalla määrällä konsultatiivisia tapaamisia rippikoulun opettajien ja tuomiokapitulin nimeämän järjestöyhdyshenkilön kesken.

Järjestö toimittaa vuosittain vähintään kolme kuukautta ennen rippikoulun aloittamista tuomiokapituliin ilmoituksen sinä vuonna pidettäväksi suunnitelluista rippikouluista sekä rippikoulukohdattaiset toteutussuunnitelmat. Järjestön tulee riittävän ajoissa tiedottaa rippikouluun ilmoittautuneille siitä, miten seurakuntayhteyskokonaisuus ja muu rippikouluun valmistautuminen järjestetään.

Ilmoitukseen liitetään edellisen vuoden rippikoulujen kokoava arviointi sekä rippikoulupäiväkirjat. Ilmoitus ja toteutussuunnitelmat laaditaan kahtena kappaleena. Toiset kappaleet lähetetään tuomiokapituliin ja toiset jäävät järjestölle itselleen. Lomakemallit ovat ohjeen liitteenä. Ilmoitus on mahdollista tehdä myös vapaamuotoisesti.

Rippikouluryhmän koko on enintään 25. Tuomiokapituli voi poikkeustapauksessa päättää ryhmäkoon ylittämisestä, kun siihen on erityisen painavat syyt.

5. Seuranta ja arviointi

Seuranta ja arviointi on yksi kirkon järjestämä yhteistyön muoto rippikouluja toteuttavien järjestöjen kanssa. Tavoitteena on näin tukea järjestöjen rippikoulutyötä ja sen kehittämistä osana kirkon toimintaa.

Tuomiokapituli seuraa ja arvioi järjestöjen rippikoulujen toimintaa kahdella tavalla. Antaessaan järjestölle luvan rippikoulun toteuttamiseen se arvioi etukäteen anomuksen käsittelyn yhteydessä, vastaavatko rippikoulun sisältö ja toteutussuunnitelma piispainkokouksen hyväksymää rippikoulusuunnitelmaa, rippikoulun malliohjesääntöä soveltuvin osin ja tässä ohjeistuksessa annettuja määräyksiä. Tähän liittyy myös järjestön tekemä kokoava arviointi rippikoulupäiväkirjojen pohjalta.

Toinen yhteistyön muoto on tapaamiset ja konsultaatiot järjestön edustajien kanssa. Ne voivat toteutua rippikoulun aikana tai muina neuvotteluina joko tuomiokapitulin nimeämän järjestöyhdyshenkilön tai järjestön aloitteesta. Tapaamisten tarkoituksena on tukea järjestön rippikoulujen kehittämistä. Kyse on ennen muuta konsultoivasta yhteistyöstä opettajien kanssa.

Rippikoulun järjestöyhdyshenkilöiksi tuomiokapituli nimeää rippikouluun perehtyneitä henkilöitä. Yhdyshenkilön on otettava hyvissä ajoin yhteyttä järjestön rippikoulutyöstä vastaavaan henkilöön tai yksittäisen rippikoulun vastaavaan opettajaan ja sovitettava tapaamisista. Yhdyshenkilö määrää lupakaudella toteutettavien tapaamisten vähimmäismäärästä.

Tuomiokapituli voi edistää järjestöjen ja seurakuntien välistä vuorovaikutusta rippikoulujen toteuttamisessa kutsumalla järjestöjen edustajia hiippakunnalliseen rippikoulukoulutukseen ja rippikoulua koskeviin neuvotteluihin.

ANOMUSLOMAKEMALLI**KRISTILLISEN YHDISTYKSEN, SÄÄTIÖN TAI LAITOKSEN JÄRJESTÄMÄÄ RIPPIKOULUA VARTEN**

Jätettävä viimeistään 15.5. rippikoulua edeltävänä vuonna sen hiippakunnan tuomiokapituliin, jonka alueella rippikoulu (t) pidetään. Jos rippikoulun pitopaikka ei ole minkään hiippakunnan alueella tai kyseessä on vaellus / retkirippikoulu, lupa anotaan siltä tuomiokapitulilta, jonka alueella järjestön kotipaikka sijaitsee. Vastaavat tiedot voi antaa myös vapaamuotoisesti.

Allekirjoittamalla tämän anomuksen yhdistys, säätiö tai laitos sitoutuu noudattamaan tuomiokapitulien antamia ohjeita ja määräyksiä rippikoulusta.

Lupa myönnetään korkeintaan kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

TIEDOT JÄRJESTÖSTÄ

Nimi	Yhteyshenkilö järjestössä
Kotipaikka	Yhteystiedot
Postiosoite	

Sitaatti järjestön säännöistä tai / ja muu vakuutus, josta käy ilmi järjestön sitoutuminen antamaan ev.-lut. tunnustuksen mukaista opetusta.

Ajanjakso, jolle lupaa anotaan

Järjestön rippikoulutyön keskeiset tavoitteet lupakaudelle

Rippikoulujen arvioitu kokonaismäärä lupakaudella

Miten järjestö hoitaa yhteydet rippikoululaisten vanhempiin / huoltajiin, kummeihin ja paikallisseura-kuntaan?

Miten järjestö toteuttaa paikallisseurakuntien kanssa seurakuntayhteys-kokonaisuuden?

Miten konfirmaatiot aiotaan toteuttaa?

Päiväys

Allekirjoitukset järjestön puolesta
(nimi ja asema järjestössä)

X hiippakunnan tuomiokapituli

ILMOITUS

KRISTILLISEN YHDISTYKSEN, SÄÄTIÖN TAI LAITOKSEN RIPPIKOULUISTA

Jätettävä viimeistään kolme kuukautta ennen rippikoulun aloittamista hiippakunnan tuomiokapituliin. Vastaavat tiedot voi antaa myös vapaamuotoisesti.

Tähän ilmoitukseen tulee liittää edellisen vuoden rippikoulujen kokoava arviointi sekä rippikoulupäiväkirjat.

TIEDOT JÄRJESTÖSTÄ

Nimi	Yhteyshenkilö järjestössä
Kotipaikka	Yhteystiedot
Postiosoite	

Rippikoululaisten arvioitu kokonaismäärä
--

Rippikoulujen kokonaismäärä ja rippikouluryhmien koot

Miten järjestö hoitaa yhteydet rippikoululaisten vanhempiin / huoltajiin, kummeihin ja paikallisseura-kuntaan?
--

Miten järjestö toteuttaa paikallisseurakuntien kanssa seurakuntayhteyskokonaisuuden?
--

Päiväys
Allekirjoitukset järjestön puolesta (nimi ja asema järjestössä)
X hiippakunnan tuomiokapituli

**KRISTILLISEN YHDISTYKSEN, SÄÄTIÖN TAI LAITOKSEN RIPPIKOULUN
TOTEUTUSSUUNNITELMA**

Jätettävä kolme kuukautta ennen rippikoulun aloittamista hiippakunnan tuomiokapituliin. Vastaavat tiedot voi antaa myös vapaamuotoisesti. Tiedot annetaan jokaisesta rippikoulusta erikseen.

Alustava toteutussuunnitelma tulee liitteeksi.

TIEDOT RIPPIKOULUSTA

Pitopaikka / -paikat	Rippikoulumuoto (leiri, vaellus etc.)
Postiosoite	
Puhelin	Ajankohta
Osanottomaksun suuruus	
Konfirmaatiokirkko	
Rippikoulusta vastaava pappi / lehtori	
Rippikoulun turvallisuusvastaava	

Opettajatiimin jäsenet (nimi ja koulutus)
Isosten määrä
Isosten saama koulutus tehtäviinsä

Rippikouluryhmien lukumäärä (yhdessä rippikouluryhmässä voi olla enintään 25 oppilasta)
--

Käytettävä oppimateriaali ja -kirjat

Päiväys
Allekirjoitukset järjestön puolesta (nimi ja asema järjestössä)
X hiippakunnan tuomiokapituli

KOKOAVA ARVIOINTI
KRISTILLISEN YHDISTYKSEN, SÄÄTIÖN TAI LAITOKSEN RIPPIKOULUISTA

Lomake täytetään pidettyjen rippikoulujen jälkeen ja lähetetään tuomiokapituliin. Arviointiin tulisi osallistua rippikoulun opettajatiimin lisäksi myös isokset. Tiedot voi antaa myös vapaa-muotoisesti.

Tähän lomakkeeseen liitetään rippikoulujen päiväkirjat.

TIEDOT RIPPIKOULUISTA

Järjestön nimi
Rippikoululaisten kokonaismäärä
Rippikoulujen kokonaismäärä
Rippikoulun keskeyttäneiden määrä ja syyt
Miten järjestöjen rippikoulutyön tavoitteet toteutuivat?
Rippikoulujen vetäjien arvio rippikouluista (missä onnistuttiin, missä kohdin asioita voi tehdä paremmin, rippikoulun pitopaikan soveltuvuus etc.)
Millaisia uusia kokeiluja rippikouluissa tehtiin ja miten ne onnistuivat?
Rippikoululaisten vanhemmilta / huoltajilta, kummeilta ja paikallisseurakunnasta saatua palautetta
Millaista yhteistä jatkotoimintaa rippikouluryhmillä on rippikoulun jälkeen?

Päiväys
Allekirjoitukset järjestön puolesta (nimi ja asema järjestössä)
X hiippakunnan tuomiokapituli

*Suositus**Liite 3*

**Piispainkokouksen suositus
erityisryhmien rippikoulujen järjestämisestä**

Annettu X:ssa x päivänä xkuuta 200x

ERITYISRIPPIKOULUJEN JÄRJESTÄMINEN

Rippikouluohjesäännön 8 §:ssä tarkoitetut erityisryhmien rippikoulut tulee yleensä järjestää yhteistyössä seurakuntien kanssa. Mikäli tällaista rippikoulua ei järjestetä yhteistyössä yksittäisen tai useamman seurakunnan kanssa, siitä tulee ilmoittaa tuomiokapitulille käyttäen soveltuvin osin kristillisten järjestöjen järjestämiin rippikouluihin tarkoitettua lomaketta. Ilmoitus tehdään sille tuomiokapitulille, jonka alueella rippikoulu pidetään. Rippikoulussa tulee soveltaa piispainkokouksen hyväksymää rippikoulusuunnitelmaa.

Mikäli seurakunta tai kristillinen yhdistys, säätiö tai laitos ottaa harrastejärjestön tai yrityksen rippikoulun vastuulleen, kyseinen rippikoulu on sisällytettävä seurakunnan tai järjestön rippikoulutyön vuosisuunnitelmaan siten, että seurakunta tai järjestö vastaa rippikoulun järjestämisestä ja opetuksesta. Mikäli rippikoululaiset kuuluvat eri seurakuntiin, seurakuntayhteyskokonaisuus järjestetään ja konfirmaatio voidaan järjestää rippikoululaisen kotiseurakunnassa

Ulkomailla pidettävien rippikoulujen järjestämisessä tulee käyttää erityistä harkintaa ja niillä tulee pyrkiä edistämään kirkkojen välistä yhteyttä, lähetyskasvatusta ja ystävyysseurakuntatoimintaa sekä vuorovaikutusta rippikoulu- ja nuorisotyössä eri kirkkojen kesken.

X:ssa x päivänä xkuuta 200x

Arkkipiispa

Jukka Paarma

Piispainkokouksen sihteeri

Kalervo Salo

10 §

Seurakuntatyön johtamisen tutkinto

Asessori Hannu Komulainen oli tehnyt 15.5.2003 päivätyyn aloitteen kirkkoherralta vaadittavan seurakuntatyön johtamisen tutkintoa koskevan päätöksen tarkistamiseksi. Aloitteen mukaan piispainkokous oli päättänyt 8.2.2000, että ennen vuotta 2000 suoritettu Kirkon johtamiskoulutusohjelman 1990 mukainen johtamiskoulutus korvaa kirkkoherralta vaadittavan seurakuntatyön johtamisen tutkinnon. Kirkon koulutuksessa ainakin yksi ryhmä oli saanut tämän korvaavan tutkinnon suoritettua vuoden 2000 aikana. Piispainkokouksen päätöksen mukaan tutkinto ei vastaa heidän osaltaan kirkkoherralta vaadittavaa seurakuntatyön johtamisen tutkintoa.

Aloitteessa esitettiin, että piispainkokous muuttaisi 8.2.2000 tekemäänsä päätöstä kirkkoherralta vaadittavasta seurakuntatyön johtamisen tutkinnosta siten, että Kirkon johtamiskoulutusohjelman 1990 mukainen johtamistutkinto korvaa kirkkoherralta vaadittavan seurakuntatyön johtamisen tutkinnon, jos tuo tutkinto on suoritettu viimeistään vuoden 2000 aikana. Aloitteen mukaan piispainkokous voisi samalla tutkia ja täydentää mahdolliset muutkin vastaavat aukot kyseisessä päätöksessä.

Valmistusvaliokunta totesi, että piispainkokous on tehnyt 9.-10.2.1999 (12 ja 27 §) päätöksen kirkkoherralta vaadittavasta seurakuntatyön johtamisen tutkinnosta (KS 77). Tätä päätöstä on sittemmin kahdesti täsmennetty (8.2.2000, 9 § ja 13.2.2001, 13 §; KS 79 ja 82).

Piispainkokous on merkinnyt 11.-12.9.2001 (24 §) tiedoksi Kirkon koulutuskeskuksen aloitteen. Sen mukaan hyväksyttävä kirkkoherralta vaadittava seurakuntatyön johtamisen tutkinto tulisi kolmiportaisen asteikon asemesta arvostella siten, että hyväksyttävän tutkinnon voi suorittaa kiitettävästi (3 tai 3-), tyydyttävästi (2+, 2 tai 2-) välttävästi (1+ tai 1). Vain kolmen arvosanan käyttäminen seurakuntatyön johtamisen tutkinnon arvostelussa on käytännössä osoittautunut hankalaksi. Monissa tapauksissa tarvittaisiin hienojakoisempaa arvostelua, jotta voitaisiin tehdä oikeutta tutkinnon suorittajille.

Piispainkokouksen 10.2.1999 tekemä päätös edellytti, että seurakuntatyön johtamisen tutkinnon suorittaminen voi käynnistyä vuoden 2000 alusta. Rajaksi on ilmeisesti tästä syystä ajateltu juuri tämä vuosi. Tämän jälkeen edellytetään johtamistutkinnon suorittamista, mutta aiemmin suoritettu Kirkon johtamiskoulutusohjelman 1990 vaatimusten mukainen johtamiskoulutus voisi korvata uuden tutkinnon. Korvaavuuden voisi saavuttaa myös henkilö, joka kirkkoherran virassa ollessaan hakee toista kirkkoherran virkaa. Päteväksi katsotaan myös pastoraalitutkinnon arvosanalla korkeimmalla kiitoksella hyväksytään tai ylemmän pastoraalitutkinnon suorittanut (piispainkokous 8.-9.2.2000, 9 §).

Jonkin verran keskustelua oli herättänyt myös niiden asema, jotka ovat olleet kirkkoherran virassa, mutta siirtyneet tästä tehtävästä pois. He menettävät pätevyytensä hakea kirkkoherran virkaa, elleivät suorita uutta tutkintoa. Oikeusturvan kannalta erityisen ongelmallisia ovat seurakuntien yhdistämistilanteet, jolloin kirkkoherran virasta hallinnollisella päätöksellä kappalaiseksi siirrettävä menettää päte-

vyytensä kirkkoherran virkaan, ellei hän ole suorittanut vaadittavaa seurakuntatyön johtamisen tutkintoa.

On harkinnanvaraista, millaisten ansioiden voi katsoa siirtymävaiheessa korvaavan seurakuntatyön johtamisen tutkinnon. Periaatteessa voitaisiin ajatella Kirkon johtamiskoulutusohjelman 1990 vaatimusten mukaisen johtamiskoulutuksen suorittaneiden jatkuvasti säilyttävän pätevyyden kirkkoherran virkoihin. Tätä koulutusta suorittavat ovat pääsääntöisesti kirkkoherran virassa tai muutoin johtavassa asemassa.

Piispainkokouksen päätös perustuu kirkolliskokouksen muuttamaan kirkkojärjestykseen KJ 6:18, 20 § (10.11.1994 / 1692 / 95). Sen intentiona on ollut seurakuntatyön johtamisen tason nostaminen. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna poikkeusjärjestelyjen määrää ei ole syytä taannehtivasti tarpeettoman paljon kasvattaa. Pikemminkin olisi suotavaa, että kirkkoherraksi pyrkivät osallistuisivat johtamiskoulutukseen.

Piispainkokous on 10.-11.9.2002 (10 §) päättänyt asettaa työryhmän valmistelemaan kirkon johtamiskoulutuksen suunnitelman. Työryhmän tehtävänä on ensisijaisesti hahmottaa kirkkoherratutkinnon jälkeinen koulutuspolku. Valmistusvaliokunta piti kuitenkin viisaimpana lähettää nyt tehty aloite jo perustetulle työryhmälle. Se voi harkita, onko tarpeen muuttaa piispainkokouksen aikaisempia määräyksiä kirkkoherralta vaadittavasta seurakuntatyön johtamisen tutkinnosta.

Asiasta ei syntynyt keskustelua.

Piispainkokous päätti yksimielisesti valmistusvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti.

lähettää pappisasessori Hannu Komulaisen aloitteen kirkon johtamiskoulutusta suunnittelevalle työryhmälle mahdollista esityksen tekemistä varten.

11 §

Bolognan sopimus

Piispainkokouksen asettama kirkon teologikoulutustoimikunta (puh.joht. piispa Ilkka Kantola) oli kokouksessaan 11.4. 2003 päättänyt esittää, että piispainkokous harkitsisi työryhmän perustamista Bolognan sopimuksen soveltamisesta aiheutuvien muutosten selvittämiseksi kirkon virkaan valmistavissa koulutuksissa. *Valmistusvaliokunta* piti toimikunnan esitystä perusteltuna.

Tausta

Bolognan sopimuksella, oikeastaan julistuksella (*Bologna Declaration*), tarkoitetaan julkilausumaa, jonka 29 Euroopan maan opetus-, tiede- ja kulttuuriministerit allekirjoittivat Italian Bolognassa 19.6.1999. Mukana olivat kyseiset ministerit 15 EU:n jäsenvaltiosta, 11 EU-hakijamaasta, kahdesta ETA-jäsenvaltiosta (Islanti ja Norja) sekä Sveitsin valaliitosta. Suomen hallituksen osalta julistuksen allekirjoitti silloinen opetusministeri *Maija Rask*. Julistus ei sellaisenaan ole eurooppaoikeuden sitova säädös, vaan yhteinen tavoite-

ja toimenpideohjelma, jonka pohjalta kyseisissä Euroopan maissa on jo ryhdytty jatkotoimenpiteisiin.

Bolognan prosessi sai alkunsa neljän EU-maan (Italia, Ranska, Saksa ja Yhdistynyt Kuningaskunta) opetus-, tiede- ja kulttuuriministereiden yhteisestä julkilausumasta (Joint Declaration) Pariisin yliopistossa 25.5.1998 pidetyssä kokouksessa, ja prosessia kutsutaankin myös Sorbonnen-Bolognan prosessiksi. Bolognan julistuksen jatkoa on kyseisten ministerien Prahassa 19.5.2001 pidetyn kokouksen julkilausuma (Communiqué). Prosessin seurantakokous on tarkoitus pitää vuoden 2003 jälkipuoliskolla Berliinissä. Bolognan prosessin pohjalta on Eurooppaan muodostumassa yliopistotutkintojen kaksiportainen, suurin piirtein yhtenäinen rakenne, jonka tarkoituksena on lisätä korkea-koulututkintojen haluttavuutta, opiskelijoiden liikkuvuutta sekä eurooppalaisen korkeakouluopetuksen kilpailukykyä. – Prosessin perusajatuksia selostettiin teologikoulutus-toimikunnan esityksen yhteydessä. Tausta-asiakirjoina jaettiin myös Sorbonnen, Bolognan ja Prahan julistusten tekstit.

Bolognan julistuksen käynnistämä prosessi Suomessa

Opetusministeriö asetti 11.1.2002 yliopistojen tutkintorakenteen kehittämistyöryhmän (puh.joht. Markku Mattila, OPM), jonka muistio *Yliopistojen kaksiportaisen tutkintorakenteen toimeenpano* (Opetusministeriön työryhmien muistioita 39:2002) luovutettiin 31.10.2002. Muistio löytyy pdf-muodossa julkaistuna opetusministeriön internetsivulla (www.minedu.fi/julkaisut). Muistion kuvailulehti jaettiin istunnon tausta-asiakirjana yhdessä julistustekstien kera.

Työryhmän tehtävänä oli laatia esitys yliopistojen perustutkintorakenteen muuttamiseksi kaksiportaiseksi sekä ehdotukset tarvittaviksi säädösmuutoksiksi. Uudistuksella pyritään parantamaan koulutusjärjestelmän toimivuutta ja lyhentämään opiskeluaikaa. Tavoitteena on tutkintorakenne, jossa kaikki opiskelijat suorittavat ensin alemman korkeakoulututkinnon eli (useimmiten) kolmivuotisen *kandidaatin* tutkinnon ja sen jälkeen halutessaan (yleensä) kaksivuotisen ylemmän korkeakoulututkinnon eli *maisterin* tutkinnon. Järjestelmän toivotaan vähentävän opintojen keskeytymisiä antaessaan opiskelijalle mahdollisuuden kandidaatin tutkinnon suorittamiseen nykymuotoisten maisteriopintojen keskeytymisen asemesta.

Opetusministeriön työryhmän muistiossa selvitetään tutkintorakenteen kehittämisen lähtökohtia, tarkastellaan korkeakoulujen tutkintorakenteiden kansainvälistä kehitystä sekä hahmotetaan uuden tutkintorakenteen toimeenpanoon liittyviä näkökohtia. Työryhmä ehdottaa, että kaksiportainen tutkintorakenne otetaan käyttöön kaikilla koulutusaloilla 1.8.2005 alkaen. Muistion liitteinä on luonnokset laiksi yliopistolain muuttamisesta sekä valtioneuvoston asetukseksi yliopistojen tutkinnoista. Säädösehdotukset ovat parhaillaan valmisteilla opetusministeriössä.

Uudistuksen yhteydessä luovutaan opintoviikkojärjestelmästä ja siirrytään ECTS-pohjaiseen opintojen mitoitukseen suorituspisteinä (European Credit Transfer and Accumulation System). Yksi opintovuosi¹ tuottaa 60 opintopistettä, jo-

---

¹ Opintoviikolla tarkoitetaan opiskelijan keskimäärin 40 tunnin työmäärää. Vaikeutena on ollut yhtenäisesti arvioida erilaisten kurssien ja opintosuoritusten todellista työmäärää. Tämä vaikeus on koettu eri maiden yliopistoissa. ECTS-suorituspisteellä tarkoitetaan opiskelijan työmäärää suhteessa koko lukuvuoden opintojen suorittamiseen. Opiskelijan laskennallinen työviikko on viisipäiväinen ja käsittää 40 työtuntia, mihin oletetaan sisäl-

ten kandidaatin tutkinnon laajuus on 180 ja maisterin tutkinnon 120 pistettä (kandidaatin tutkinnon jälkeen). ECTS-järjestelmän mukaisen mitoituksen on tarkoitus olla suoraan vertailukelpoinen kyseisten maiden kesken yliopistotutkintoja verrattaessa. Tämän kansain-välisen vertailtavuuden on tarkoitus koskea myös yksittäisiä opintosuorituksia.

Tutkimuksen ja työelämän uusiin tarpeisiin perustetaan erityisiä *maisteriohjelmia*, joihin antaisi kelpoisuuden alempi korkeakoulututkinto, ammattikorkeakoulututkinto tai niitä vastaava koulutuksen taso. Alalta toiselle siirtyvältä opiskelijalta voidaan edellyttää enintään 60 opintopisteen (eli yhden lukuvuoden) laajuisia täydentäviä opintoja.

Bolognan julistusta ja sen käynnistämää prosessia on meillä laajasti tarkasteltu korkeakoulupoliittisessa keskustelussa. Keskusteluun ovat osallistuneet sekä yliopistojen että ammattikorkeakoulujen edustajat. Näyttää ilmeiseltä, että Bolognan prosessin mukaiset toimenpiteet selkiyttävät yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen työnjakoa ja keskinäisiä yhteyksiä.

Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelmassa todetaan muun muassa:

”Yliopistojen opintoaikoja nopeutetaan ... Kaksiportainen tutkintorakenne otetaan asteittain käyttöön. Tutkintovaatimukset

---

tyvän vähintään puoliksi itsenäistä työskentelyä. Yksittäisen opintojakson minimikooksi suositellaan 80 tuntia, mikä tarkoittaa 3 ECTS-suorituspisteen kokonaisuutta. Lukuvuoden työtuntien lukumäärä on 1600, ja lukuvuoden työpanos vastaa 60 ECTS-suorituspistettä. Vuoden kaikkien opintojen pistemäärän on aina oltava 60. Tämä merkitsee tiukkoja reunaehtoja oppilaitoksen opetustarjonnan mitoittamiselle. – Koska opintoviikko- ja ECTS-järjestelmä eivät ole yhteismitallisia, opintoviikkoja ei suoraan voida tietyllä kertoimella muuntaa ECTS-suorituspisteiksi.

mitoitetaan työmäärää vastaaviksi siten, että opinnot on entistä tehokkaammin mahdollista suorittaa tavoiteajassa. Henkilökohtaiset opintosuunnitelmat otetaan käyttöön. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyötä ja työnjakoa kehitetään duaalimallin pohjalta ... Ammattikorkeakoulun tutkintojen asema ja niiden tuottama kelpoisuus korkeakoulu-tutkintojen järjestelmässä selkeytetään.”

Hallitusohjelma merkitsee, että myös nykyinen hallitus on poliittisesti sitoutunut Bolognan prosessin edistämiseen kansallisella tasolla.

Bolognan julistuksen merkitys kirkon kannalta

Kaksiportainen yliopistokoulutus on jo toteutettu teologikoulutuksessa sekä Sibelius-Akatemiassa. Nykyinen teologian kandidaatin tutkinto hyväksytään pohjatutkintona kirkon lapsityönohjaajan virkaan (kirkon säädöskokoelman nro 90/11.2.2003, 2 § 2 mom.). Teologian kandidaatin tutkinto antaa tietyin sisältöä koskevin ehdoin kelpoisuuden pappisvirkaan henkilölle, joka on vähintään viisi vuotta aikaisemmin suorittanut muun ylemmän korkeakoulututkinnon (kuin teologisen) tai vastaavat opinnot (KJ 5:3 § 1 mom.; kirkon säädöskok. nro 84/12.2.2002, 2 §).

Sibelius-Akatemian musiikin kandidaatin tutkinto antaa tietyin sisältöä koskevin ehdoin kelpoisuuden alinta tutkintoa edellyttävään kanttorinvirkaan, mikäli tutkinto suoritetaan 31.7.2007 mennessä (piispainkokouksen päätös 10.-11.2.1998, 13 §; kirkon säädöskok. nro 89/11.2.2003, 6 §).

Kirkon teologikoulutustoimikunta on esityksessään alustavasti kartoittanut Bolognan prosessin merkitystä kirkolliselle koulutukselle. Valmistusvaliokunnan käsityksen mukaan keskeisiä kysymyksiä ovat muun muassa seuraavat:

- kirkon määrittelemien kelpoisuusvaatimusten toteutuminen uuden tutkintorakenteen mukaisissa opinnoissa ja suhteessa tutkintojen ydinaineksen määrittelyyn,
- alemman korkeakoulututkinnon eli uusimuotoisen kandidaatin tutkinnon kelpoistavuus kirkollisiin virkoihin ja tehtäviin,
- tiede- ja ammattikorkeakoulujen yhteydet kirkollisen koulutuksen alalla sekä ammattikorkeakoulututkinnon mahdollinen täydentäminen yliopisto-opintoja varten,
- uusien maisteriohjelmien tarjoamat mahdollisuudet kirkollisen pätevyyden hankkimisessa,
- lisenssiaatin ja tohtorin tutkintojen suhde kirkon omaan jatkokoulutukseen,
- kirkon henkilöstökoulutuksen ja korkeakoulujen täydennyskoulutuksen keskinäiset yhteydet.
- työssä oppimisen ja ohjatun harjoittelun kehittäminen kirkollisen työn kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla, sekä
- opiskelijavaihdon kehittäminen kirkon kansainvälisten yhteyksien pohjalta.

Ulkomaisten opintojen tuottamasta kelpoisuudesta kirkon, seurakunnan tai seurakuntayhtymän virkaan on voimassa kirkkolain 6 luvun 2 a §, jota sovelletaan kirkkojärjestyksen

6 luvun 8 a §:n mukaisesti. Päätökset ulkomaisten opintojen hyväksymisestä tekee kirkkohallitus. Oletettavissa on, että Bolognan prosessin myötä kyseisten maiden yliopistotutkinnot tulevat entistä helpommin vertailtaviksi.

Opetusministeriö tulee syksyllä 2003 pyytämään myös kirkon lausunnon valmisteilla olevista säädösehdotuksista, joilla on tarkoitus panna täytäntöön Bolognan prosessin mukainen järjestelmä.

Bologna-työryhmä, tehtävät ja kokoonpano

Kirkon teologikoulutustoimikunnan hahmotus piispainkokouksen Bologna-työryhmän tehtäviksi oli valmistusvaliokunnan mukaan käyttökelpoinen lähtökohta toimeksiantoja muotoiltaessa. Bologna-työryhmä asetetaan tiettyä kerrallista tehtäväkokonaisuutta varten eli *ad hoc*. Toimikausi voidaan määritellä päättyvän vuoden 2005 lopussa, koska kyseistä järjestelmää koskevat valtion uudet säädökset on tarkoitus saattaa voimaan 1.8.2005 alkaen.

Bologna-työryhmä voisi ensimmäisenä tehtävänänsä valmistella ehdotuksen kirkon lausunnoksi edellä tarkoitetuista säädösehdotuksista.

Piispainkokouksen tulee omasta puolestaan nimetä työryhmän puheenjohtaja. Työryhmään on nimettävä teologisten tiedekuntien, kanttorikoulutuksen ja kirkollisiin tehtäviin pätevöittävän ammattikorkeakouluopetuksen asiantuntijoita, koulutuksen asiantuntijoita kirkkohallituksesta sekä hiippakunnallisen koulutuksen edustus. Työryhmässä tarvi-

taan myös yleisen koulutuspolitiikan ja opetusministeriön asiantuntemusta.

Bologna-työryhmän työskentely sivuaa useiden muiden kirkollista koulutusta koordinoivien seurantaryhmien työskentelyä. Näitä ovat kirkon teologikoulutustoimikunta ja kanttorikoulutustoimikunta, Kirkon koulutuskeskuksen asettama ammatillisen koulutuksen ryhmä sekä Kirkkohallituksen yksiköiden yhteydessä toimivat, eri alojen seurantaryhmät. Nyt asetettavan Bologna-työryhmän tulee luonnollisesti olla sopivalla tavalla yhteydessä mainittuihin tahoihin.

Asiasta ei syntynyt keskustelua. Valmistusvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti piispainkokous päätti yksimielisesti

1. *asettaa työryhmän, jonka toimikausi jatkuu vuoden 2005 loppuun ja jonka tehtävänä on seurata niin sanottun Bolognan prosessin eurooppalaista ja kansallista kehittymistä ja asiaan liittyvää lainsäädäntöä sekä perehtyä prosessin merkitykseen kirkollisen koulutuksen, erityisesti kirkon hengellisen työn tekijöiden tutkintojen ja kelpoisuuksien kannalta, ja tässä tarkoituksessa selvittää varsinkin*
  - a. *yliopistotutkintojen kaksiportaisen rakenteen sekä maisteriohjelmien antamia mahdollisuuksia kirkollisen koulutuksen kehittämiseksi,*
  - b. *uuden tutkintorakenteen mukaisten kandidaatin tutkintojen kelpoistavuutta kirkon työhön,*
  - c. *opiskeluun sisältyvän työharjoittelun kehittämistä,*

- d. *kirkollisen jatkokoulutuksen yhteyksiä korkeakouluopin-
toihin,*
- e. *yliopistokoulutuksen ja ammattikorkeakouluopetuksen vä-
lisiä yhteyksiä kirkollisen koulutuksen alalla,*
- f. *kirkon kansainvälisten yhteyksien tarjoamia mahdolli-
suuksia kansainväliseen opiskelijavaihdon kehittämiseen,*

*sekä edellä tarkoitetuissa asioissa esittää piispain-
kokoukselle näkökohtia erityisesti kirkollisiin tehtäviin
vaadittavien tutkintojen ja kelpoisuuksien osalta sekä
tarvittaessa avustaa myös kirkkohallitusta Bolognan
prosessiin liittyvissä, kirkkohallituksen toimivaltaan
kuuluviassa asioissa;*

- 2. *nimetä työryhmän puheenjohtajaksi dosentti Hannu
Juntusen;*
- 3. *nimetä työryhmän jäseniksi seuraavat:*
  - pääsihteeri Juha Junttila (Tampereen hiippakunta),*
  - yliopettaja Pekka Launonen (Diakonia-ammattikorkeakoulu),*
  - opetusneuvos Anita Lehikoinen (opetusministeriö, asiantuntija-
jäsen),*
  - lehtori Markku Liukkonen (Oulun seudun ammattikorkeakoulu),*
  - korkeakoulusihteeri Hannu Majamäki (Kirkkohallitus, kasvatuksen
ja nuorisotyön yksikkö) ,*
  - 2003 tf. fakultetsdirektör Tuija Numminen (Åbo Akademi),*
  - 2004- fakultetsdirektör Ulla Eerolainen (Åbo Akademi),*
  - opintoasiainpäällikkö Mervi Palva (Helsingin yliopisto),*
  - kansanedustaja Maija Rask (asiantuntijajäsen),*
  - varadekaani, professori Lauri Thurén (Joensuun yliopisto),*
  - professori Hannu Vapaavuori (Sibeliuss-Akatemia);*
- 4. *nimetä työryhmän sihteeriksi Kirkon koulutuskeskuksen
koulutussuunnittelijan Hannu Pöntisen; sekä*
- 5. *kehottaa työryhmää olemaan yhteistyössä kirkollisen*

koulutuksen muiden seurantaryhmien kanssa.

12 §

Ulkomaalaisten ja maahanmuuttajien asema kirkossa

Kirkon ulkoasiain neuvosto (KUN) päätti kokouksessaan 27.1.2000 pyytää piispainkokousta laatimaan selvityksen peruslinjoista, joiden mukaan maahanmuuttajien etnisten tai/ja vieraskielisten kristillisten yhteisöjen toiminta voidaan jäsentää Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja sen paikallisseurakuntien elämään ja toimintaan. Pyynnön taustalla oli Suomen kiinalaisen kristillisen seurakunnan anomus, jossa pyydettiin kirkkoamme virallisesti tunnustamaan kyseinen yhteisö maassamme toimivaksi kristilliseksi kirkoksi. KUN:n mukaan asian selvittämiseksi tarvitaan perusteellista työskentelyä, jonka voisi teologiselta ja kirkko-oikeudelliselta kannalta parhaiten tehdä piispainkokous.

Asiaa sivuaa kirkolliskokousedustaja Jaakko Launikarin kirkolliskokouksen istunnossa 11.1.2000 tekemä ja äänin 86-2 hyväksytty toivomusponssi. Kirkkohallitus veloitettiin selvittämään, miten ulkomaalaisten kristittyjen oikeudet kirkossa voidaan toteuttaa. Suomessa on lähes 100.000 ulkomaalaista, joista huomattava osa on kristittyjä ja joita papit ovat myös kastaneet. Käytäntö on kuitenkin epävirallinen, sillä kirkon säännösten mukaan kaste johtaa aina jonkin paikallisseurakunnan jäsenyyteen. Ongelmana on, että jos ulkomaalainen ei ole saanut Suomesta kotipaikkaa, häntä ei voida virallisesti ottaa seurakunnan jäseneksi.

KUN:n esityksen pohjalta piispainkokouksen istunnossa 12.-13.9.2000 (13 §), asetettiin työryhmä (Maahanmuuttajatyöryhmä I), jonka tuli

- a) *valmistaa piispainkokoukselle ehdotus periaatteiksi, joiden mukaan ulkomaalaisten ja maahanmuuttajien kristillisten yhteisöjen toiminta voidaan jäsentää Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja sen paikallisseurakuntien elämään ja toimintaan;*
- b) *tehdä alustava ehdotus kirkkolainsäädännön mahdolliseksi tarkistamiseksi a-kohdassa tarkoitettujen periaatelinjausten mukaisesti.*

Työryhmän puheenjohtajaksi nimettiin teologisten asiain sihteeriksi, dosentti Juhani Forsberg sekä jäseniksi hallintopäällikkö Erkki Huhta, maahanmuuttajatyön sihteeriksi Marja-Liisa Laihia, Helsingin hiippakunnan maahanmuuttajatyön sihteeriksi Orlando Molina, vs. ulkosuomalaisyön sihteeriksi Ilkka Mäkelä ja diakoni Kati Turtiainen Jyväskylän kaupunkiseurakunnasta. Kirkkoneuvos Matti Halttusta pyydettiin osallistumaan asiantuntijana työryhmän työs-kentelyyn. Halttusen sijaisena työryhmän asiantuntijana toimi kirkkohallituksen vs. lakimies Ulla Ollikainen (nyk. Suotunen). Työryhmän sihteeriksi kutsuttiin työalasihteeriksi Timo Frilander kirkon ulkoasiain osastolta.

Maahanmuuttajatyöryhmä I

Työryhmä jätti mietintönsä *Ulkomaalaisten ja maahanmuuttajien asema* (Sarja B 2002:1) 9.1.2002. Työryhmä selvitti yhtäältä Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja ulkomaa-laistaustaisten kristillisten ryhmien yhteistoiminnan edelly-

tyksiä. Työryhmä totesi välttämättömäksi myös selvittää niitä juridisluontoisia kysymyksiä joita liittyy kirkon ja sen paikallisseurakuntien jäsenyyteen. Vaikka seurakunnan jäseneksi ottaminen törmääkin lainsäädännöllisiin ongelmiin, paikallisseurakuntien tulisi tarjota yhteyttä ja tukea kaikille niille, jotka asuvat tai oleskelevat kirkon toiminta-alueella.

Kirkon jäsenyyttä säätelevä kirkkolain säännös (KL 3:2 § 2 momentti) estää nyky muodossaan kotikuntalain 4 §:ssä tarkoitettua suomalaista kotikuntaa vailla olevien henkilöiden ottamisen kirkon jäseneksi. Käytännössä tilanne on sellainen, että maistraatit määrittävät, kenellä on oikeus tulla kirkon jäseneksi. Tämä on teologisesti kestänyt, vaikkakin parokiaaliperiaatteen kannalta toisaalta perusteltavissa. Työryhmä toteaa, että kysymys kasteesta ja kirkon jäsenyydestä on kirkon oma asia eikä sitä voida jättää maallisen regimentin ratkaistavaksi.

Kotikuntaa vailla olevia henkilöitä ei toistaiseksi keskiteysti tilastoida. Eräissä seurakunnissa tiedetään pidettävän vierasrekisteriä. Sillä tarkoitetaan lakiin perustumatonta, epävirallista kastettujen rekisteriä.

Yksi mahdollisuus ulkomaalaisten kirkon jäsenyysongelman ratkaisemiseksi olisi kielellisin perustein rakentuva seurakunta. Tällöin luovuttaisiin parokiaaliperiaatteesta sikäli, että seurakunnan toiminta-alueena olisi koko maa. KL 3:2 § antaa kirkkohallitukselle oikeuden poiketa parokiaaliperiaatteesta kielellisin perustein.

Juhani Forsbergin selvityksessä *Kaste, kirkon jäsenyys ja paikallisseurakuntaperiaate* (mietinnön liite 2) todetaan, että

paikallisseurakuntaperiaate ei ole mikään luterilainen erityispiirre. Varhaiskirkossa se oli normaalikäytäntö. Lutherin mukaan kaikkien kastettujen kristittyjen tulee samalla paikkakunnalla kuulua samaan kristilliseen kommunioon. Periaate on, ettei kukaan saa eikä voi valita kanssaan ehtoollispöytään kokoontuvia minkään muun kuin yhden uskon ja yhden kasteen perusteella. Teologisessa mielessä paikallisseurakunta on kirkon perusyksikkö, koska se kokoaa tietyssä paikassa elävät kristityt yhteiseen jumalanpalvelukseen. Forsbergin johtopäätös on, että mikäli paikallisseurakuntaperiaate ja sen sitominen kotikuntalakiin muodostuu kuitenkin kasteen ja kirkon jäseneksi ottamisen esteeksi ja siten kirkon lähetystehtävän kannalta ongelmalliseksi, on voitava soveltaa poikkeusmääräyksiä.

Maahanmuuttajatyöryhmä I esitti seuraavat vaihtoehdot:

- A Kotikuntalain 4 §:ssä tarkoitettua kotikuntaa vailla olevat henkilöt rinnastetaan *seurakunnan poissaolevaan väestöön*. Ratkaisu tarjoaisi laillisen perustan kasteen suorittamiselle näissä erityistapauksissa. KL 3:2 § 3 momenttia olisi laajennettava siten, että siinä otetaan huomioon myös kotikuntalaissa tarkoitettua kotikuntaa vailla olevat henkilöt.
- B Kirkkojärjestykseen tehdään tarvittavat muutokset, jotta kotikuntalain 4 §:ssä tarkoitettua kotikuntaa vailla olevat henkilöt voidaan rinnastaa *Porvoon sopimuskirkkojen jäseniin*. Tämä tarjoaisi kotikuntaa vailla oleville henkilöille mahdollisuuden tulla kastetuiksi. Tämä kuitenkin edellyttäisi kokonaiskirkollisen tai seurakunnallisen vierasrekisterin luomista.

Työryhmä ei kuitenkaan saavuttanut yksimielisyyttä, koska molemmissa sen esittämissä malleissa on ongelmia. Piispainkokouksen on työryhmän mukaan joka tapauksessa otettava kantaa parokiaaliperiaatteen soveltamiseen nykytilanteessa. Muuten ei kotikuntalain 4 §:ssä tarkoitettua kotikuntaa vailla olevien henkilöiden kaste- ja jäsenyyskysymyksiä voida ratkaista. Piispainkokouksen tulisi asettaa jatkotyöryhmä tätä selvitystyötä sekä muiden mietinnössä esitettyjen toimenpiteiden täytäntöönpanoa varten.

Maahanmuuttajatyöryhmä I:n mietinnössä tarkastellaan kasteen ohella kummiutta, rippikoulua ja konfirmaatiota, ehtoollista, kirkollista vihkimistä sekä hautaan siunaamista. Mikäli ulkomaalainen tai maahanmuuttaja otetaan kirkkomme jäseneksi, hänellä on samat kirkolliset oikeudet kuin suomalaisellakin. Avainasemassa ovat siis säännökset, jotka koskevat kirkon jäseneksi ottamisen perusteita.

Työryhmän mietintö oli käsiteltävänä piispainkokouksen istunnossa 12.-13.2.2002 (15 §). Tuolloisen valmistusvaliokunnan mielestä kirkon säännöksiä tulee muuttaa siten, että ne mahdollistavat myös Suomessa ilman vakinaista kotipaikkaa oleskelevien henkilöiden kastamisen ja ottamisen seurakunnan jäseniksi. Kirkossamme on periaatteellista teologisista syistä päätetty pitää kiinni parokiaalijärjestelmästä. Voidaan myös ajatella, että niin ikään teologisilla perusteilla tästä järjestelmästä osittain luovutaisiin ulkomaalaisten ja maahanmuuttajien osalta. Valmistusvaliokunta esitti harkittavaksi Maahanmuuttajatyöryhmän esittämistä ratkaisuista A-vaihtoehtoa. KL 3:2

§ 3 momenttia olisi laajennettava siten, että siinä otetaan huomioon myös kotikuntalaissa tarkoitettua kotikuntaa vailla olevat henkilöt.

Piispainkokous päätti (12.-13.2.2002; 15 §) asettaa jatkotyöryhmän, jonka tehtävänä oli

- a) laatia ohjeistus seurakuntien toiminnallisen yhteistyön toteuttamiseksi maahanmuuttajaryhmien kanssa;
- b) tehdä ehdotus kirkkolainsäädännön tarkistamiseksi yllä mainittujen periaatelinjausten (*Ulkomaalaisten ja maahanmuuttajien asema* –mietinnön toimenpidesuosituksat A ja B) mukaisesti siten, että ilman kotipaikkaoikeutta Suomessa olevien ulkomaalaisten kirkon jäsenyys tulisi mahdolliseksi.

Maahanmuuttajatyöryhmä II:n puheenjohtajana toimi piispainkokouksen sihteeri, dosentti Kalervo Salo sekä jäsenenä hallintopäällikkö Erkki Huhta, ulkosuomalaistyön apulaissihteeri Ilkka Mäkelä sekä kirkkohallituksen vs. lakimies Ulla Suotunen (1.3.2003 saakka). Työryhmä kutsui sihteerikseen vaikuttamistoiminnan koordinaattorin Timo Frilanderin Kirkon ulkomaanavun kotimaantyön toimistosta. Työryhmän pysyvinä asiantuntijajäseninä ovat toimineet Erkki Huhta jäätyään eläkkeelle, maahanmuuttajatyön sihteeri Marja-Liisa Laihia sekä hallintopäällikkö Mikko Tähkänen. Työryhmä on kuullut myös muita asiantuntijoita.

Maahanmuuttajatyöryhmä II

Jälkimmäinen työryhmä jätti 8.8.2003 piispainkokoukselle mietintönsä *Maahanmuuttajien jäsenyys seurakunnassa ja kirkkolainsäädännön tarkistaminen* (Sarja B 2003:7). Työryhmä II:n perusajatuksena on, että ratkaisuvälillä kaste- ja jäsenyyskysymyksissä jäisi kirkon omiin käsiin, mutta ratkaisulla olisi mahdollisimman vähän heijastusvaikutuksia yleiseen lainsäädäntöön.

Työryhmä I:n esittämistä vaihtoehtoista A (suomalaista kotikuntaa vailla olevien ulkomaalaisten rinnastaminen poissaolevaan väestöön) johtaisi työryhmä II:n mielestä tarpeettoman ja paikallisseurakuntien toiminnassa eriarvoistavan jäsenkategorian syntymiseen kirkon sisälle. Sen sijaan olisi tehtävä mahdolliseksi kirkon täysivaltainen jäsenyys, mikä edellyttää kotikuntavaatimuksen poistamista kirkkolaista.

Työryhmä I:n vaihtoehto B (suomalaista kotikuntaa vailla olevien henkilöiden rinnastaminen Porvoon sopimuskirkkojen jäseniin) johtaisi puolestaan monimutkaiseen selvittelyyn eri maiden kansalaisten kohtelun osalta, loisi useampia jäsenyyskategorioita, vaatisi joka tapauksessa kirkkolain muuttamista eikä kuitenkaan ratkaisisi varsinaista ongelmaa eli suomalaista kotikuntaa vailla olevien ulkomaalaisten kaste- ja jäsenyyskysymystä. Työryhmä II:n mielestä viittaus Porvoon sopimuskirkkoihin käy tarpeettomaksi, mikäli kotikuntavaatimusta lievennetään.

Maahanmuuttajatyöryhmä II:n mukaan kotikuntasäännösten purkamisen vaihtoehtoina voisivat olla periaatteessa mahdollisia 1) parokiaaliperiaatteen purkaminen ja 2) kasteen ja kirkon jäsenyyden keskinäisen kytkennän purkami-

nen. Vaihtoehto 1) aiheuttaisi merkittäviä heijastusvaikutuksia kirkkolainsäädännön kokonaisuuteen ja olisi kirkon jäsenyyteen pyrkivien ulkomaalaisten suhteellisen vähäistä lukumäärää ajatellen tarpeettoman järeä toimenpide.

Työryhmä II huomauttaa, että parokiaaliperiaatteeseen on viime aikoina kohdistunut runsaasti paineita eri tahoilta. Tämän periaatteen relevanssia olisi selvitettävä omana erityiskysymyksenään.

Vaihtoehto 2) eli kasteen ja seurakunnan jäsenyyden kytken purkaminen voisi olla mahdollista yleisen lainsäädännön estämättä, mutta ratkaisu on teologisesti mahdoton.

Maahanmuuttajatyöryhmä II:n esityksen mukaan kirkkolain kotikuntasäännöstä tulee muuttaa korvaamalla vaatimus kotikunnasta *asuinpaikalla* niiden henkilöiden osalta, joilla ei ole kotikuntalain 4 §:n tarkoittamaa kotikuntaa. Näiden kirkon jäseniksi tulevien henkilöiden jäsenyyshedellytyksistä on tarpeen lähemmin säätää kirkkojärjestyksessä.

Ratkaisua hahmotettaessa on syytä ottaa huomioon väestötietolaki (507/1993), laki uskontokuntien jäsenrekistereistä (614/1998) ja uskonnonvapauslaki (453/2003). Uskontokuntien jäsenrekistereistä annetun lain 4 § säätää jäsenrekistereihin kirjattavista minimitiedoista. Henkilötunnus ei tässä yhteydessä ole välttämätön ja se voidaan korvata syntymäajalla. Suomalaisen kotikunnan puuttumisesta tehdään merkintä rekisteriin. Muiden rekisteröintikysymysten selvittely jää maistraatin tehtäväksi (uskonnonvapauslain 4 § 3 mom.).

Henkilötunnusta ja/tai suomalaista kotikuntaa vailla olevan ulkomaalaisen tullessa kirkon jäseneksi hänen maassaolo-perusteidensa tutkiminen ei siis uuden uskonnonvapauslain ollessa voimassa kuulu paikallisseurakunnalle. Ilman kotikuntaa ja keskeisiä tunnistetietoja maassa oleva henkilö voidaan ottaa seurakunnan jäseneksi, mikäli hänen henkilöllisyydestään voidaan varmistua. Kaste johtaa jäsenyyteen siinä seurakunnassa, jonka alueella kastettavalla on asuinpaikka. Näissä tapauksissa henkilöstä kirjataan liittymiskaavakkeen edellyttämät tiedot ja ne toimitetaan toimivaltaiselle maistraatille.

Ratkaisun ongelmana on, että maahanmuuttajat eivät kaikissa tapauksissa halua tulla merkityiksi minkäänlaisiin rekistereihin. Tämän takia on korostettava, että uskonnollinen vakaumus on henkilötietolain (523/1999; 11-12 §) mukaan sallassapidettävä tieto.

Maahanmuuttajatyöryhmä II esittää, että piispainkokous kirkon ulkoasiain neuvostolta ja Väestörekisterikeskukselta lausunnon pyydettyään ryhtyisi toimenpiteisiin kirkkolainsäädännön muuttamiseksi. Työryhmä on laatinut esityksensä mukaiset luonnokset kirkkolain ja kirkkojärjestyksen täydentämiseksi uusilla säännöksillä. KL 3:2 §:n uudessa 3 momentissa säädettäisiin, että seurakunnan jäsenenä voi kirkkojärjestyksessä tarkemmin säännellyin perustein olla myös kotikuntaa vailla oleva henkilö siinä seurakunnassa, jonka alueella hän asuu. KJ 1:3 §:n uuden 3 momentin mukaan kirkon jäseneksi voisi tulla kotikuntaa vailla oleva henkilö, joka täyttää KJ 1:3 §:n 1 ja 2 momentissa säädetyt ehdot. Piispainkokous antaisi asiaa koskevia tarkempia määräyksiä.

Työryhmä on laatinut myös luonnokset piispainkokouksen päätökseksi suomalaista kotikuntaa vailla olevien kastamisesta ja ottamisesta kirkon jäseneksi (mietinnön liite 1) sekä piispainkokouksen päätökseksi maahanmuuttajaryhmien kanssa tehtävästä toiminnallisesta yhteistyöstä (liite 2). Samalla piispainkokouksen esitetään ryhtyvän toimenpiteisiin näitä ohjeita laajemman toiminnallisen oppaan laatimiseksi.

Maahanmuuttajatyöryhmä II esittää myös ryhdyttäväksi selvittämään, halutaanko kirkon hallintorakenteen myös tulevaisuudessa perustuvan parokiaaliperiaatteelle.

Valmistusvaliokunta

Maahanmuuttajatyöryhmä II:n esityksen pohjalta on mahdollista pitää kiinni eräistä kirkolle keskeisistä periaatteista. Ensinnäkin kastetoimitus, kasteopetus ja seurakunnan jäsenyys liittyisivät kiinteästi yhteen myös näissä tapauksissa. Ei voida ajatella kirkon jäsenyyttä ilman kastetta eikä pelkkää kastetoimitusta ilman siihen liittyvää kasteopetusta ja liittämistä Kristukseen uskovien yhteisöön. Toiseksi kasteen ja kirkon jäsenyyden saamisen perusteista tulee kirkon itsensä päättää. Ratkaisumalli tekisi mahdolliseksi noudattaa parokiaaliperiaatetta myös näissä tapauksissa. Näiden periaatteellisten näkökohtien lisäksi työryhmä II:n esittämä ratkaisu vastaisi myös kirkon ja valtion nykyistä työnjakoa väestökirjanpidon hoitamisessa sekä olisi uuden uskonnonvapauslain mukainen.

Valmistusvaliokunnan käsityksen mukaan dosentti Juhani Forsbergin selvitys parokiaaliperiaatteen teologisista perusteista sekä tästä periaatteesta poikkeamisen edellytyksistä

(Maahanmuuttajatyöryhmä I:n mietinnön liite 2) on tässä yhteydessä riittävä selonteko kyseisestä asiasta. Vaikka työryhmä II:n esittämä ratkaisu noudattaakin parokiaaliperiaatetta, jossakin myöhemmässä soveltamistilanteessa saattaa osoittautua tarpeelliseksi palata parokiaaliperiaatteen selvittelyyn. Tässä vaiheessa valmistusvaliokunta ei tehnyt asiasta esitystä.

Maahanmuuttajatyöryhmä II:n valmistelemat esitykset osoittavat, että juridisesti mutkikkaana pidetty asia näyttäisi olevan mahdollista käytännössä ratkaista lopultakin melko yksinkertaisesti. Ennen kirkolliskokoukselle tehtävää esitystä kirkkolainsäädännön muuttamiseksi on kuitenkin välttämätöntä pyytää Maahanmuuttajatyöryhmä II:n mietinnöstä Väestörekisterikeskuksen ja kirkkohallituksen lausunto. Asian periaatteellisen ja sisällöllisen merkityksen takia on aiheellista pyytää lausunto myös kirkon ulkoasiain neuvostolta.

Asiasta ei syntynyt keskustelua. Kirkolliskokoukselle mahdollisesti tehtävän esityksen sekä asiassa annettavien piispainkokouksen ohjeiden valmistelu jää myöhempään ajankohtaan. Valmistusvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti piispainkokous päätti yksimielisesti

pyytää mietinnöstä Maahanmuuttajien jäsenyys seurakunnassa ja kirkkolainsäädännön tarkistaminen (Suomen ev.-lut. kirkon keskushallinto. Sarja B 2003:7) Väestörekisterikeskuksen, kirkkohallituksen ja kirkon ulkoasiain neuvoston lausunnon 30.11.2003 mennessä.

13 §

Kirkollisten kielisäännösten tarkistaminen

Vuoden 2004 alusta tulee voimaan uusi kielilaki (423/2003), joka korvaa saman nimisen kielilain vuodelta 1922. Samaan aikaan astuvat voimaan myös laki julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta (424/2003) sekä valtioneuvoston asetus suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtionhallinnossa (481/2003). Kirkkohallituksessa valmistellaan kirkollisten kielisäännösten uudistamista siten, että ne ottavat huomioon sekä laeissa ja asetuksessa että koulutusjärjestelmässä tapahtuneet muutokset.

Asiaa oli valmisteltu kirkkohallituksen asettamassa työryhmässä, jonka puheenjohtajana on ollut kirkkoneuvos Matti Halttunen ja muina jäseninä lakimies Timo von Boehm, varatuomari Freija Häggblom, kirkkohallituksen sihteeri Katri Kuuskoski, lakimiesasessori Jussi Lilja ja lakimies Arja Rossinen. Työryhmä jätti hallintolakisäännösten implementointia koskevan mietintönsä kirkkohallitukselle 30.8.2002 (Suomen ev.-lut. kirkon keskushallinto, Sarja C 2002:11). Työryhmä jatkoi työtään kielisäännösten kohdalta ja teki mietintönsä suomen ja ruotsin kielen osalta hallituksen esityksen pohjalta (HE 92/2002). Saamen kielen osalta kyseeseen tulee lähinnä teknisluontoinen ratkaisu, jolla ajanmukaistetaan kirkkolain viittaussuhde. Työryhmä jätti toisen mietintönsä 16.12.2002 (Kirkkolain ja kirkkojärjestyksen kielisäännösten tarkistaminen. Suomen ev.-lut. kirkon keskushallinto. Sarja C 2003:1).

Mietinnöstä oli pyydetty lausunnot kaikilta tuomiokapituileilta ja 24 kaksikieliseltä seurakunnalta ja seurakuntayhty-

mältä. Tämän jälkeen asiaa valmisteltiin virkamiestyönä ja siitä valmistui 25.7.2003 päivätty luonnos, jossa saamen kieltä koskeva osio oli keskeneräinen. Tämä johtui siitä, että hallituksen esitys saamen kielilain on kesken ja se annetaan vasta syksyllä 2003 budjettilakina. Tämänkin lain on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2004 alusta. Tähän asiaan liittyi myös kaksikielisten suomalais-saamelaisten seurakuntien status ja kehittäminen. Kirkollisten kielisäännösten tarkistaminen on tarkoitus saattaa kirkolliskokouksen käsitelyyn yhtenä kokonaisuutena.

Valmisteluun liittyi muutosehdotuksia, jotka koskivat piisainkokouksen toimivaltaa. Tästä syystä kirkkohallitus pyysi piispainkokoukselta lausuntoa 25.7.2003 päivästä valmistusasiakirjasta. Aikataulu muodostui tiukaksi, mikäli tarkoituksena oli saada uudet säännökset voimaan vuoden 2004 alusta. Kirkkohallituksen oli tarkoitus käsitellä esitystään marraskuun kirkolliskokoukselle 16.9.2003.

Keskeiset uuden kielilain säädökset

Kielilain (423/2003) 3 §:n mukaan sitä ei sovelleta, ellei asianomaisissa laeissa muuta säädetä, evankelis-luterilaiseen kirkkoon, jonka kielistä säädetään kirkkolaissa (1054/1993). Vastaavasti lain julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta (424/2003) 1 §:n 3 momentissa sanotaan, että evankelis-luterilaisen kirkon henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta säädetään kirkkolaissa (1054/1993).

Piispainkokouksen päätöksissä vuodelta 1994, jotka koskivat kirkkoherroja ja kanttoreita, sidottiin kielitaidon osoitta-

minen valtion ja kuntien käyttämään järjestelmään. Tätä käytäntöä on tarkoitus soveltaa jatkossa myös muihin kirkon työntekijöihin.

Lain julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta 6 §:n 1 momentissa säädetään, että

valtion henkilöstöltä, jolta edellytetään säädettyinä kelpoisuusvaatimuksena korkeakoulututkintoa, vaaditaan kaksikielisessä viranomaisessa viranomaisen virka-alueen väestön enemmistön kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa sekä toisen kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa. Yksikielisessä viranomaisessa edellytetään viranomaisen kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa sekä toisen kielen tyydyttävää ymmärtämisen taitoa.

Saman pykälän 3 momentissa säädetään, että

valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää poikkeuksista 1 momentissa säädetyistä suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista, jos työtehtävät sitä edellyttävät tai jos eri kielten käyttämisestä edellyttävien työtehtävien jako viranomaisessa sen sallii taikka vaatimuksista poikkeamiselle on muita erityisen painavia syitä.

Saman pykälän 4 momentissa määrätään, että

muulle kuin 1 momentissa tarkoitettulle henkilöstölle asetettavista suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetuksella voidaan myös antaa valtuutus suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten säätämiseen asianomaisen ministeriön asetuksella niissä tapauksissa, joissa henkilöstölle ei kielitaitovaatimusten lisäksi aseteta muita kelpoisuusvaatimuksia.

Lain 7 §:n mukaan

valtion viranomaisten henkilöstölle voidaan asettaa muiden kielten taitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia työtehtävien sitä edellyttäessä ministeriön asetuksella, jollei niitä lain nojalla aseteta valtioneuvoston asetuksella.

Lain 8 §:n mukaan

virkaa täytettäessä tai muuhun palvelussuhteeseen otettaessa otetaan huomioon myös sellainen hakija, joka on osoittanut vaaditun kielitaidon hakuajan päätyttyä, jos tämä ei viivytä asian käsittelyä.

Lain 9 §:n mukaan

valtioneuvosto voi erityisestä syystä myöntää erivapauden lailla taikka valtioneuvoston tai ministeriön asetuksella säädetystä kielitaitoa koskevasta kelpoisuusvaatimuksesta, jollei laissa tai lain nojalla toisin säädetä.

Lain 10 §:n 1 ja 2 momentin mukaan

suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamista varten on valtionhallinnon kielitutkinnot kumpaakin kieltä varten. Tutkinnoissa voidaan osoittaa suomen tai ruotsin kielen erinomaisesti, hyvää tai tyydyttävää taitoa.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset tutkinnoista sekä tutkintotodistusten antamisesta.

Lain 13 §:n mukaan

valtioneuvoston asetuksella säädetään siitä, millä tavoin suomen tai ruotsin kielen taito voidaan valtionhallinnon kielitutkinnon suorittamisen sijasta osoittaa yleisistä kielitutkinnoista annetussa laissa (668/1994) tarkoitetuilla kielitutkinnoilla tai opintojen yhteydessä suoritetuilla kielikokeilla tai opinnoilla.

Uusi kielilaki ei juuri muuta voimassa olevan kielilain oikeudellisia ja hallinnollisia periaatteita. Kirkollista lainsäädäntöä ei ole tästä näkökulmasta tarpeen muuttaa. Uudessa kielilaissa ei kuitenkaan ole lainkaan kirkkoa koskevia säännöksiä, joihin nykyisin viitataan (KL 3:5 § 6 momentti). Viimeistään tästä syystä myös kirkollista lainsäädäntöä oli tarpeen muuttaa.

Kielisäännösten valmistelu kirkolliskokoukselle

Voimassa olevan KJ 6:10 §:n 1 momentin mukaan

kirkkoherran tulee täydellisesti hallita seurakunnan kieltä.

KJ 6:10 §:n 2 momentin mukaan

piispainkokous antaa tarkempia määräyksiä kirkkoherralta vaadittavasta kielitaidosta sekä määrää kanttorinviran haltijalta vaadittavasta kielitaidosta.

Tämän nojalla piispainkokous oli määrännyt 16.2.1994 kirkkoherralta vaadittavasta kielitaidosta seuraavasti (KS 64):

1 §

Kirkkoherran viran hakijan tulee osoittaa kielitaitonsa suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta annetussa asetuksessa (422/87) säädetyllä tavalla.

2 §

Kaksikielisessä seurakunnassa kirkkoherralta vaaditaan vähemmistön kielen hyvää suullista ja kirjallista taitoa.

Todistusta tästä kielitaidosta ei vaadita henkilöltä, joka on tällä kielellä suorittanut 23 joulukuuta 1964 annetun kirkkolain (635/64) 144 §:ssä tarkoitetun saarnanäytteen.

Piispainkokous on antanut 21.9.1994 päätöksen kanttoreilta vaadittavasta kielitaidosta (KS 67), jonka mukaan:

1 §

Kanttorin viran hakijan tulee osoittaa kielitaitonsa suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta annetussa asetuksessa (422/87) säädetyllä tavalla.

2 §

Kanttorilta vaaditaan seurakunnan enemmistön kielen hyvää suullista ja kirjallista taitoa.

Todistusta tästä kielitaidosta ei vaadita henkilöltä, joka on suorittanut piispainkokouksen syyskuun 18 päivänä 1984 kanttorilta vaadittavasta kielitaidosta antaman päätöksen 2 §:n 1 momentissa (KS 40) tarkoitetun tutkinnon.

3 §

Kaksikielisessä seurakunnassa kanttorilta vaaditaan vähemmistön kielen tyydyttävää suullista taitoa.

Todistusta tästä kielitaidosta ei vaadita henkilöltä, joka on suorittanut piispainkokouksen syyskuun 18 päivänä 1984 kanttorilta vaadittavasta kielitaidosta antaman päätöksen 3 §:n 1 momentissa (KS 40) tarkoitetun tutkinnon.

Muiden kuin kirkkoherran ja kanttorin kielitaidosta määrätään ennen uudistuksen toteuttamista seurakuntatasolla kielisäännössä sekä kirkon keskushallinnossa ja hiippakuntien tuomiokapitulissa johtosäännössä ja sen nojalla tehtävissä hallintopäätöksissä. Käytännössä seurakuntien viranhaltijoiden kielitaitomääräykset sisältyivät usein johtosääntöihin.

Ehdotuksen mukaan kirkkolakia muutettaisiin siten, että seurakuntayhtymän kielen määrittely seuraisi uuden kieli-lain säännöstä kuntayhtymän kielestä. Seurakunnan kielen osalta säännökset eivät muuttuisi. KL 3:5 §:n 5 momenttia, jonka mukaan tuomiokapitulit tekevät päätökset seurakun-

tien kielellisestä asemasta, ehdotetaan muutettavaksi siten, että päätöksen tekisi tuomiokapitulin asemesta kirkkohallitus. Ehdotuksessa katsottiin, että kirkkohallituksen tehtävät yleisviranomaisena ja seurakuntajaotuksesta päättävänä elimenä puoltavat tehtävän siirtämistä sen toimivaltaan.

Lisäksi kirkkolakiin tehtäisiin uusi säännös kirkon ja hiippakunnan viranomaisten kielestä. Tuomiokapituli ja hiippakuntavaltuusto olisivat yksikielisiä, jos hiippakuntaan kuuluu vain yksikielisiä seurakuntia. Kirkolliskokous, piispainkokous, kirkkohallitus ja sen toimielimet sekä Kirkon sopimusvaltuuskunta puolestaan olisivat kaksikielisiä viranomaisia. Tällä päätöksellä on vaikutusta mm. henkilöstön kielitaitovaatimuksiin, näiden viranomaisten tiedottamistoimintaan ja virallisten dokumenttien laadintaan.

Kirkollishallinnossa noudatettaisiin soveltuvin osin kielilain säädöksiä oikeudesta käyttää suomea ja ruotsia asioitaessa viranomaisten kanssa. Samoin noudatettaisiin kielilain intentiota koulutuksen ja henkilöstöpoliittisten toimien osalta, jotka takaavat työssä tarvittavan kielitaidon. Virkaa täytettäessä olisi varmistuttava työtehtävien edellyttämän kielitaidon omaamisesta (voi olla muukin kuin suomi ja ruotsi). Palvelussuhteeseen otettaessa huomioidaan myös hakija, joka on osoittanut vaaditun kielitaidon hakuajan päättymisen jälkeen.

Uudistuksen jälkeen piispainkokous ei enää antaisi määräyksiä kirkkoherralta ja kanttorilta vaadittavasta kielitaidosta (KJ 6:10 § 2 momentti), sillä valtuutussäännös ehdotetaan poistettavaksi. Kielisääntö olisi kaksikielisissä seurakunnissa pakollinen. Sitä ei kuitenkaan enää alistettaisi tuo-

miokapitulin vahvistettavaksi. Suomen ja ruotsin kielen kielitaidon osoittaminen tapahtuisi siten kuin valtioneuvoston asetus suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtionhallinnossa (481/2003) säätää.

Kirkkoherralta vaadittaisiin yksikielisessä seurakunnassa sen kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa sekä toisen kielen tyydyttävää ymmärtämisen taitoa. Kaksikielisessä seurakunnassa edellytettäisiin seurakunnan enemmistön kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa sekä toisen kielen hyvää suullista ja kirjallista taitoa. Tämä vastaa nykyisiä piispainkokouksen määräyksiä. Kanttorin osalta kielitaitovaatimus jäisi kielisäännössä tai johtosäännössä määrättäväksi, mikäli se ei määräytyisi yleissäännön perusteella.

Yleissäännön mukaan kirkollishallinnon henkilö, jolta edellytetään korkeakoulututkintoa, vaadittaisiin yksikielisessä viranomaisessa viranomaisen kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa sekä toisen kielen tyydyttävää ymmärtämisen taitoa. Kaksikielisessä viranomaisessa häneltä edellytettäisiin viranomaisen virka-alueen enemmistön kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa sekä toisen kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa. Kirkollishallinnon muulta henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta määrättäisiin johtosäännössä tai erillisessä kielisäännössä. Niissä voitaisiin antaa pääsäännöstä poikkeavia kielitaitovaatimuksia myös korkeakoulututkintoa edellyttävien virkojen osalta.

Ehdotuksen mukainen kielitaito saavutetaan yleensä jo opintojen yhteydessä (ylioppilastutkinto tai korkeakouluopinnot). Valtioneuvoston asetus suomen ja ruotsin kielen taidon

osoittamisesta (481/2003) määrää esimerkiksi, että tutkintoa, jolla osoitetaan suomen tai ruotsin kielen erinomainen suullinen tai kirjallinen taito, ei vaadita siltä, joka on kyseisellä kielellä suorittanut ylioppilastutkinnon, johon sisältyy vähintään arvosana *eximia cum laude approbatur* suomi toisena kielenä tai ruotsi toisena kielenä kokeessa. Vastaavasti tutkintoa, jolla osoitetaan suomen tai ruotsin kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito, ei vaadita siltä, joka on kyseisellä kielellä suorittanut ylioppilastutkinnon, johon sisältyy vähintään arvosana *magna cum laude approbatur* suomi toisena kielenä tai ruotsi toisena kielenä -kokeessa taikka suorittanut korkeakoulussa kypsyysnäytteen. Todistusta tyydyttävästä suomen tai ruotsin kielen ymmärtämisen taidosta ei vaadita siltä, joka on suorittanut vähintään arvosanan *cum laude approbatur* toisen kotimaisen kielen pitkässä oppimäärässä (a-kieli) tai vähintään arvosanan *eximia cum laude approbatur* toisen kotimaisen kielen keskipitkässä oppimäärässä (b-kieli) sisältävän ylioppilastutkinnon (valtioneuvoston asetus suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtionhallinnossa 18 § 2 momentti).

KL 6:1 §:n 4 momenttia ehdotetaan täydennettäväksi siten, että siinä säädettäisiin kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista myönnettävän erivapauden mahdollisuudesta sekä viranomaisesta, joka erivapauden voisi myöntää. Erivapauden voisi myöntää seurakunnan tai seurakuntayhtymän papin, lehtorin ja kanttorin viran hakijan osalta asianomainen tuomiokapituli. Muiden osalta erivapauden myöntäisi viranomainen, jonka toimivaltaan viran perustaminen kuuluu. Erivapaus voitaisiin myöntää ainoastaan erittäin painavista syistä.

Ehdotuksen arviointia

Ehdotus vaikutti tasapainoiselta kokonaisuudelta. Siinä oli otettu huomioon valtion lainsäädännössä toteutuva kehitys sekä tästä aiheutuva muutostarve. Lainsäädännön muuttamisen ei silti tarvitsisi merkitä olemassa olevien käytäntöjen radikaalia muuttumista.

Ehdotus säännöksestä, jonka mukaan kirkolliskokous, piispainkokous, kirkkohallitus ja sen toimielimet sekä Kirkon sopimusvaltuuskunta olisivat kaksikielisiä viranomaisia, oli perusteltu. Toiminta käytännössä tapahtuisi enemmistön kielen mukaisesti, mutta päätös turvaisi riittävässä määrin myös vähemmistön kielen aseman.

Hiippakunta olisi kaksikielinen viranomainen, mikäli siihen kuuluisi kaksikielisiä seurakuntia tai seurakuntayhtymiä. Kielilain 32 §:n 2 momentissa sanotaan, että kaksikielisen viranomaisen on laadittava ilmoitukset, kuulutukset ja julkipanot sekä muut yleisölle annettavat tiedotteet suomen ja ruotsin kielellä. Tämä ei kuitenkaan merkitsisi sitä, että tuomiokapitulin olisi kaikessa tiedottamisessaan toimittava kaksikielisesti. Siellä missä toimintaympäristö edellyttäisi ainoastaan yhden kielen käyttöä (esimerkiksi yksikielinen seurakunta), riittäisi edelleenkin vain tämän kielen käyttäminen.

Päätöksen seurakunnan kielestä voisi hyvin tehdä tuomiokapitulin asemesta kirkkohallitus. Kysymys on lähinnä teknisluonteisesta ratkaisusta, johon ei sisälly harkintavaltaa. Kirkkohallituksen tehtävät yleisviranomaisena ja seurakuntajaotuksesta päättävänä elimenä puoltaisivat tehtävän

siirtämistä sen toimivaltaan.

Ehdotuksen mukaan piispainkokous ei enää päättäisi kirkkoherran tai kanttorin kielitaitovaatimuksesta. Seurakuntien toiminnan kannalta tilanne ei kirkkoherrojen osalta muuttuisi, sillä kirkkojärjestykseen ehdotettu kielitaitovaatimus noudattaa piispainkokouksen päätöstä.

Verrattaessa kaksikielisen seurakunnan kirkkoherran viran ja kirkon kaksikielisten viranomaisten (kirkolliskokous, kirkkohallitus ja sen alaiset toimielimet sekä Kirkon sopimusvaltuuskunta) ehdotettuja kielitaitovaatimuksia keskenään oli syytä kiinnittää huomiota siihen, että kirkkoherralta edellytetään kelpoisuusvaatimuksena parempaa kielitaitoa kuin muilta kirkon viranhaltijoilta. Kirkon kaksikielisten viranomaisten kielitaitovaatimus noudattaisi vastaavaa valtion ja kunnan käytäntöä. Tätä linjaa ei katsottu olevan mielekäästä kiristää. Mikäli haluttaisiin samaistaa kaksikielisen seurakunnan kirkkoherran viran kielitaitovaatimus kirkon kaksikielisten viranomaisten ja valtion sekä kunnan vastaavan käytännön mukaiseksi, merkitsisi tämä kirkkoherran kielitaitovaatimuksen laskemista.

Muiden kuin kirkkoherrojen kielitaitovaatimuksen määrittelyssä lähdetäisiin tulevaisuudessa lakiin kirjoitetusta pääsäännöstä, johon voidaan tehdä paikallistasolla poikkeuksia esim. kielisäännössä tai johtosäännössä. Tämä menettelytapa olisi periaatteessa joustava ja käyttökelpoinen.

Yhden ongelmakohdan saattaisivat aiheuttaa ne viranhaltijat, joiden kelpoisuudesta tuomiokapituli antaa lausunnot (kappalaiset, vakinaiset lehtorit, kanttorit). Mikäli kielisäännön alistusvaatimuksesta luovutaan, saattaisi käydä niin, että tuomiokapituli ei tiedä yleisestä tilanteesta poikkeavan vi-

ran kielitaitovaatimuksen olemassaolosta. Pahimmillaan kapituli voisi lausunnossaan todeta jonkun viranhaltijan olevan pätevän, vaikka hän ei sitä kielisäännön määräyksen tähden ole. Kielitaitovaatimuksen tulisi toki ilmetä jo hakuilmoituksessa. Mikäli asia nähdään ongelmaksi, se voitaisiin korjata säilyttämällä kielisäännön alistamisvelvoite tuomiokapituleille. Lausunnossa lähdettiin kuitenkin siitä, että tämä asia voidaan hoitaa tiedostusta tehostamalla: viran kelpoisuusvaatimukset kielitaidon osalta on saatettava myös asianomaisen tuomiokapitulin tietoon.

Toisen ongelmakohdan saattaisi aiheuttaa virat, joihin voi pätevyitä erilaisen koulutuksen avulla. Diakonian, nuorisotyön ja tiettyihin kanttorin virkoihin päteviä hakijoita on sekä AMK-tutkinnon (korkeakoulututkinto) että siirtymäsäännösten nojalla opistotasaisen tutkinnon suorittaneita. Eri tavoin virkaan pätevyityneiden kielitaitovaatimus on pääsäännön mukaan erilainen, ellei asiasta kielisäännössä tai johtosäännössä toisin määrätä. Tästä saattaa aiheutua sekaannusta.

Lain voimaantulo saattaisi aiheuttaa yllätyksiä joillekin niistä kirkon työntekijöistä, jotka työskentelevät yksikielisessä ympäristössä. Työtehtävissä, joihin vaaditaan korkeakoulututkinto, edellytetään toisen kotimaisen kielen tyydyttävää ymmärtämisen taitoa. Tämä voidaan osoittaa esimerkiksi ylioppilastutkinnon avulla. Mikäli tässä tutkinnossa saatu arvosana ei olisi riittävän korkea, merkitsisi tämä, että henkilö ei ole hakukelpoinen uusiin virkoihin ilman kielitutkinnon suorittamista valtion hallinnon käytännön mukaisesti.

Kaksikielisten viranomaisten osalta kielitaitovaatimus on ehdotettu pidettäväksi varsin alhaisella tasolla. Tosiasiallisesti toisen kotimaisen kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito ei anna riittävää pohjaa palvella kahdella kielellä. Silti yleensä hallinnossa on lähdetty siitä, että kelpoisuusvaatimusten rimaa ei tule nostaa liian korkealle. Tämä saattaisi aikaansaada tilanteen, jossa monin eri tavoin päteväytyneet ja sopivat kandidaatit ei kielitaitovaatimuksen tähden voisi saada virkaa. Riittävä kielitaito onkin hyvä varmistaa normaalitilanteessa muutoin kuin pätevyysvaatimusten kautta. Valintatilanteessa hyvä kielitaito voitaisiin ottaa huomioon ja työnantaja voisi koulutuksen avulla varmistaa, että työntekijöillä on työn hoitamiseen riittävä kielitaito. Yleensä jo koulusivistyksen perusteella työntekijöillä on minimivaatimusta korkeampi kielitaito.

Piispainkokouksen osalta siirtyminen kaksikieliseksi viranomaiseksi ei aiheuttaisi merkittäviä muutoksia. Kielilain 32 §:n toisessa momentissa säädetään, että *kaksikielisen viranomaisen ilmoitukset, kuulutukset ja julkipanot sekä muut yleisölle annettavat tiedotteet tulee antaa suomen ja ruotsin kielellä*. Piispainkokouksen lienee vastaisuudessa harkittava päätöstensä julkaisemista myös ruotsiksi.

Ehdotettu erivapauden myöntämiskäytäntö vaikuttaa hyvältä ja perustellulta. Käytännössä tällaisia anomuksia todennäköisesti ei esiinny usein.

Valmistusvaliokunta katsoi, että kirkkohallituksessa valmisteltavana ollut ehdotus kirkollisten kielisäännösten tarkistamiseksi oli mielekäs ja toteuttamiskelpoinen. Uudistus voisi toteutua sen pohjalta. Valmistusvaliokunta puolsi esityksen hyväksymistä.

Käydyssä keskustelussa puheenvuoroja käyttivät Salmi, Huotari, Vikström, Särkiö ja Komulainen. Salmi kysyi, miten uudistus vaikuttaisi saamen kielen osalta Oulun tuomiokapitulin toimintaan. Piispainkokouksen sihteeri vastasi, että hallitus on valmistelemassa tästä asiasta erillistä lakiesitystä. Hallituksen esityksestä on olemassa alustava kaavailu. Toteutuessaan uusi laki vaikuttaisi Oulun tuomiokapitulin työhön, sillä sen tulisi voida tarjota tiettyjä palveluja tarvittaessa myös saamen kielellä.

Huotari totesi muutoksen lisäävän kustannuksia. Vikström katsoi lain osoittavan, että missään maailmassa vähemmistön kieliasemaa ei ole hoidettu niin hyvin kuin Suomessa. Särkiö totesi, että varsinkin kirkkoherran viran täytön osalta kielitaitovaatimus saattaa aiheuttaa ongelmia. Komulainen katsoi, että kirkkoherran virassa oleva ei jatkossa voi kaikissa tapauksissa hakea toista kirkkoherran virkaa edes yksikielisessä seurakunnassa kielitaitovaatimuksen tähden.

Piispainkokous päätti yksimielisesti valmistusvaliokunnan esityksen mukaisesti

antaa kirkkohallitukselle liitteen mukaisen lausunnon.

Liite

Piispainkokouksen lausunto 1/2003 kirkkohallitukselle
ASIANRO 2003-00113

KIRKOLLISTEN KIELISÄÄNNÖSTEN TARKISTAMINEN

Vuoden 2004 alusta tulee voimaan uusi kielilaki (423/2003), joka korvaa saman nimisen kielilain vuodelta 1922. Samaan aikaan tulee voimaan laki julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta (424/2003) sekä valtioneuvoston asetus suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtionhallinnossa (481/2003). Kirkkohallituksessa valmistellaan kirkollisten kielisäännösten uudistamista siten, että ne ottavat huomioon sekä lainsäädännössä että koulutusjärjestelmässä tapahtuneet muutokset.

Ehdotuksen keskeinen sisältö

Ehdotuksen mukaan kirkkolakia muutettaisiin siten, että seurakuntayhtymän kielen määrittely seuraisi uuden kielilain säännöstä kuntayhtymän kielestä. Seurakunnan kielen osalta säännökset eivät muuttuisi. Nykyisen KL 3:5 §:n 5 momentin mukaan tuomiokapitulit tekevät päätökset seurakuntien kielellisestä asemasta. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että päätöksen tekisi tuomiokapitulin asemasta kirkkohallitus. Ehdotuksessa katsotaan, että kirkkohallituksen tehtävät yleisviranomaisena ja seurakuntajaotuksesta päättävänä elimenä puoltavat tehtävän siirtämistä sen toimivaltaan.

Lisäksi kirkkolakiin tulisi uusi säännös kirkon ja hiippakunnan viranomaisten kielestä. Tuomiokapituli ja hiippakuntavaltuusto olisivat yksikielisiä, jos hiippakuntaan kuuluu vain yksikielisiä seurakuntia. Kirkolliskokous, piispainkokous, kirkkohallitus ja sen toimielimet sekä Kirkon sopimusvaltuuskunta puolestaan olisivat kaksi-

kielisiä viranomaisia. Tällä päätöksellä on vaikutusta mm. henkilöstön kielitaitovaatimuksiin, näiden viranomaisten tiedottamistoimintaan ja virallisten dokumenttien laadintaan.

Kirkollishallinnossa noudatettaisiin soveltuvin osin kielilain säädöksiä oikeudesta käyttää suomea ja ruotsia asioitaessa viranomaisten kanssa. Samoin noudatettaisiin kielilain intentiota koulutuksen ja henkilöstöpoliittisten toimien osalta, jotka takaavat työssä tarvittavan kielitaidon. Virkaa täytettäessä on varmistuttava työtehtävien edellyttämän kielitaidon omaamisesta (voi olla muukin kuin suomi ja ruotsi). Palvelussuhteeseen otettaessa huomioidaan myös hakija, joka on osoittanut vaaditun kielitaidon hakuajan päättymisen jälkeen.

Uudistuksen toteuduttua piispainkokous ei enää antaisi määräyksiä kirkkoherralta ja kanttorilta vaadittavasta kielitaidosta (KJ 6:10 § 2 momentti), sillä valtuutussäännös ehdotetaan poistettavaksi. Kielisääntö olisi kaksikielisissä seurakunnissa pakollinen. Sitä ei kuitenkaan enää alistettaisi tuomiokapitulin vahvistettavaksi. Suomen ja ruotsin kielen kielitaidon osoittaminen tapahtuisi siten kuin valtioneuvoston asetus suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtionhallinnossa säätää.

Kirkkoherralta vaadittaisiin yksikielisessä seurakunnassa sen kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa sekä toisen kielen tyydyttävää ymmärtämisen taitoa. Kaksikielisessä seurakunnassa edellytettäisiin seurakunnan enemmistön kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa sekä toisen kielen hyvää suullista ja kirjallista taitoa. Tämä vastaa nykyisiä piispainkokouksen määräyksiä. Kanttorin osalta kielitaitovaatimus jäisi kielisäännössä tai johtosäännössä määrättäväksi, mikäli se ei määräytyisi yleissäännön perusteella.

Yleissäännön mukaan kirkollishallinnon henkilö, jolta edellytetään korkeakoulututkintoa, vaaditaan yksikielisessä viranomaisessa viranomaisen kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa sekä toisen kielen tyydyttävää ymmärtämisen taitoa. Kaksikielisessä viranomaisessa häneltä edellytettäisiin viranomaisen virka-alueen enemmistön kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa sekä toi-

sen kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa. Kirkollishallinnon muulta henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta määrättäisiin johtosäännössä tai erillisessä kielisäännössä. Niissä voidaan antaa myös tarkempia kielitaitovaatimuksia myös korkeakoulututkintoa edellyttävien virkojen osalta.

Ehdotuksen mukainen kielitaito saavutetaan yleensä jo opintojen yhteydessä (ylioppilastutkinto tai korkeakouluopinnot). Valtioneuvoston asetus suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta (481/2003) määrää esimerkiksi, että tutkintoa, jolla osoitetaan suomen tai ruotsin kielen erinomainen suullinen tai kirjallinen taito, ei vaadita siltä, joka on kyseisellä kielellä suorittanut ylioppilastutkinnon, johon sisältyy vähintään arvosana *eximia cum laude approbatur* suomi toisena kielenä tai ruotsi toisena kielenä kokeessa. Vastaavasti tutkintoa, jolla osoitetaan suomen tai ruotsin kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito, ei vaadita siltä, joka on kyseisellä kielellä suorittanut ylioppilastutkinnon, johon sisältyy vähintään arvosana *magna cum laude approbatur* suomi toisena kielenä tai ruotsi toisena kielenä -kokeessa taikka suorittanut korkeakoulussa kypsyysnäytteen. Todistusta tyydyttävästä suomen tai ruotsin kielen ymmärtämisen taidosta ei vaadita siltä, joka on suorittanut vähintään arvosanan *cum laude approbatur* toisen kotimaisen kielen pitkässä oppimäärässä (a-kieli) tai vähintään arvosanan *eximia cum laude approbatur* toisen kotimaisen kielen keskipitkässä oppimäärässä (b-kieli) sisältävän ylioppilastutkinnon (valtioneuvoston asetus suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtionhallinnossa 18 § 2 momentti).

KL 6:1 §:n 4 momenttia ehdotetaan täydennettäväksi siten, että siinä säädettäisiin kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista myönnettävän erivapauden mahdollisuudesta sekä viranomaisesta, joka erivapauden voisi myöntää. Erivapauden voisi myöntää seurakunnan tai seurakuntayhtymän papin, lehtorin ja kanttorin viran hakijan osalta asianomainen tuomiokapituli. Muiden osalta erivapauden myöntäisi viranomainen, jonka toimivaltaan viran perustaminen kuuluu. Erivapaus voitaisiin myöntää ainoastaan erittäin painavista syistä.

Ehdotuksen arviointia

Ehdotus vaikuttaa tasapainoiselta kokonaisuudelta. Siinä on otettu huomioon valtion lainsäädännössä toteutuva kehitys sekä tästä aiheutuva muutostarve. Lainsäädännön muuttumisen ei silti tarvitse merkitä olemassa olevien käytäntöjen radikaalia muuttumista.

Ehdotus säännöksestä, jonka mukaan kirkolliskokous, piispainkokous, kirkkohallitus ja sen toimielimet sekä Kirkon sopimusvaltuuskunta ovat kaksikielisiä viranomaisia, on perusteltu. Toiminta käytännössä tapahtuu enemmistön kielen mukaisesti, mutta päätös turvaa riittävässä määrin myös vähemmistön kielen aseman.

Hiippakunta on kaksikielinen viranomainen, mikäli siihen kuuluu kaksikielisiä seurakuntia tai seurakuntayhtymiä. Kielilain 32 §:n 2 momentissa sanotaan, että kaksikielisen viranomaisen on laadittava ilmoitukset, kuulutukset ja julkipanoset sekä muut yleisölle annettavat tiedotteet suomen ja ruotsin kielellä. Tämä ei kuitenkaan merkinne sitä, että tuomiokapitulin olisi kaikessa tiedottamisessaan toimittava kaksikielisesti. Siellä missä toimintaympäristö edellyttää ainoastaan yhden kielen käyttöä (esimerkiksi yksikielinen seurakunta), riittänee edelleenkin vain tämän kielen käyttäminen.

Päätöksen seurakunnan kielestä voi hyvin tehdä tuomiokapitulin asemesta kirkkohallitus. Kysymys on lähinnä teknisluonteisesta ratkaisusta, johon ei sisälly harkintavaltaa. Kirkkohallituksen tehtävät yleisviranomaisena ja seurakuntajaotuksesta päättävänä elimenä puoltavat tehtävän siirtämistä sen toimivaltaan.

Ehdotuksen mukaan piispainkokous ei enää päättäisi kirkkoherran tai kanttorin kielitaitovaatimuksesta. Seurakuntien toiminnan kannalta tilanne ei kirkkoherrojen osalta muutu, sillä kirkkojärjestykseen ehdotettu kielitaitovaatimus noudattaa piispainkokouksen päätöstä.

Verrattaessa kaksikielisen seurakunnan kirkkoherran viran ja kirkon kaksikielisten viranomaisten (kirkolliskokous, kirkkohallitus ja sen alaiset toimielimet sekä Kirkon sopimusvaltuuskunta) ehdotettuja kielitaitovaati-

muksia keskenään on huomattava, että kirkkoherralta edellytetään kelpoisuusvaatimuksena parempaa kielitaitoa kuin muilta kirkon viranhaltijoilta. Kirkon kaksikielisten viranomaisten kielitaitovaatimus noudattaa vastaavaa valtion ja kunnan käytäntöä. Tätä linjaa ei liene mielekästä kiristää. Mikäli halutaan samaistaa kaksikielisen seurakunnan kirkkoherran viran kielitaitovaatimus kirkon kaksikielisten viranomaisten ja valtion sekä kunnan vastaavan käytännön mukaiseksi, merkitsisi tämä kirkkoherran kielitaitovaatimuksen laskemista.

Muiden kuin kirkkoherrojen kielitaitovaatimuksen määrittelyssä lähdetään lakiin kirjoitetusta pääsäännöstä, johon voidaan tehdä paikallistasolla poikkeuksia esim. kielisäännössä tai johtosäännössä. Tämä menettelytapa on periaatteessa joustava ja käyttökelpoinen.

Yhden ongelmakohdan saattaa aiheuttaa ne viranhaltijat, joiden kelpoisuudesta tuomiokapituli antaa lausunnot (kappalaiset, vakinaiset lehtorit, kanttorit). Mikäli kielisäännön alistusvaatimuksesta luovutaan, saattaa tilanne aiheuttaa sen, että kapituli ei tiedä yleisestä tilanteesta poikkeavan viran kielitaitovaatimuksen olemassaolosta. Pahimmillaan kapituli voi lausunnossaan todeta jonkun viranhaltijan olevan pätevän, vaikka hän ei sitä kielisäännön määräyksen tähden ole. Kielitaitovaatimuksen tulisi toki ilmetä jo hakuilmoituksessa. Mikäli asia nähdään ongelmaksiksi, se voidaan korjata säilyttämällä kielisäännön alistamisvelvoite tuomiokapituleille. Asia voidaan todennäköisesti hoitaa myös varmistumalla riittävästä ilmoitusmenettelystä: viran kelpoisuusvaatimukset kielitaidon osalta on saatettava myös asianomaisen tuomiokapitulin tietoon.

Toisen ongelmakohdan saattaa aiheuttaa virat, joihin voi pätevoityä erilaisen koulutuksen avulla. Diakonian, nuorisotyön ja tiettyihin kanttorin virkoihin päteviä hakijoita on sekä AMK-tutkinnon (korkeakoulututkinto) että siirtymäsäännösten nojalla opistotasaisen tutkinnon suorittaneita. Eri tavoin virkaan pätevoityneiden kielitaitovaatimus on pääsäännön mukaan erilainen, ellei asiasta kielisäännössä tai johtosäännössä toisin määrätä. Tästä saattaa aiheutua sekaannusta.

Lain voimaan tulo saattaa aiheuttaa yllätyksiä joillekin niistä kirkon työntekijöistä, jotka työskentelevät yksikielisessä ympäristössä. Työtehtävissä, joihin vaaditaan korkeakoulututkinto, edellytetään toisen kotimaisen kielen tyydyttävää ymmärtämisen taitoa. Tämä voidaan osoittaa esimerkiksi ylioppilastutkinnon avulla. Mikäli tässä tutkinnossa saatu arvosana ei ole riittävän korkea, merkitsee tämä, että henkilö ei ole hakukelpoinen uusiin virkoihin ilman kielitutkinnon suorittamista valtion hallinnon käytännön mukaisesti.

Kaksikielisten viranomaisten osalta kielitaitovaatimus on varsin alhaisella tasolla. Tosiasiallisesti toisen kotimaisen kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito ei anna riittävää pohjaa palvelulla kahdella kielellä. Silti yleensä hallinnossa on lähdetty siitä, että kelpoisuusvaatimusten rimaa ei tule nostaa liian korkealle. Tämä saattaisi aikaansaada tilanteen, jossa monin eri tavoin pätevöitynyt ja sopiva kandidaatti ei kielitaitovaatimuksen tähden voi saada virkaa. Riittävä kielitaito onkin hyvä varmistaa normaalitilanteessa muutoin kuin pätevyysvaatimusten kautta. Valintatilanteessa hyvä kielitaito voidaan ottaa huomioon ja työnantaja voi koulutuksen avulla varmistaa, että työntekijöillä on työn hoitamiseen riittävä kielitaito. Yleensä jo koulusivistyksen perusteella työntekijöillä on minimivaatimusta korkeampi kielitaito.

Piispainkokouksen osalta siirtyminen kaksikieliseksi viranomaiseksi ei aiheuta merkittäviä muutoksia. Kielilain 32 §:n toisessa momentissa säädetään, että *kaksikielisen viranomaisen ilmoitukset, kuulutukset ja julkipanot sekä muut yleisölle annettavat tiedotteet tulee antaa suomen ja ruotsin kielellä*. Tämä merkinnee sitä, että piispainkokouksen on vastaisuudessa harkittava päätöstensä julkaisemista myös ruotsiksi.

Ehdotettu erivapauden myöntämiskäytäntö vaikuttaa hyvältä ja perustellulta. Käytännössä tällaisia anomuksia todennäköisesti ei esiinny usein.

Piispainkokous katsoo, että kirkkohallituksessa valmisteltavana oleva ehdotus kirkollisten kielisäännösten tarkistamiseksi on miele-

käs ja toteuttamiskelpoinen. Uudistus voi toteutua sen pohjalta. Piispainkokous puoltaa esityksen hyväksymistä.

Porissa 9 päivänä syyskuuta 2003

Arkkipiispa

Jukka Paarma

Piispainkokouksen sihteeri

Kalervo Salo

Piispainkokouksen istunto keskeytettiin 9.9.2003 klo 14.30.

Istuntoa jatkettiin 10.9.2003 klo 9.00 Keski-Porin kirkossa vietetyn aamuehtoollisen jälkeen.

Läsnä oleviksi merkittiin samat kuin edellisenä istuntopäivänä paitsi piispa Eero Huovinen ja piispainkokouksen teologinen sihteeri Hannu Juntunen (sairastunut).

-----

14 §

Teologikoulutustoimikunnan esityksiä

Piispainkokouksen asettama kirkon teologikoulutustoimikunta oli lähettänyt piispainkokoukselle tiedoksi pöytäkirjan nro 2/2003 kokouksestaan 11.4.2003. Tässä kokouksessaan toimikunta päätti muun muassa esittää piispainkokoukselle kirkon Bologna-työryhmän asettamista, mikä oli erillisenä asiana käsiteltävänä piispainkokouksen tässä istunnossa (11 §).

Mainitussa kokouksessaan teologikoulutustoimikunta päätti myös kiinnittää piispainkokouksen huomiota siihen, miten teologisten tiedekuntien kanssa käydyn neuvottelun mukaisesti tiedekuntien toimesta sovelletaan ammattikorkeakoulututkinnon vastaavuutta teologisia tutkintoja suoritettaessa. Tiedekuntien kanssa käytyjen neuvottelujen tulokset ovat teologikoulutustoimikunnan pöytäkirjan liitteinä.

Teologikoulutustoimikunnan pöytäkirjan yhteydessä oli piispainkokoukselle toimitettu tiedoksi myös Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan opintotoimiston muistio, joka koski eriteitse pappisvirkaan vaadittavien teologisten opintojen ja teologisten tiedekuntien nykyisten tutkintorakenteiden vastaavuuksiin liittyviä eräitä ongelmakohtia. Kysymyksessä oli nykymuotoisten teologian kandidaatin (120 ov) ja maisterin (160 ov) tutkintojen suhde piispainkokouksen päätöksen (KS 84/12.2.2002) mukaan eriteitse pappisvirkaan pyrkiviltä vaadittaviin teologisiin opintoihin (120 tai 160 ov).

Mainittujen asioiden lisäksi teologikoulutustoimikunnan pöytäkirjassa oli muutakin piispainkokouksen tietoon saatettavaa, hyödyllistä informaatiota.

Valmistusvaliokunta totesi, että eriteitse pappisvirkaan pyrkivillä on tavallisesti suoritettuna jokin kirkollinen, tavallisesti opisto- tai AMK-tutkinto, jonka osalta hakijat usein kysyvät aikaisempien kirkollisten opintojen ja teologisten tiedekuntien opintojen vastaavuuksista. Nämä vastaavuudet ovat tiedekuntien itsenäisesti päätettävissä, eikä piispainkokous voi puuttua asiaan. Näitä ns. pappiserivapauksia käsiteltäessä on kuitenkin hyödyllistä myös piispainkokouksen valmisteluissa olla selvillä tiedekuntien nyt antamista yleisohjeista.

Nykymuotoisen teologisten tutkintojen ja piispainkokouksen vaatimien 120 tai 160 opintoviikon teologisten opintojen suhde on luontevaa selvittää tässä istunnossa asetetun Bologna-työryhmän toimesta. Samoin AMK-tutkintojen ja yliopistotutkintojen suhteiden hahmottaminen Bologna-prosessin perusajatusten mukaisesti liittyy Bologna-työryhmän toimialaan.

Asiasta ei syntynyt keskustelua. Valmistusvaliokunnan esityksen mukaisesti piispainkokous päätti yksimielisesti

- 1. merkitä tiedoksi kirkon teologikoulutustoimikunnan pöytäkirjan nro 2/2003 liitteineen; ja*
- 2. lähettää edellä mainitun pöytäkirjan liitteineen Bologna-työryhmälle huomioon otettavaksi ja toimenpiteitä varten.*

15 §

Kirkon teologikoulutustoimikunnan toimintasuunnitelma

Asiasta ei syntynyt keskustelua.

Piispainkokous päätti yksimielisesti valmistusvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti

merkitä kirkon teologikoulutustoimikunnan toimintasuunnitelman vuodelle 2004 tiedoksi.

16 §

Kirkon kanttorikoulutustoimikunnan toimintasuunnitelma

Häkkinen kiinnitti huomiota kanttorien rekrytoinnin tärkeyteen. Niskanen ilmoitti kanttorikoulutustoimikunnan laatineen rekrytointiesitteen juuri tämän tarpeen tähden.

Piispainkokous päätti yksimielisesti valmistusvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti

merkitä kirkon kanttorikoulutustoimikunnan toimintasuunnitelman vuodelle 2004 tiedoksi.

17 §

Piispainkokouksen seuraavat istunnot

Piispainkokouksen puheenjohtaja on ilmoittanut, että piispainkokouksen seuraavat istunnot pidetään

- 10.-11.2.2004 Helsingissä, Kirkkohallituksen toimitalossa ja
- 14.-15.9.2004 Oulun hiippakunnassa.

Piispainkokous päätti yksimielisesti

merkitä tiedoksi, että piispainkokouksen seuraavat istunnot pidetään 10.-11.2.2004 Helsingissä, Kirkkohallituksen toimitalossa ja 14.-15.9.2004 Oulun hiippakunnassa.

18 §

Pappisasessorin viran kehittäminen

(Jatkokäsittely 6 §:ään)

Käydyssä keskustelussa Huotari kysyi, onko mielekästä pyytää lausuntoa kirkkohallitukselta, mikäli asiassa on jatkossa tarkoitus tehdä sille aloite.

Piispainkokous päätti yksimielisesti valmistusvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti

pyytää 30.11.2003 mennessä kirkkohallitukselta, Kirkon sopimusvaltuuskunnalta ja tuomiokapituleilta lausunnon mietinnöstä Pappisasessorin viran kehittäminen (Suomen ev.-lut. kirkon keskushallinto. Sarja B 2003:5).

19 §

Piispainkokouksen istunnon päättäminen

Arkkipiispa Jukka Paarma kiitti joutuisasti ja hyvin sujuneesta piispainkokouksesta. Esillä oli ollut tärkeitä asioita, joiden valmistelu jatkuu. Useisiin asioihin palataan vielä myöhemmin. Erityisesti kokousta kiinnosti piispainkokouksen oma asema. Myös ulkomaalaiskysymyksen valmistelu on keskeinen ihmisoikeuskysymys. On tärkeää, että kirkko voi antaa suuntaviivoja, miten maahan muuttaneisiin tulee suhtautua.

Arkkipiispa kiitti valmistusvaliokunnan puheenjohtajaa ja jäseniä, asioita valmistelleita sihteereitä sekä tiedotusta hoitaneita hyvin organisoidusta kokouksesta.

Piispa Ilkka Kantola kiitti arkkipiispaa kokouksen hyvästä ja asianmukaisesta johtamisesta. Piispainkokous oli nyt voitu pitää Porissa, joka arkkhiippakunnan piispan työn kannalta on keskeinen paikka.

Arkkipiispa Jukka Paarma johti yhteisen puolipäiväruokouksen (*ad sextam*) ja julisti istunnon päättyneeksi klo 9.45.

Vakuudeksi

Kalervo Salo

Pöytäkirja tarkistettu ja hyväksytty

Jaakko Simojoki

Pekka Särkiö